

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า
ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

นางสาว วรรณิ ตั้งเสาวภาคย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1319-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING ADJUSTMENT OF BURMESE LABOUR MIGRANTS
IN MAE SAI DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

Miss Wannee Tangsawpak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in Demography
College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1315-5

วรรณดี ตั้งเสาวภาคย์: ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า
 ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (FACTORS AFFECTING ADJUSTMENT OF BURMESE
 LABOUR MIGRANTS IN MAE SAI DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE)
 อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร วีระสวัสดิ์, 98 หน้า ISBN 974-13-1315-5

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวและปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงาน
 ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์
 แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าจำนวน 570 คนที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายตั้งแต่ 2 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปีด้วย
 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการศึกษาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า
 แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าปรับตัวได้ปานกลาง เมื่อแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย
 2-7 ปี, 8-13 ปี และ 14-19 ปี ก็พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนการปรับตัวเพิ่มขึ้นตาม
 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนเพื่อแสดงปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงาน
 ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า พบว่าตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่น
 ข้ามชาติชาวพม่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัย
 อยู่ในอำเภอแม่สาย รายได้ การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สถานภาพสมรส (หม้าย หย่า แยก
 และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส) และการติดต่อกับบ้านเกิด โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความ
 แปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 22.1

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยาลัยประชากรศาสตร์
 สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
 ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิิต .....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

4187061951 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORD: ADJUSTMENT / LABOUR MIGRANT / MAE SAI DISTRICT / BURMESE

WANNEE TANGSAWPAK: FACTORS AFFECTING ADJUSTMENT OF BURMESE

LABOUR MIGRANTS IN MAE SAI DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE. THESIS

ADVISOR: ASSOC. PROF. PENPORN TIRASAWAT, Ph.D. 98 PP. ISBN 974-13-1315-5

The main objective of this research was to study the adjustment of Burmese labour migrants and to examine factors affecting adjustment of these migrants in Mae Sai district, Chiang Rai province. The data were collected by interviewing 570 Burmese labour migrants, who resided in Mae Sai at least 2 years but no longer than 20 years.

The result showed that the Burmese labour migrants were able to moderately adjusted themselves to the way of life in Mae Sai, and the adjustment increased with their duration of stay in Mae Sai.

The stepwise multiple regression analysis was used to study factors affecting adjustment of the Burmese labour migrants. The result showed that the following variables were significantly influenced adjustment, namely, that were occupation, duration of stay in Mae Sai, income, education, migration experience, marital status whom were widow divorce and not living with spouse, and contact with birthplace. These variables were able to explain the variance of adjustment by 22.1 percent.

College of Population Studies

Demography

Academic year 2000

Student's signature .....

Advisor's signature .....

Co-advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือของคณาจารย์จากวิทยาลัยประชากรศาสตร์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญพร ธีระสวัสดิ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้คำแนะนำต่างๆ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงจนกระทั่ง

วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัสสร ลิมานนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิทนา วิบูลย์เศรษฐ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณมูลนิธิ ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ที่ได้มอบทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและประสานงานด้านต่างๆ ด้วยดี โดยเฉพาะ คุณพรทิพย์ โสภณ ที่ช่วยประสานงานระหว่างอาจารย์และผู้วิจัย คุณชัยวิทย์ วรสูต ที่ช่วยแนะนำและแก้ปัญหาคอมพิวเตอร์ คุณมยุรี นกยูงทอง ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และคุณธนารดี คำยา ที่ช่วยอธิบายข้อสงสัยด้านสถิติ

ขอขอบพระคุณ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ในอำเภอแม่สายและในสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงรายทุกท่านที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และที่ขาดไม่ได้คือ

ขอขอบพระคุณแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าทั้ง 570 คนที่กรุณาให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ท้ายสุดนี้ ขอกราบพระคุณ พ่อ แม่ ป้าจันทร์ และป้าตาล ที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยอดทนไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรคต่างๆ รวมทั้งขอขอบคุณอ้อ เมย์ และน้องๆ ที่ส่งแรงใจช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว	4
1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา	11
1.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
1.6 สมมุติฐานของการศึกษา	22
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	23
2 ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล	24
2.1 วิธีการศึกษา	24
2.2 หน่วยตัวอย่าง	25
2.3 การเลือกตัวอย่าง	25
2.4 นิยามศัพท์	27
2.5 นิยามตัวแปร	27
2.6 ขอบเขตและข้อจำกัดของข้อมูล	32
2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	33
2.8 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล	33
3 การวิเคราะห์ข้อมูล	41
3.1 การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2 การตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอย	48
3.3 การวิเคราะห์การถดถอยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ชาวพม่า	50
4 สรุปลและข้อเสนอแนะ	66
เอกสารอ้างอิง	74
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก	80
ภาคผนวก ข	92
ประวัติผู้เขียน	98

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

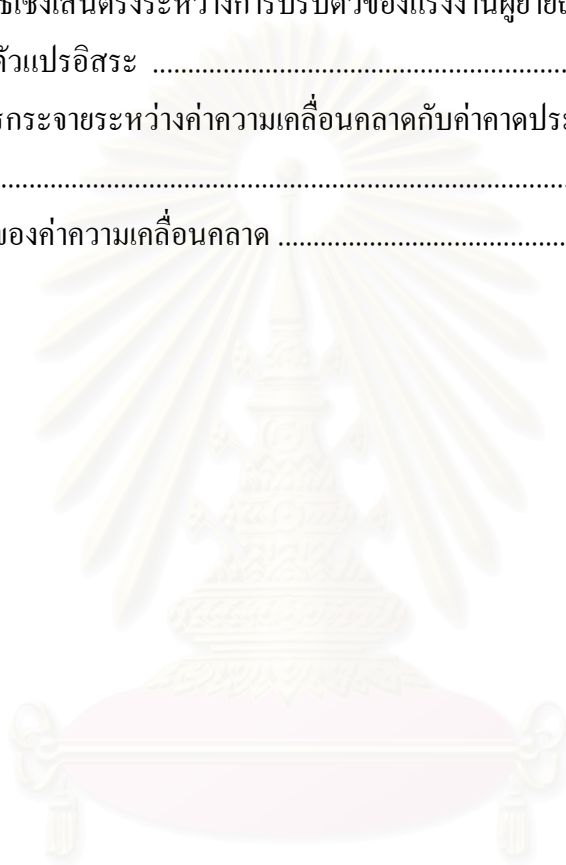

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขนาดของประชากรและขนาดของตัวอย่างแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามตำบล	26
2	จำนวนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาจำแนก ตามหมู่บ้านตัวอย่าง	26
3	การกระจายอัตราร้อยละคุณลักษณะทั่วไปของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย	34
4	การกระจายอัตราร้อยละการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย	42
5	การกระจายความถี่คะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนก ตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย	47
6	การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ชาวพม่า	52
7	การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่น ข้ามชาติชาวพม่า	59
8	การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่น ข้ามชาติชาวพม่า	62
9	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ	68
1ก	ค่าสถิติ Durbin-Watson ของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามวิธีวิเคราะห์การถดถอย	87
2ก	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ	89

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1ก	ฮิสโตแกรมระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า กับตัวแปรอิสระ	82
2ก	ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ชาวพม่ากับตัวแปรอิสระ	85
3ก	แผนภาพการกระจายระหว่างค่าความคลื่อนคลาดกับค่าคาดประมาณตัวแปรตาม	87
4ก	ฮิสโตแกรมของค่าความคลื่อนคลาด	87

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่เริ่มมีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว การศึกษาของ Sussangkarn and Chalamwong (1996: 1) พบว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 7.4 ต่อปี โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา การพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงดังกล่าวเน้นที่การพัฒนาในภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกที่ใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ต่อมารัฐบาลได้มีนโยบายให้ขยายฐานการผลิตไปสู่ส่วนภูมิภาคเพื่อลดต้นทุนด้านที่ดินและด้านแรงงาน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวมีความต้องการแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการผลิตที่เหมาะสมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่แรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นแรงงานที่ไม่ตรงกับความต้องการ ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายขยายการศึกษาภาคบังคับจากเดิม 6 ปีเป็น 9 ปีเพื่อสร้างแรงงานที่มีคุณภาพรองรับความเจริญด้านอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ในช่วงเดียวกันประเทศไทยประสบความสำเร็จในการลดภาวะเจริญพันธุ์ลง ส่งผลให้ประชากรในวัยแรงงานเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง ในปี พ.ศ. 2535 มีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้น 764,000 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 มีจำนวนแรงงานเพิ่มขึ้นเพียง 229,000 คน (เกษมสันต์ จิณณาโส, 2538: 1) การพัฒนาที่ผ่านมาซึ่งเน้นภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรมได้ส่งผลให้อัตรากำลังแรงงานระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรมแตกต่างกันอย่างมาก แรงงานส่วนใหญ่จึงไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม เพราะมีค่าจ้างแรงงานที่สูงกว่า มีการจ้างงานที่เป็นระบบ มีการประกันสุขภาพ มีการประกันสังคม มีวันหยุด และมีสังคมของตนเอง (เกษมสันต์ จิณณาโส, 2537: 56) ทำให้ภาคเกษตรกรรมขาดแคลนแรงงาน ต้องพึ่งพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ประเทศพม่า ลาว และเวียดนาม ที่ลักลอบเข้ามาตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศไทย และกระจายตัวอาศัยอยู่ทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทย

แรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทยที่ลักลอบเข้ามาส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า ลาว และเวียดนาม การสำรวจครั้งแรกของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 พบว่ามีจำนวนแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมายเพียง 147,727 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่ต่ำกว่าประมาณการไว้ค่อนข้างมาก การสำรวจครั้งที่สองเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 พบว่ามีจำนวนแรงงานต่างชาติที่

ผิดกฎหมายทั้งหมด 741,999 คน ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2539 ซึ่งคาดประมาณว่ามีแรงงานต่างชาติดลักลอบเข้ามาทำงานกว่า 971,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่ากว่า 750,000 – 800,000 คน (กฤตยา อาชวนิจกุล, วรรณ จารุสมบุรณ์ และอัญชลี วรารัตน์, 2540: 66)

ทั้งการสำรวจและการคาดประมาณแรงงานต่างชาติดลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยพบว่า ส่วนใหญ่มาจากประเทศพม่า สาเหตุที่ชาวพม่าลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เป็นเพราะปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อย ที่มีการสู้รบกันตามแนวชายแดนของประเทศไทย ส่งผลกระทบให้เศรษฐกิจของประเทศพม่าถดถอยตามไปด้วย ทำให้ชาวพม่าต้องประสบกับปัญหาข้าวยากหามากแพงและการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเรื่อยมา สาเหตุเหล่านี้ทำให้ชาวพม่าต้องย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทย โดยบางส่วนย้ายถิ่นเพื่อหนีภัยสงคราม บางส่วนย้ายถิ่นเพื่อหนีความยากจน และบางส่วนย้ายถิ่นเพื่อหารายได้ แม้ว่าผู้ย้ายถิ่นทั้ง 3 กลุ่มนี้จะย้ายถิ่นเข้าสู่ประเทศไทยด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่ผู้ย้ายถิ่นเหล่านั้นต้องพบเหมือนกันคือสิ่งแวดล้อมใหม่และกฎระเบียบทางสังคมในประเทศไทย ทำให้ผู้ย้ายถิ่นชาวพม่าต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย

โดยเหตุที่แรงงานต่างชาติดลักลอบเข้าเมืองมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชาวพม่าที่เข้ามาทำงานเป็นกรรมกรในกิจการก่อสร้าง เกษตรกรรม ประมง และโรงสีข้าว ซึ่งเป็นงานที่คนไทยไม่นิยมทำ ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการจ้างงานในประเทศไทยอย่างมาก ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยจึงมีมติเมื่อวันที่ 25 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2539 อนุญาตให้ผู้ลักลอบเข้าเมืองเหล่านั้นสามารถทำงานในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐบาลกำหนด กล่าวคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522 ประกาศให้ผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายมีสถานะเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองระหว่างรอการส่งกลับ และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมอนุญาตให้ทำงานได้ชั่วคราว โดยมีระยะเวลาผ่อนปรนไม่เกิน 2 ปี ต่อมาเมื่อมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2539 และวันที่ 6 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2539 อนุญาตให้ผู้หลบหนีเข้าเมืองเพื่อรอการส่งกลับทำงานใน 8 ประเภทกิจการ ได้แก่ เกษตรกรรม ก่อสร้าง ประมงทะเล ต่อเนื่องประมงทะเล ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ เหมืองแร่หรือเหมืองหิน การผลิต และคนรับใช้ในบ้าน ในพื้นที่ 43 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร นครปฐม ปทุมธานี นนทบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ปัตตานี สตูล ระนอง สงขลา พังงา ชุมพร นครศรีธรรมราช ภูเก็ต กระบี่ ตรัง นราธิวาส นครสวรรค์ พิชณุโลก ตาก กำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน อุทัยธานี แม่ฮ่องสอน พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี ขอนแก่น และนครราชสีมา (กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2540: 67)

โดยเหตุที่ประเทศไทยประสบวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา บริษัทต่างๆ ต้องปิดกิจการ ทำให้เกิดปัญหาผู้ว่างงานขึ้นเป็นจำนวนมากที่สามารถทดแทนแรงงานต่างชาติที่เข้าเมือง ผิดกฎหมายได้ ซึ่งกรมการปกครองได้รวบรวมจำนวนผู้ว่างงานที่กลับภูมิลำเนาในต่างจังหวัด ณ วันที่ 5 เดือนมกราคม พ.ศ. 2540 พบว่ามีผู้ว่างงานกว่า 1 ล้านคน ที่สามารถทดแทนแรงงานต่างชาติได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายผลักดันแรงงานต่างชาติตามมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 9 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 ให้จ้างแรงงานไทยที่ว่างงานทดแทนแรงงานต่างชาติ และผลักดันแรงงานต่างชาติออกนอกประเทศ

จากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวสามารถผลักดันแรงงานต่างชาติได้ส่วนหนึ่ง แต่ได้เกิดปัญหาในบางจังหวัด เช่น จังหวัดเชียงราย ตาก และระนอง เป็นต้น ที่ผู้ประกอบการร้องเรียนว่าไม่สามารถหาแรงงานไทยมาทำงานได้ โดยเฉพาะงานกรรมกร ดังนั้น จึงมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 ผ่อนผันให้สถานประกอบการจ้างแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมายทำงานได้เฉพาะงานกรรมกร

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับอนุญาตให้สามารถจ้างแรงงานต่างชาติทำงานใน 3 ประเภทกิจการ ได้แก่ สวนผักผลไม้ ก่อสร้าง และโรงสีข้าว (สำนักงานจัดงานจังหวัดเชียงราย, 2541: 4) อำเภอที่มีแรงงานต่างชาติเข้าทำงานมากที่สุดคือ อำเภอแม่สาย เพราะเป็นอำเภอที่มีชายแดนติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็กของประเทศพม่า และมีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างคนทั้งสองประเทศมาช้านาน การเดินทางเข้าออกของคนทั้งสองประเทศจะผ่านทางจุดผ่านแดนถาวรอำเภอแม่สาย และจุดผ่อนปรนตามหมู่บ้านต่างๆ ได้แก่ หมู่บ้านเหมืองแดง เกาะทราย สายลมจอย และปางห้า นอกจากนี้ยังมีชาวพม่าลักลอบข้ามแม่น้ำสายและแม่น้ำรวกที่เป็นเส้นแบ่งเขตแดนตามธรรมชาติด้วย การที่เส้นทางเข้าสู่ประเทศไทยที่มีหลายทาง ทำให้มีแรงงานชาวพม่าลักลอบเข้ามาเป็นจำนวนมาก กอปรกับอำเภอแม่สายเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ บริเวณจุดผ่านแดนถาวรอำเภอแม่สาย เป็นแหล่งค้าขายที่รวมสินค้าจากประเทศจีนและประเทศอินเดียที่ลักลอบหนีภาษี เช่น พืชไร่ อัญมณี สุรา บุหรี่ ของเล่นเด็ก เสื้อผ้าสำเร็จรูป และยาเสพติด อำเภอแม่สายจึงเป็นแหล่งสร้างงานที่สำคัญแห่งหนึ่งของแรงงานพม่า จากการประมาณจำนวนแรงงานในอำเภอแม่สาย (สำนักงานอำเภอแม่สาย, 2541: 11) พบว่ากว่าร้อยละ 80 ของกำลังแรงงานทั้งหมดเป็นแรงงานผู้ย้ายถิ่นชาวพม่า มีจำนวนประมาณ 2,500-4,500 คน ตามแต่ฤดูกาล แบ่งเป็น

1. แรงงานที่รับจ้างประจำมีประมาณ 1,000-2,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าเชื้อสายไทยใหญ่และไทยลื้อ แรงงานกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่กับนายจ้างหรือนายจ้างจัดหาที่อยู่อาศัยให้ โดยจะทำงานรับจ้างในสถานประกอบการ และรับจ้างดูแลบ้านและสวน
2. แรงงานที่รับจ้างทั่วไปมีประมาณ 1,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าเชื้อสายไทยใหญ่และไทยลื้อ ที่ไม่อาศัยอยู่กับนายจ้าง แต่อาศัยอยู่กับญาติหรืออยู่บ้านเช่า
3. แรงงานที่รับจ้างรายวันมีประมาณ 500-1,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่าโดยแท้ที่เข้ามาทำงาน

เข้าไปเป็นกลับ โดยเข้ามาทำงานรับจ้างชั่วคราวในสถานประกอบการต่างๆ เช่น งานก่อสร้าง ทำไร่ และทำสวน เป็นต้น

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในอำเภอแม่สายย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นชาวพม่าให้เข้ากับสังคมในประเทศไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เข้ามาทำงานในอำเภอแม่สายและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

1.3.1 ความหมายและกระบวนการปรับตัว

การย้ายถิ่นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชากรของท้องถิ่นต้นทางต้องแสวงหาท้องถิ่นแห่งใหม่ที่มีโอกาสดีกว่าท้องถิ่นเดิม เมื่อย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ในท้องถิ่นใหม่ผู้ย้ายถิ่นต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิต ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากท้องถิ่นเดิมที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัวด้านความคิด ด้านพฤติกรรม และด้านสังคม ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นใหม่ ถ้าปรับตัวไม่ได้ผู้ย้ายถิ่นก็จะแสวงหาท้องถิ่นใหม่จนกว่าจะสามารถปรับตัวได้ ซึ่งจะเห็นว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากกระบวนการย้ายถิ่น และบางครั้งอาจเรียกว่าเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการย้ายถิ่น

การปรับตัวเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้ย้ายถิ่นที่จะเลือกปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยทางเลือกที่ผู้ย้ายถิ่นเลือกอาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มลดลงหรือหมดไป พฤติกรรมการปรับตัวดังกล่าวจะเกิดในลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน (reciprocal adjustment) และการปรับตัวจะเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมมากกว่าการถ่ายทอดทางพันธุกรรม (Bertrand, 1958: 320) นอกจากนี้ Germani (1964: 164) ยังชี้ให้เห็นว่าการปรับตัวเป็นพฤติกรรมการปฏิบัติบทบาทของผู้ย้ายถิ่นตามกิจกรรมต่างๆ ในสังคมที่ผู้ย้ายถิ่นเข้าไปอาศัยอยู่ โดยใช้ความสามารถในการกระทำบทบาทนั้นๆ

ไม่มากจนเกินไปและไม่ก่อให้เกิดความเครียดทางจิตใจ แต่แนวคิดของ Gelmacher (1974: 168-179) ที่ศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น จะเน้นการยึดถือกระบวนการที่ผู้ย้ายถิ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมในถิ่นปลายทาง ตามทฤษฎีการบูรณาการ (integration) โดยแบ่งกระบวนการปรับตัวเป็น 3 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1. ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของงานที่ทำ เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับงานและการยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ

ขั้นที่ 2. ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมท้องถิ่นปลายทาง เช่น การใช้ภาษา การทำกิจกรรมเวลาว่าง การเข้าร่วมกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ในถิ่นปลายทางกระทำ การบริโภค และลักษณะการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ขั้นที่ 3. ผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังคมในท้องถิ่นปลายทาง เช่น การใช้ภาษาพื้นเมืองในสังคมปลายทางได้คล่อง มีวิถีชีวิตเหมือนกับคนส่วนใหญ่ในสังคมโดยไม่ปรากฏลักษณะวัฒนธรรมเดิมของผู้ย้ายถิ่น การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนพื้นเมือง และมีความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่ถาวร เป็นต้น

นอกจากนี้ สุรางค์ จันทร์ธอม (2527: 84) ยังได้ให้คำนิยามการปรับตัวว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในสิ่งแวดล้อมของตน มนุษย์ทุกคนจะต้องปรับตัวด้วยกันทั้งสิ้น โดยแต่ละคนจะมีแบบแผนการปรับตัวที่แตกต่างกันเพื่อสนองความต้องการของตนเองทั้งทางร่างกายและทางสังคม การปรับตัวช่วยให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และความตึงเครียดต่างๆ ก็ จะหมดไป และ Hurlock (1978: 260-261) ได้สรุปว่าการปรับตัวที่ดีจะต้องมีลักษณะการยอมรับสภาพของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีความเป็นประชาธิปไตย และมีวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี โดย Hurlock ได้ให้หลักการพิจารณาการปรับตัวที่ดี 4 ประการคือ

1. การแสดงออก ถ้าหากพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นเหมาะสมกับความคาดหวังของกลุ่มอายุ และระดับการพัฒนาแล้ว ก็จะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
2. ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกกลุ่ม
3. การมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น และต่อบทบาทของตนเองในสังคม
4. การมีความพอใจในตนเอง ทั้งในด้านการเป็นผู้นำและผู้ตาม

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับความหมายของการปรับตัว พอสรุปได้ว่าการปรับตัว คือการแสดงพฤติกรรมหรือทัศนคติของผู้ย้ายถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองและของสังคมในท้องถิ่นปลายทาง โดยที่ผู้ย้ายถิ่นจะเลือกแสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเครียดน้อยที่สุด ซึ่งการปรับตัวจะเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต การทำงาน จนถึงการสร้างความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างกับคนในสังคมปลายทาง เพื่อเป้าหมายการดำรงชีวิตในสังคมปลายทางอย่างมีความสุข

จากคำนิยามของการปรับตัวแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนที่ซับซ้อน ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งระดับการปรับตัว และใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกัน ดังนี้

Hoffsommer (1958: 63-72) เสนอว่าการปรับตัวมี 2 กระบวนการ คือ 1) การคัดแปลง (adaptation) หมายถึงการปรับตัวทางชีวภาพหรือทางร่างกายและ 2) การปรับตัวทางสังคม (social adjustment) หมายถึงการทำให้อยู่ในภาวะที่พอเหมาะกับสิ่งแวดล้อมใหม่ซึ่งจะเป็นกระบวนการสุดท้ายของการปรับตัวในครั้งหนึ่งๆ โดยการปรับตัวทางชีวภาพหรือทางร่างกายเป็นผลมาจากการแข่งขัน (competition) ของผู้ย้ายถิ่นที่พยายามปรับตัวเพื่ออยู่รอดในสังคม ในขณะที่การปรับตัวทางสังคมนั้นเป็นผลมาจากความขัดแย้ง ผลของการปรับตัวทั้งสองแบบจะเกิดความสมดุลในที่สุด นอกจากนี้ กระบวนการปรับตัวเป็นกระบวนการ 2 ทาง (reciprocal accommodation) กล่าวคือ ทั้งผู้ที่ย้ายถิ่นใหม่และผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นเดิมต่างต้องปรับตัวเข้าหากัน เพียงแต่ฝ่ายใดจะปรับตัวมากหรือน้อยกว่ากันนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งการปรับตัวที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่กระบวนการกลืนกลายต่อไปได้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Roy (1962: 541-551) เรื่องการปรับตัวของชาวอินเดียแดงในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่แบ่งกระบวนการปรับตัวเป็น 3 ขั้นตอน และใช้คำศัพท์ที่แตกต่างออกไป ดังนี้

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation) วัดได้จากการเปรียบเทียบผู้ย้ายถิ่นกับผู้ไม่ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทางในด้านการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ และอาชีพ
2. การบูรณาการทางสังคม (social integration) วัดได้จากการที่ผู้ย้ายถิ่นอยู่ร่วมกับสังคมใหม่ได้โดยไม่รู้สึกรัดแตกต่างไปจากสังคมเดิม
3. การบูรณาการทางสังคมอย่างถาวร (amalgamation) เป็นการรวมตัวอย่างถาวร โดยแยกไม่ออกกว่าเป็นกลุ่มใด เช่น การโอนสัญชาติ และการแต่งงาน

ในทำนองเดียวกัน Taft (1966: 1-10 อ้างใน อุษณีย์ พึ่งปาน 2529: 4) ได้เสนอว่าการผสมกลมกลืน (assimilation) คือกระบวนการที่ผู้ย้ายถิ่นและคนในท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันเหมือนสังคมเดียวกัน และได้แบ่งกระบวนการปรับตัวออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การปรับตัวขั้นที่ 1 วัดได้จากความต้องการที่จะอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางต่อไป และมีความพอใจในสังคมนั้นเหมือนกับบ้านของตน
2. การปรับตัวขั้นที่ 2 วัดได้จากพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมนั้นๆ รวมทั้งการใช้ภาษาของท้องถิ่นใหม่ด้วย
3. การปรับตัวขั้นที่ 3 ได้แก่การยอมรับวัฒนธรรมใหม่ เลิกฝังใจอยู่กับเชื้อชาติและวัฒนธรรมเดิม
4. การปรับตัวขั้นที่ 4 วัดได้จากระดับการศึกษาและอาชีพที่ทัดเทียมกับคนในสังคมใหม่ โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นๆ ในสังคม

การแบ่งขั้นการปรับตัวของ Taft แตกต่างจากคนอื่นๆ กล่าวคือ จะวัดระดับการปรับตัวจากพฤติกรรมและทัศนคติที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับคนอื่นๆ แต่ในขั้นตอนสุดท้ายเน้นที่การยอมรับของคนในสังคมมากกว่าการเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมือนกับคนในสังคมปลายทาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปรับตัวเป็น

กระบวนการ 2 ทางที่มีส่วนสัมพันธ์กันทั้งผู้ย้ายถิ่นและสังคมในอันที่จะสอดคล้องประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนแยกไม่ออกกว่าเป็นผู้ย้ายถิ่นหรือผู้ไม่ย้ายถิ่น แนวคิดนี้คล้ายกับแนวคิดของ Gordon (1964: 70-71) ที่เสนอความคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลืนกลาย มี 7 ขั้นตอนดังนี้

1. การกลืนกลายทางวัฒนธรรมหรือทางพฤติกรรม (acculturation assimilation) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางวัฒนธรรมไปสู่วัฒนธรรมของสังคมในท้องถิ่นปลายทาง
2. การกลืนกลายทางโครงสร้าง (structural assimilation) คือขั้นตอนการยอมรับให้เป็นสมาชิกในสมาคม สโมสร หรือสถาบันในระดับท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง
3. การกลืนกลายด้านการสมรส หรือ การกลืนกลายทางชีวภาพ (amalgamation) ในขั้นนี้คนในสังคมจะแต่งงานกันระหว่างกลุ่มอย่างแพร่หลาย
4. การกลืนกลายด้านเอกลักษณ์ (identificational assimilation) โดยผู้ย้ายถิ่นจะมีความรู้สึกที่ตนเป็นสมาชิกของสังคมเจ้าของถิ่นอย่างเต็มที่
5. การกลืนกลายในระดับทัศนคติ (attitudinal assimilation) คือผู้ย้ายถิ่นปราศจากความอคติ
6. การกลืนกลายในระดับของการยอมรับในพฤติกรรม (behavioral assimilation) คือขั้นที่ปราศจากการถือเขาถือเราอีกต่อไป
7. การกลืนกลายในระดับพลเรือน (civil assimilation) คือขั้นตอนที่ผู้ย้ายถิ่นจะไม่มี ความขัดแย้งด้านค่านิยมและอำนาจอีกต่อไป

ต่อมา Gordon (1969: 125-126) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมว่าสามารถแบ่งกระบวนการกลืนกลายออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ คือ 1) ขั้นตอนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมหรือพฤติกรรม และ 2) ขั้นตอนการกลืนกลายด้านโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 6 ขั้นตอน Gordon ชี้ให้เห็นว่าการกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจะเกิดความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิ (secondary relationship) เท่านั้น เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นกันเองและมีการแบ่งแยกกันอยู่มาก แต่ถ้าหากเกิดการกลืนกลายด้านโครงสร้างขึ้นจะมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (primary relationship) ที่มีลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นกันเอง มีความอบอุ่น และมีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากกว่า

จากแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าการปรับตัวส่วนใหญ่มีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ การปรับตัว การผสมกลมกลืนทางสังคม และการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ขั้นตอนทั้ง 3 ต่างเกิดขึ้นเป็นลำดับที่ต่อเนื่องกัน แต่อาจจะไม่เกิดขึ้นทุกขั้นตอนกับทุกคน นอกจากนี้ Hoffsommer (อ้างใน เนาวรัตน์ พลายน้อย และบุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, 2526: 80) กล่าวว่า ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัวก่อน ส่วนการผสมกลมกลืนเป็นกระบวนการในระยะยาวที่เกิดขึ้นภายหลัง และค่อยเป็นค่อยไป อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นที่เมื่อเกิดการปรับตัวแล้วจะเกิดการผสมกลมกลืนตามมาทุกครั้งไป (Germani, 1964: 165)

1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว

การปรับตัวเป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดเนื่องจากการย้ายถิ่น ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมในท้องถิ่น ปลายทาง โดยใช้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นที่จะสร้างสัมพันธ์กับผู้อยู่ในท้องถิ่นในท้องถิ่นปลายทางทั้งในด้านการทำงาน การอยู่อาศัย และการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว ดังนี้

การศึกษาของ Lazarus (1969: 18 อ้างใน นิภา นิธยาชน 2520:7-9) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวมีกำเนิดจากวิชาชีววิทยาซึ่ง Darwin เป็นคนแรกที่เริ่มใช้คำนี้ในทฤษฎีการวิวัฒนาการเมื่อปี ค.ศ. 1859 โดยใช้คำว่า “adaptation” หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายต่างๆ ได้เท่านั้นที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ต่อมานักจิตวิทยาได้ขอยืมคำ “adaptation” มาใช้ แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “adjustment” ในความหมายทางจิตวิทยา

การปรับตัวทางชีววิทยาเป็นการปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของร่างกาย ส่วนการปรับตัวทางจิตวิทยาเป็นการปรับตัวที่เป็นไปตามสภาพความต้องการของจิตใจ จากการศึกษา

พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับการปรับตัว พบว่าการปรับตัวของมนุษย์เป็นไปตามแรงผลักดันสองประการ คือ

1. แรงผลักดันจากภายนอก หมายถึง ข้อเรียกร้องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมและสังคม จากที่มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและต้องผูกพันกับผู้อื่น จึงทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคม ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ การแต่งงาน การประกอบอาชีพ ตลอดจนการดำเนินชีวิตทุกอย่าง ข้อเรียกร้องจากสังคมเหล่านี้จะเป็นแรงผลักดัน และอิทธิพลต่อการปรับตัว

2. แรงผลักดันจากภายใน หมายถึง แรงกระตุ้นอันเกิดจากสภาพทางสรีระภายในร่างกาย และจากประสบการณ์ทางสังคมที่เรียนรู้ในอดีต ซึ่งเป็นความต้องการภายในของแต่ละบุคคลเอง โดยส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพสรีระได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ และความอบอุ่น เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะทางจิตที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางสังคมในชีวิตที่ผ่านมา เช่น ความต้องการความอบอุ่นทางใจ ความต้องการการยอมรับจากสังคม และความต้องการความสำเร็จ แรงผลักดันเหล่านี้ต่างมีผลต่อการปรับตัว

ด้วยเหตุที่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีขีดจำกัด มนุษย์จึงต้องแสวงหาความพอใจสูงสุด เป็นเหตุให้เกิดการย้ายถิ่นจากพื้นที่แห่งหนึ่งไปพื้นที่อีกแห่งหนึ่ง ทำให้ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัวด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่แห่งใหม่และความต้องการของตนเอง ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวและบุคลิกภาพของผู้ย้ายถิ่นได้แก่ สภาวะพื้นฐานทางกาย ในเชิงชีววิทยา สภาวะแวดล้อม และสภาวะแวดล้อมความเป็นตน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อิทธิพลของสภาวะพื้นฐานทางกายในเชิงชีวภาพ บุคลิกภาพของคนบางส่วนได้รับอิทธิพลจากสภาวะพื้นฐานทางกายในเชิงชีวภาพ ซึ่งนักจิตวิทยาจะเน้นเรื่องผลของกระบวนการเรียนรู้และอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมที่มีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว อันได้แก่ โครงสร้างทางกายวิภาค และการทำหน้าที่ทางสรีระภายในของแต่ละบุคคล เช่น การทำงานของระบบประสาท ระบบต่อมต่างๆ รูปทรง หน้าตา และอัตราการเจริญเติบโต สิ่งเหล่านี้ต่างเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมอันเป็นรากฐานของบุคลิกภาพทั้งสิ้น อิทธิพลของสภาวะทางกายต่อบุคลิกภาพแบ่ง

ได้ 2 ส่วนคือ อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม อิทธิพลทางตรง หมายถึง อิทธิพลของพันธกรรมซึ่งมีขึ้นเป็นตัวกำหนดลักษณะโครงสร้าง

ร่างกาย อิทธิพลของการทำงานของระบบประสาทและระบบต่อมไร้ท่อ อิทธิพลทางอ้อม หมายถึง สภาวะทางร่างกายที่มี

ได้มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมแต่มีผลทางสังคม และผลทางสังคมนี้ทำให้พฤติกรรมมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เป็นการปรับตัวจะเป็นไปตามเจตคติ ความรู้สึก และการตัดสินใจของบุคคลอื่นๆ ในสังคมที่มีต่อสภาพร่างกายของบุคคล

2. อิทธิพลของสภาวะแวดล้อม สภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวและบุคลิกภาพของบุคคลมาก แบ่งเป็น 3 ประการคือ

2.1 สภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ แม้ว่ามนุษย์ทุกคนจะมีความต้องการ มีความจำเป็น และมีแรงขับพื้นฐานจากภายในที่คล้ายคลึงกันร่วมอยู่ก็ตาม แต่แต่ละคนต่างก็เผชิญสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน อันมีผลให้แต่ละคนแสดงออกแตกต่างกันไปในการปรับตัวเพื่อสนองความต้องการและแรงขับภายใน

2.2 สภาวะแวดล้อมทางวัฒนธรรม จารีตประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มที่สร้างและปรับปรุงจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเหมือนกัน วัฒนธรรม หมายถึง ระเบียบแบบแผนของพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้เป็นมรดกสืบทอดกันมา วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่วางรากฐานบุคลิกภาพทั้งด้านความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ การกระทำ และความเชื่อต่างๆ ตามที่ได้เรียนรู้จากการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

2.3 สภาวะแวดล้อมทางสังคม เมื่อคนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากเป็นหมู่เหล่า จะมีเจตคติและแบบแผนพฤติกรรมและจุดมุ่งหมายที่มีลักษณะประจำของกลุ่มตน สถาบันสังคมที่บุคคลต้องเกี่ยวข้องกับในการดำเนินชีวิตเริ่มจากบ้านและครอบครัว ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพพื้นฐานให้กับเด็ก นอกจากนี้ยังมีสถาบันสังคมอื่นๆ เช่น โรงเรียน ชุมชน และสถาบันศาสนา ล้วนเป็นสถาบันที่คนในสังคมต้องเกี่ยวข้องกับทั้งสิ้น ดังนั้นกลุ่มสถาบันสังคมทั้งหลายต่างมีอิทธิพลต่อการปรับตัวและบุคลิกภาพของแต่ละคนอย่างมาก

3. อิทธิพลของสภาวะแวดล้อมความเป็นตน

สภาวะแวดล้อมความเป็นตน (self) ประกอบขึ้นด้วยความรู้สึกและความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งได้แก่ แบบแผนชีวิตของตนเองซึ่งเป็นแบบเฉพาะตัว ทั้งนี้หมายความครอบคลุมถึงความสามารถ ลักษณะนิสัย ความสนใจ ค่านิยม และความรู้สึก และความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสภาวะแห่งตน คนที่มีสิ่งเหล่านี้จะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี และจะมีบุคลิกภาพที่ดี

เช่นเดียวกับการศึกษาของ Qutub (1982: 633-634) เรื่อง การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในกลุ่มประเทศอาหรับ ซึ่งกล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นคือ ระบบของท้องถิ่น ต้นทาง (donor system) และระบบของท้องถิ่นปลายทาง (host system) และคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่น กล่าวคือ เมื่อเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทางผู้ย้ายถิ่นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและองค์กรต่างๆ ที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับตัว บุคคลและองค์กรเหล่านั้นสามารถแบ่งเป็น โครงสร้างที่ใกล้ชิด (proximity structure) โครงสร้างเชิงสถาบัน (institutional structure) และโครงสร้างเครือข่ายบุคคล (personal network structure) ที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นจะเริ่มจากการเปลี่ยนลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ บุคลิกภาพ และสุขภาพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม คุณลักษณะทางประชากร และประวัติการ

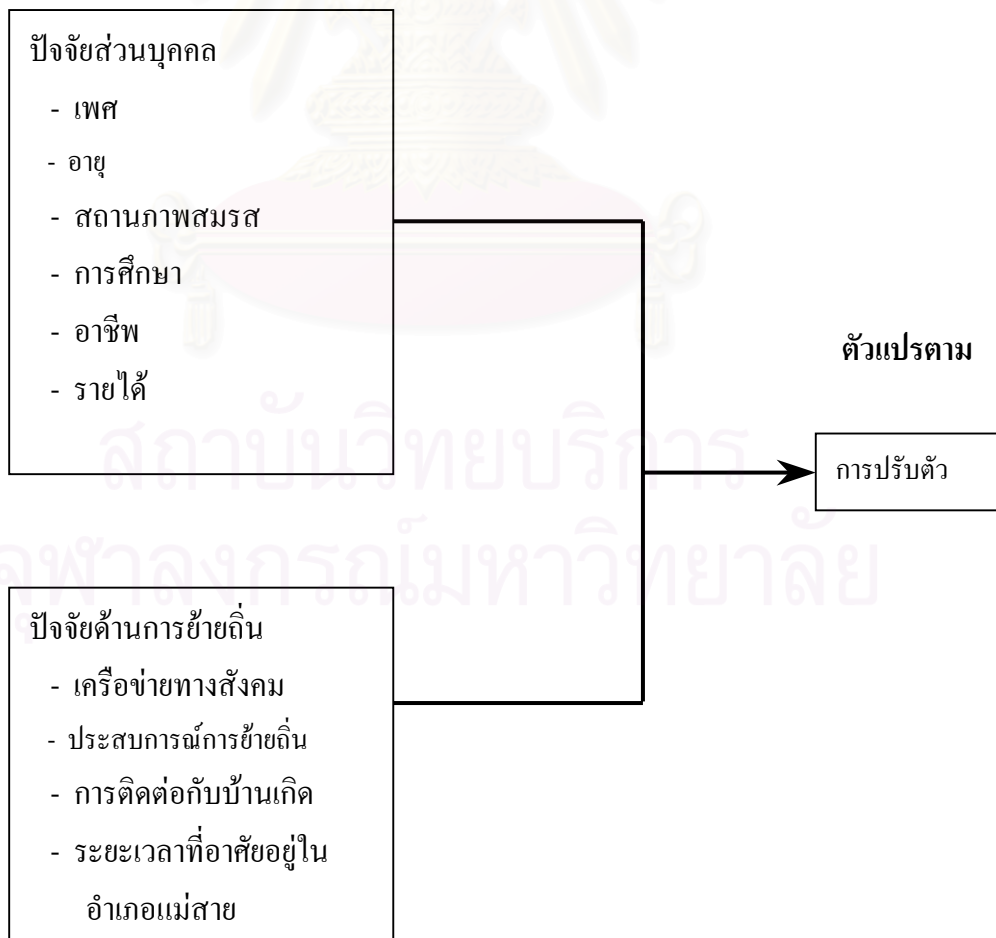
ย้ายถิ่น เพื่อสามารถอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ซึ่งผู้ย้ายถิ่นจะปรับเปลี่ยนคุณลักษณะส่วนบุคคลได้มากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับระดับความอดทน การยอมรับ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางของผู้ย้ายถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวและปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวที่ได้รวบรวมมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มีความเกี่ยวข้องระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับสังคมในท้องถิ่นปลายทาง กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับสังคมในท้องถิ่นปลายทาง โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนคุณลักษณะภายนอก จนถึงทัศนคติ และความคิดเห็นต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยอาศัยประสบการณ์เดิม และคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นเป็นสำคัญ

1.4 กรอบแนวคิดของการศึกษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวและแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น สามารถสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

1.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น และขั้นตอนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบจะศึกษาจากข้อมูลการย้ายถิ่นภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่การศึกษาดังกล่าวก็เกี่ยวข้องกับ การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเช่นกัน มีรายละเอียด ดังนี้

1. เพศ

เพศเป็นตัวแปรพื้นฐานที่สำคัญตัวแปรหนึ่งในการศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เพราะเพศชายและเพศหญิงมีความแตกต่างกันในด้านสรีระและการสร้างปฏิสัมพันธ์ในสังคม โดยเพศชายจะมีปฏิสัมพันธ์ด้านการทำงานได้ดี ในขณะที่เพศหญิงจะมีปฏิสัมพันธ์ด้านสังคมได้ดี ดังนั้น เพศจึงน่าจะมีผลต่อการปรับตัว

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเพศมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เช่น การศึกษาของ Chamrathirong et al. (1979: 60) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร โดยวัดการปรับตัวจากความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญ เส้นทางคมนาคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการมีสถานภาพทางเศรษฐกิจเหมือนกับผู้ไม่ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่เพศชายสามารถปรับตัวในทุกๆ ด้านได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นใหม่เพศหญิง ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ช่อลัดดา วิจารณ์ดำรงฤทธิ์ (2533: 111-113) เรื่องการปรับตัวของลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่ จังหวัดระยอง ที่พบว่าเพศชายปรับตัวด้านอาชีพได้ดีกว่าเพศหญิง ในขณะที่เพศหญิงปรับตัวด้านสังคมได้ดีกว่าเพศชาย และการศึกษาของ บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร (2536: 118) เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร" ที่พบว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศชายมีแนวโน้มที่จะปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้านได้ดีกว่าแรงงานย้ายถิ่นเพศหญิง

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าเพศมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยเพศชายสามารถปรับตัวในเกือบทุกๆ ด้านได้ดีกว่าเพศหญิง เพราะฉะนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สายในครั้งนี้ จึงตั้งสมมุติฐานว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าเพศหญิง

2. อายุ

อายุเป็นตัวแปรทางประชากรตัวแปรหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงช่วงทำนองแห่งชีวิตที่เกิดขึ้น ผู้ที่มีอายุมากและผู้ที่มีอายุน้อยต่างมีประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันและไม่เท่ากัน ดังนั้น อายุจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อการปรับตัว

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าอายุมีอิทธิพลต่อการปรับตัว กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่า เช่น การศึกษาของ ผ่องเพ็ญ เจริญสาธิต (2539: 74) เรื่องการปรับตัวของแรงงานไทยที่ไปทำงานในประเทศสิงคโปร์ พบว่าคนงานที่มีอายุน้อยกว่าจะปรับตัวได้เร็วกว่าคนงานที่มีอายุมากกว่า เนื่องจากบุคลิกภาพส่วนตัวของคนงานที่มีอายุน้อยจะมีความสนใจอยากรู้อยากเห็น และศึกษาหาความรู้จากภายนอก รวมทั้งสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่คนงานอายุมากกว่า 40 ปี จะเคยชินกับการอยู่กับครอบครัว ทำให้ปรับตัวได้ช้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ภานี แส่นเจริญ (2527: 104-106) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีอายุน้อยกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีอายุมากกว่า โดยวัดการปรับตัวจากความประหม่าและความรู้สึกตื่นเต้น แต่การศึกษาของ ยุวดี คุ่มเปลียน (2541: 105) เรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น กลับพบว่าลูกจ้างหญิงที่มีอายุมากกว่า 25 ปีมีความสามารถปรับบทบาททางสังคม ทั้งในครอบครัวและในหน่วยงานได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงที่มีอายุ 25 ปี และน้อยกว่า

ถึงแม้ว่าการศึกษาที่ผ่านมาจะยังไม่สามารถสรุปได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุมากหรืออายุน้อยจะปรับตัวได้ดีกว่ากัน แต่การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่พบว่าอายุมีอิทธิพลต่อการปรับตัว โดยผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุน้อยกว่าจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุมากกว่า เพราะฉะนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สายครั้งนี้ จึงตั้งสมมุติฐานว่าคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผกผันกับอายุ

3. สถานภาพสมรส

การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเริ่มต้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม จนถึง การแต่งงาน จึงอาจกล่าวได้ว่าสถานภาพสมรสของผู้ย้ายถิ่นน่าจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเช่นกัน

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยผู้ย้ายถิ่นที่สมรสจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ เช่น การศึกษาของ ช่อลัดดา โรจน์ดำรงศฤทธิ (2533: 113) เรื่องการปรับตัวของลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่ จังหวัดระยอง พบว่าลูกจ้างที่เป็นโสดปรับตัวด้านสังคมได้ดีกว่าลูกจ้างที่แต่งงาน เพราะลูกจ้างที่แต่งงานส่วนใหญ่เป็นคน

ท้องถิ่น ซึ่งเคยชินกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่า และผลงานวิจัยของ กฤตยา อาชวนิจกุล, ทริส โคเอทท์ และนิน นิน ไพน์ (2543: 70-72) เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ และความรุนแรง : ประสพการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า ที่พบว่า การเลือกงานของแรงงานผู้อพยพส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของตนเองเป็นหลัก โดยเฉพาะงานก่อสร้าง การเพาะปลูก และโรงเลื่อย แรงงานผู้อพยพที่แต่งงานจะมีความปลอดภัยในชีวิตมากกว่าแรงงานที่เป็นโสด ซึ่งถือว่าการปรับเปลี่ยนสถานภาพสมรสเป็นการปรับตัวเช่นกัน นอกจากนี้ มีข้อค้นพบว่าสถานภาพสมรสไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว เช่น การศึกษาของ บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร (2536: 118) เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร" ที่พบว่าสถานภาพสมรสของแรงงานย้ายถิ่นไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทั้ง 4 ด้านที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ผ่องเพ็ญ เจริญสาธิต (2539: 69) เรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานไทยในประเทศสิงคโปร์" ที่พบว่าสถานภาพสมรสของแรงงานไทยไม่มีอิทธิพลกับการปรับตัวของแรงงานไทยในสิงคโปร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การศึกษาการปรับตัวที่ผ่านมามีเพียงบางเรื่องเท่านั้น ที่พบว่าสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น แต่เนื่องจากสถานภาพสมรสเป็นตัวแปรหนึ่ง que เลือกสรรผู้ย้ายถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสถานภาพสมรสของผู้ย้ายถิ่นน่าจะมีผลต่อการปรับตัว โดยมีสมมุติฐานว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ

4. การศึกษา

การศึกษาเป็นตัวแปรทางประชากรตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการย้ายถิ่น กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่แสวงหาโอกาสใหม่ในชีวิต ตลอดจนแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น การศึกษาจึงน่าจะมีส่วนสำคัญต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นด้วยเช่นกัน

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อการปรับตัว โดยผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า เช่น การศึกษาของ อุษณีย์ พึ่งปาน (2529: 49-50) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มาจากเขตเมืองและเขตชนบทที่มีการศึกษาดำกว่าระดับประถมศึกษาจะมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวด้านอาชีพต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาในทุกกลุ่มอายุ และการศึกษาของ ภาณี แสนเจริญ (2527: 102-103) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร โดยวัดการปรับตัว (adjustment) จากความรู้สึกว่าเหว ซึ่งพบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ไม่มีการศึกษา มีความรู้สึกเหวสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมต้น ระดับประถมปลาย ระดับมัธยมต้น ระดับมัธยมปลาย ระดับอนุปริญญา และระดับมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 80.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 44.6, 38.1, 15.8, 33.3, 12.4 และ 6.7 ตามลำดับ)

การศึกษาครั้งนี้ยังได้วัดการบูรณาการ (integration) จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ และพบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการศึกษาสูงจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ยูดี คุ่มเปลี่ยน (2541: 107) เรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น ที่พบว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี สามารถปรับบทบาททางสังคม ทั้งในครอบครัวและในหน่วยงานได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) การศึกษาของ ซอลัดดา โรจน์ดำรงศฤทธิ (2533:112) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวของลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่ จังหวัดระยอง พบเช่นเดียวกันว่าลูกจ้างที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีความรู้ความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาในการทำงานดีกว่าลูกจ้างที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่า นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Punyodyana (1971: 17) เรื่องความแตกต่างของการผสมกลมกลืนระหว่างคนจีนกับคนไทยในกรุงเทพมหานคร ที่พบเช่นเดียวกันว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า โดยการศึกษานี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่าและเท่ากับ 7 ปีที่ไม่รับราชการ กลุ่มที่มีการศึกษามากกว่า 7 ปีที่ไม่รับราชการ และกลุ่มที่มีการศึกษามากกว่า 7 ปีที่รับราชการ และพบว่าการปรับตัวด้านการใช้ภาษาไทยและภาษาจีนในชีวิตประจำวันของกลุ่มที่ 1 แตกต่างจากกลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 กล่าวคือ กลุ่มที่ 1 จะใช้ภาษาจีนมากกว่าภาษาไทยทั้งในบ้านและนอกบ้านสูงกว่ากลุ่มที่ 2 และกลุ่มที่ 3 (ร้อยละ 44.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 31.0 และ 4.6 และร้อยละ 31.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 6.6 และ 1.6 ตามลำดับ) และการศึกษาของ สุจิรา ประยูรพิทักษ์ (2520: 291-295) เรื่องการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคม ของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านผาเคื่อ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่าเด็กชาวเย้าที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนในอำเภอแม่จัน หรือจากกรุงเทพมหานคร หรือจากศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเชียงราย ชอบที่จะแต่งกายแบบชาวพื้นราบ โดยเฉพาะเด็กชาวเย้าที่เคยไปศึกษาที่กรุงเทพมหานครไม่ว่าจะเป็นเด็กหญิงหรือเด็กชาย และไม่ว่าจะอยู่ในหมู่บ้านหรือนอกหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นการปรับตัวเช่นกัน รวมทั้งการศึกษาของ ไฉน สนั่นสกุล (2535: 132-140) เรื่องการชำระชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี พบว่าการศึกษามีผลให้ชาวมอญบางขันหมากผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย เพราะชาวมอญได้รับการศึกษาระบบเดียวกับคนไทยทั่วประเทศ มีผลให้ชาวมอญพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ มีทัศนคติและยอมรับความเป็นไทยมากขึ้น กอปรกับวัฒนธรรมของมอญและไทยไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้เกิดการยอมรับในวัฒนธรรมของกันและกัน นอกจากนี้ การศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ชาวมอญได้มีโอกาสเลื่อนฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Chamratthirong et al. (1979: 67) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร กลับพบแตกต่างจากที่กล่าวมาข้างต้นโดยผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีปัญหาด้านการปรับตัวมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาดำกว่า เพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีความต้องการที่ซับซ้อนกว่าและสามารถตอบสนองได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า ทำให้ปรับตัวได้ยากกว่า

การศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นที่ผ่านมา ส่วนใหญ่พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษาต่ำกว่า เพราะการศึกษาจะพัฒนาให้ผู้ย้ายถิ่นมีความรอบรู้และสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ผ่านเข้ามาได้ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สายครั้งนี้ จึงตั้งสมมุติฐานว่าคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามการศึกษา

5. อาชีพ

อาชีพเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของผู้ย้ายถิ่น กล่าวคือ เมื่อย้ายเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นต้องแสวงหางานทำให้สามารถดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวและสามารถอาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง นอกจากนี้ การประกอบอาชีพแต่ละประเภทย่อมมีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน บางอาชีพต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้ย้ายถิ่น แต่บางอาชีพต้องอาศัยกำลังแรงงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง

การทบทวนผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่าอาชีพของผู้ย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เช่น การศึกษาของ อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ (2526: 85) ที่ศึกษาเรื่องทางเลือกของชาวชนบทภาคกลาง การศึกษาดูตามและเปรียบเทียบผู้ย้ายถิ่นจากบ้านทางช้าง จังหวัดอุษายา พบว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครจะมีความสัมพันธ์กับชาวกรุงเทพฯ มากบ้างน้อยบ้างคละกันไป เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มีอาชีพที่แตกต่างกัน โดยผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพค้าขายและอาชีพรับราชการมีโอกาสติดต่อกับบุคคลอื่นมากจึงมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมาก ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพใช้แรงงานจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นน้อย เพราะมีโอกาสติดต่อกับบุคคลอื่นน้อย และการศึกษาของ งามลมัย คุปตะวาทีน (2532: 80-81) เรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร พบว่าอาชีพของผู้ย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อความต้องการตั้งถิ่นฐาน กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพที่ใช้ทักษะและความสามารถในระดับปานกลางและสูง ที่มีความมั่นคง ได้แก่ การประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ ธุรกิจการค้า และการคมนาคม มีความต้องการที่จะตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างถาวรมากกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ย้ายถิ่นดังกล่าวสามารถปรับตัวเข้าวิถีการดำรงชีวิตในกรุงเทพมหานครเป็นอย่างดี จึงมีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยอย่างถาวร นอกจากนี้ การศึกษาของ ขจัญญ์ บุรุษพัฒน์ (2525: 54-57) เรื่องชนกลุ่มน้อยในไทยและความมั่นคงของชาติ ที่พบว่าชาวจีนอพยพที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย โดยกระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ของประเทศ ด้วยความจำเป็นต้องติดต่อกับชาวและคบค้าสมาคมกับคนท้องถิ่นซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ ทำให้ต้องปรับความเป็นอยู่ให้เข้ากับคนท้องถิ่น ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือ และภาษาพูด ดังจะเห็นได้จากชาวจีนที่ไปตั้งถิ่นฐานที่ใดก็สามารถพูดภาษาท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าลักษณะอาชีพปัจจุบันของผู้ย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยเฉพาะอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก เช่นอาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการ เป็นต้น ซึ่งในอำเภอแม่สายก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการค้าขายที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย และอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำกันมานาน ทั้ง 2 อาชีพต่างก็จ้างแรงงานพม่าเข้าทำงานเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ

6. รายได้

รายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทาง โดยผู้ย้ายถิ่นจะคาดหวังรายได้ในท้องถิ่นปลายทางสูงกว่าในท้องถิ่นต้นทาง เมื่อย้ายเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทางแล้ว รายได้แท้จริงที่ได้รับอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับที่คาดหวังก็ได้ สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทางได้เช่นกัน

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ารายได้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงกว่าจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีรายได้ต่ำกว่า เช่น การศึกษาของ ภาณี แสนเจริญ (2527: 108) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีรายได้ 2,000 บาทขึ้นไปมีสัดส่วนของผู้ที่เป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ สูงกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท และ 1,000-2,000 บาท (ร้อยละ 29.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 1.6 และ 8.7 ตามลำดับ) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ยูวดี คุ่มเปลี่ยน (2541: 111) เรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น ที่พบว่าลูกจ้างหญิงที่มีรายได้ 5,001 บาทขึ้นไปมีความสามารถปรับบทบาททางสังคมทั้งในครอบครัวและในหน่วยงานได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีรายได้น้อยกว่าและเท่ากับ 5,000 บาท ทั้งนี้เพราะว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีรายได้สูงกว่ามักไม่ประสบปัญหาด้านการเงิน จึงส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดีและสามารถปรับบทบาททางสังคมได้ดีตามไปด้วย นอกจากนี้ การศึกษาของ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์ (2525: 54-57) เรื่องชนกลุ่มน้อยในไทยและความมั่นคงของชาติ พบว่าค่านิยมทางสังคมของคนไทยที่ให้นับหน้าถือตาผู้ที่มีเงินทองโดยไม่คำนึงถึงว่าผู้นั้นจะได้เงินด้วยวิธีใด ดังพบอยู่เสมอว่า “คนไทยให้ความนับถือชาวจีนที่เข้ามาค้าขายในประเทศไทยจนร่ำรวยอย่างรวดเร็ว” ซึ่งชาวจีนเหล่านั้นเมื่อได้รับไมตรีจิตอันดีก็เกิดความรู้สึกเป็นมิตร และให้ความสนิทสนมกับคนไทย ซึ่งนำไปสู่การผสมกลมกลืนชาวจีนให้เป็นคนไทยได้

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่ารายได้มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เพราะรายได้เป็นสิ่งที่ผู้ย้ายถิ่นต้องการเพื่อการดำรงชีวิตในสังคม เพราะฉะนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าครั้งนี้จึงตั้งสมมุติฐานว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามรายได้

7. เครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคมเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกให้กับผู้ย้ายถิ่นระหว่างการย้ายถิ่นกับภายหลังการย้ายถิ่น ถ้าการย้ายถิ่นนั้นมีระยะทางไกล เครือข่ายทางสังคมก็มีมากขึ้นตามระยะทางที่เพิ่มขึ้น โดยอุตสาหกรรมการย้ายถิ่นที่เกิดขึ้นประกอบด้วยธุรกิจการจัดหางาน ทุน ความ นายหน้าหาคนงาน ผู้ลี้ภัยคนเข้า และคนกลาง ที่มีทั้งให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนและด้านวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ เครือข่ายทางสังคมยังช่วยให้กระบวนการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในถิ่นปลายทางด้วย (สตีเฟน คาสเทิล, 2538: 5) ซึ่งผู้ที่เป็นเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ ญาติ เพื่อน และนายหน้า

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลต่อการปรับตัว เช่น การศึกษาของ บุครินทร์ สิทธิรัตนสุนทร (2536: 128) เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของคนงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร" พบว่าถ้าคนงานย้ายถิ่นได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคมในด้านต่างๆ ที่จะทำให้คนงานเหล่านั้นรู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจ ปลอดภัย และได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมแล้วคนงานย้ายถิ่นเหล่านี้จะปรับตัวได้ดีในด้านร่างกาย อत्मโนทัศน์ บทบาทหน้าที่ และการพึ่งพาระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เนาวรัตน์ พลายน้อย และศุภวัชย์ พลายน้อย (2527: 69) ที่กล่าวว่าชาวชนบทที่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากการดำเนินชีวิตในเขตชนบท ในการใช้ชีวิตในสังคมเมืองนั้นถ้าผู้ย้ายถิ่นได้มีโอกาสติดต่อกับสัมพันธ์กับเพื่อนหรือญาติพี่น้องที่ย้ายถิ่นเข้ามาด้วยกัน สม่่าเสมอ และได้รู้จักและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมเมืองก็จะทำให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวผสมกลมกลืนกับแบบแผนในสังคมเมืองได้โดยง่าย และการศึกษาของ ช่อลัดดา โรจน์ดำรงกุลฤทธิ์ (2533: 111) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวของลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่จังหวัดระยอง ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกับอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ที่พบว่าลูกจ้างที่พักอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องจะปรับตัวด้านสังคมได้ดีกว่าลูกจ้างที่พักอาศัยอยู่ตามลำพัง นอกจากนี้การศึกษาของ ยุติ คุ้มเปลี่ยน (2541: 116) เรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น ก็พบเช่นเดียวกันว่า ลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าสามารถปรับบทบาททางสังคมทั้งในครอบครัวและในหน่วยงานได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อยกว่า เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับบุคคลต่างๆ มีความสัมพันธ์อันดีในการปฏิบัติงานกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา และครอบครัว เมื่อประสบปัญหาในด้านต่างๆ ก็สามารถหาผู้ให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ทำให้การปรับบทบาททางสังคมดีตามไปด้วย นอกจากนี้ในประเทศอียิปต์มีการศึกษาการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นต่อวิถีชีวิตในเขตเมืองโดย Abu-Lughod (1961: 387) ก็พบเช่นเดียวกันว่าผู้ย้ายถิ่นในเมืองไคโร สามารถปรับตัวได้ดีขึ้นโดยอาศัยสถาบันที่มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ที่ได้รับการพัฒนาจากชุมชนเล็กในเมืองซึ่งจะช่วยลดปัญหาการปรับตัวได้ และยังพบว่าส่วนใหญ่เป็นความช่วยเหลือแบบให้เปล่าในกลุ่ม

ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นญาติและเพื่อนที่ย้ายมาจากภูมิภาคเดียวกัน

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าเครือข่ายทางสังคมมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยจะช่วยลดอุปสรรคของการย้ายถิ่นและช่วยการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จึงตั้งสมมุติฐานว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีเครือข่ายทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคม

8. ประสบการณ์การย้ายถิ่น

ทั้งผู้ย้ายถิ่นที่เคยย้ายถิ่นมาก่อนและผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่นมาก่อน เมื่อย้ายถิ่นเข้าสู่ท้องถิ่นปลายทาง ต่างก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ โดยผู้ที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นอาจจะนำประสบการณ์เดิมนั้นมาใช้ ซึ่งอาจจะส่งผลดีหรือผลเสียต่อการปรับตัวก็เป็นได้ ดังนั้น ประสบการณ์การย้ายถิ่นจึงน่าจะมีผลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเช่นกัน

การทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าประสบการณ์การย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับตัว กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นสามารถปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่เคยมีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อน เช่น การศึกษาของ บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร (2536: 129) เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร" พบว่าแรงงานย้ายถิ่นที่เคยย้ายถิ่นจากภูมิภาคเดิมไปอาศัยอยู่หรือทำงานในจังหวัดอื่นๆ ไม่น้อยกว่า 1 ครั้งสามารถปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ และการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้านได้มากกว่า ส่วนแรงงานที่ไม่เคยย้ายถิ่นมาก่อนจะปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ และการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้านได้น้อย และการศึกษาของ ช่อลัดดา โรจน์ดำรงศฤทธิ (2533: 110) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวของลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่จังหวัดระยอง ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกับอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ที่พบว่าลูกจ้างย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การทำงานในจังหวัดอื่นๆ มาก่อน เมื่อเข้ามาทำงานในจังหวัดระยองสามารถปรับตัวได้ดีกว่าลูกจ้างที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานในจังหวัดอื่นๆ มาก่อน เพราะการย้ายถิ่นจากชนบทไปสู่เมืองต่างๆ ช่วยให้ชาวชนบทมีโอกาสปรับตัวให้เข้ากับชีวิตใหม่ในเขตเมืองที่ซึ่งพัฒนาความรู้ความชำนาญเฉพาะทางให้กับผู้ย้ายถิ่น ทำให้การปรับตัวในเมืองใหญ่ทำได้ดีขึ้น ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ผ่องเพ็ญ เจริญสาธิต (2539: 74) เรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานไทยในประเทศสิงคโปร์" ที่พบว่าแรงงานไทยที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นจากภูมิภาคเดิมไปอาศัยอยู่ถิ่นอื่นๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศจะปรับตัวได้ดีกว่าแรงงานไทยที่ไม่เคยย้ายถิ่น เพราะผู้ที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อนมีโอกาสได้เรียนรู้กฎเกณฑ์แบบแผนการดำเนินชีวิต และได้พัฒนาความรู้ความชำนาญบางอย่างที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดี (เนาวรัตน์ พลายน้อย และสุภวัณษ์ พลายน้อย, 2527: 7) จึงสามารถปรับตัวได้ดีกว่าแรงงานที่ไม่มี

ประสบการณ์การย้ายถิ่น

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่าประสบการณ์การย้ายถิ่นมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น โดยผู้ย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อนจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าครั้งนี้ จึงตั้งสมมุติฐานว่าคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามประสบการณ์การย้ายถิ่น

9. การติดต่อกับบ้านเกิด

การติดต่อกับบ้านเกิดของผู้ย้ายถิ่นแสดงถึงความผูกพันใกล้ชิดระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับครอบครัวในท้องถิ่นต้นทาง ซึ่งวิธีการติดต่อกับบ้านมีหลายวิธี ได้แก่ การเดินทางไปด้วยตนเอง การส่งจดหมาย การส่งเงินหรือสิ่งของ เป็นต้น เพื่อแสดงให้ครอบครัวรู้ถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง นอกจากนี้ ยังแสดงถึงการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นต่อท้องถิ่นปลายทาง กล่าวคือ ถ้าผู้ย้ายถิ่นมีการติดต่อกับท้องถิ่นต้นทางบ่อยแสดงว่าผู้ย้ายถิ่นยังมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นกับท้องถิ่นต้นทาง แต่ถ้าผู้ย้ายถิ่นติดต่อกับท้องถิ่นต้นทางไม่บ่อยนักก็แสดงว่าผู้ย้ายถิ่นปรับตัวเข้ากับสังคมในท้องถิ่นปลายทางได้ดี จึงลดการติดต่อกับท้องถิ่นต้นทางลง

จากการทบทวนผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น พบว่าการติดต่อกับบ้านเกิดของผู้ย้ายถิ่นมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นที่มีการติดต่อกับบ้านเกิดอย่างสม่ำเสมอจะปรับตัวได้น้อยกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่ติดต่อกับบ้านเกิดหรือติดต่อกับบ้านเกิดบางครั้ง เช่น การศึกษาของ เสาวภา พรศิริพงษ์ และ พรทิพย์ อุสุภรัตน์ (2535: 86) เรื่องชีวิตลูกเรือประมงอีสาน พบว่าลูกเรือประมงที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วยผู้ย้ายถิ่นที่ทำงานเป็นลูกเรือประมงในช่วงหมดฤดูทำนา และผู้ย้ายถิ่นที่มีอาชีพลูกเรือประมงเป็นอาชีพหลัก ทั้งสองประเภทต่างมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อาชีพลูกเรือประมงเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนัก เสี่ยงภัยสูงทั้งด้านภัยธรรมชาติและภัยจากโรคต่างๆ แต่ก็ได้ค่าตอบแทนที่สูงเช่นกัน ในช่วงแรกที่ผู้ย้ายถิ่นทั้งสองกลุ่มเข้ามาทำงานจะมีการติดต่อกับทางบ้านอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ที่อยู่ติดต่อกับครอบครัว ซึ่งจะเป็นที่อยู่ของไต่กิ่งเรือ เมื่อเวลาผ่านไปประยะหนึ่งจึงมีความคุ้นเคยกับสภาพงานบนเรือมากขึ้น ความคิดถึงบ้านเริ่มผ่อนคลายลง ความสนุกสนานเพลิดเพลินกับชีวิตบนฝั่งมีมากขึ้น ทำให้ผู้ย้ายถิ่นติดต่อกับทางบ้านน้อยลง โดยเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพลูกเรือเป็นอาชีพหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการทำงานและการอยู่อาศัยในท้องถิ่นปลายทางได้มากขึ้น นอกจากนี้ มีการศึกษาของ ยุทธคนัย สีดาหล้า (2540: 52-53) เรื่องปัจจัยด้านประชากรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อครอบครัวในภูมิลำเนาเดิมของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ย้ายถิ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวที่แตกต่างกันตามแต่ความสามารถของการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นที่ส่งเงินกลับบ้านจะมีความตั้งใจย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิมน้อยกว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่ส่งเงินกลับบ้าน เพราะผู้ย้ายถิ่นปรับตัวเข้ากับสภาพการทำงาน ที่อยู่อาศัย ใน

กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้มีการศึกษาของ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ (2525: 54-57) เรื่องชนกลุ่มน้อยในไทย กับความมั่นคงของชาติ โดยศึกษาการผสมกลมกลืนชาวจีนในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การที่รัฐบาลไทยหลายสมัย (ในอดีต) ถือว่าประเทศจีนเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่เป็นศัตรูสำคัญอันจะบ่อนทำลายประเทศไทย ทำให้ชาวจีนส่วนหนึ่งที่มีความผูกพันทางจิตใจต่อประเทศจีน ไม่อาจแสดงความรักภักดีได้อย่างเปิดเผย ซึ่งนานวันไปก็มีจำนวนลดลง ส่วนลูกหลานชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยที่ไม่เคยเห็นประเทศจีนมาก่อน ได้ฟังเพียงคำบอกเล่าต่อๆ กันมาก็ย่อมไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อประเทศจีนเหมือนคนรุ่นก่อน และเมื่อได้มาคลุกคลีกับคนไทย อยู่อาศัยท่ามกลางสิ่งแวดล้อมของวัฒนธรรมไทยทำให้ความรู้สึกที่เกิดจากการสั่งสอนเกี่ยวกับประเทศจีนของคนรุ่นก่อนจางหายไปและความรู้สึกแบบไทยเข้าแทนที่ ซึ่งถือว่าการขาดการติดต่อกับบ้านเกิดย่อมส่งผลให้เกิดการปรับตัวเข้ากับสังคมปลายทางมากขึ้น

การศึกษาที่ผ่านมาถึงแม้ว่าจะมีน้อย แต่ก็พบว่าการติดต่อกับบ้านเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จึงได้ตั้งสมมุติฐานว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผกผันกับการติดต่อกับบ้านเกิด

10. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางเป็นตัวแปรหนึ่งที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง ทั้งนี้เพราะผู้ที่อาศัยอยู่นานกว่าจะมีการเรียนรู้สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง ได้มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่า

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทางที่เพิ่มขึ้นเป็นการแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นในสังคมท้องถิ่นปลายทาง โดยผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่นานน่าจะมีโอกาสที่จะปรับตัวได้มากกว่าผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภานี แสนเจริญ (2527: 82-83) เรื่องการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่า 2 ปี มีสัดส่วนของความประหม่าและตื่นเต้นสูงกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ 2-4 ปี, 4-6 ปี, 6-8 ปี และ 8 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 22.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 13.2, 10.3, 3.8, และ 8.5 ตามลำดับ) และยังพบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่า 2 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีความรู้ดีกว่าหัวสูงกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-4 ปี, 4-6 ปี, 6-8 ปี และ 8 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 49.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 30.2, 44.8, 23.1 และ 27.7 ตามลำดับ) และการศึกษาของนภาพร โภยสมบูรณ์ (2523: 82) เรื่องการปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเมืองแร่จังหวัดภูเก็ต ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่น สามารถปรับตัวได้มากขึ้นตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่นานขึ้น นอกจากนี้ มีการศึกษาของ ชูวดี คุ่มเปลี่ยน เรื่องการปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น (2541: 114) ที่พบว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานกว่า (2 ปี 1 เดือน ถึง 5 ปี) สามารถปรับ

บทบาททางสังคมได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นน้อยกว่า (6 เดือนถึง 2 ปี) ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานจะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลจำนวนมาก จึงเกิดความคุ้นเคยทั้งสถานที่และบุคคล เมื่อเกิดปัญหาสามารถหาผู้ที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ แต่การศึกษาของ บุศรินทร์ ลิทธิรัตนสุนทร (2536: 133) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ที่ค้นพบแตกต่างจากที่กล่าวมาคือ คนงานย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานกว่าจะสามารถปรับตัวด้านร่างกาย ด้านอัตมโนทัศน์ และการปรับตัวรวมทั้ง 4 ด้านได้ดีกว่าคนงานย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นน้อยกว่า ทั้งนี้เพราะคนงานย้ายถิ่นตระหนักถึงความแตกต่างในสังคมอุตสาหกรรมที่ย้ายเข้าไปอยู่กับสังคมชนบทที่เคยอยู่ทำให้เกิดความสับสน ความวุ่นวาย อุปสรรคต่างๆ ความรีบเร่ง และการทำงานแข่งขันกับเวลา ที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางเคมี ฟิสิกส์ และชีวภาพ ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพและความสามารถในการปรับตัวของคนงานย้ายถิ่น

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว โดยส่วนใหญ่จะพบว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่นานจะมีผลให้ปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่า ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

1.6 สมมุติฐานของการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถตั้งสมมุติฐานเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาดังนี้

1. แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิง
2. คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผกผันกับอายุ
3. แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ
4. คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามการศึกษา
5. แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพอื่นๆ
6. คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามรายได้
7. แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีเครือข่ายทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคม
8. คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามประสบการณ์การย้ายถิ่น

9. คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผกผันกับการติดต่อกับบ้านเกิด
10. คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะ เป็นประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อทราบลักษณะการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ซึ่งจะ เป็นข้อมูลที่จะสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการตั้งถิ่นฐานของแรงงานผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ในประเทศไทย
2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการกำหนดมาตรการต่างๆ ของหน่วยงานที่รับผิดชอบการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างชาติดังกล่าวที่ลักลอบเข้ามาในประเทศไทย
3. เพื่อเป็นข้อมูลที่สนับสนุนให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการปกครอง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานสาธารณสุข ที่จะแก้ไขปัญหาที่ต่อเนื่องจากการลักลอบเข้าทำงานของแรงงานข้ามชาติชาวพม่าในประเทศไทย
4. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาผลต่อเนื่องจากการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าต่อไป

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ซึ่งในบทนี้จะอธิบายถึงวิธีการศึกษา หน่วยตัวอย่าง การเลือกตัวอย่าง นิยามศัพท์ นิยามตัวแปร การวิเคราะห์ข้อมูล และลักษณะทั่วไปของข้อมูล

2.1 วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้
2. ข้อมูลการย้ายถิ่นของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ได้แก่ เครื่องข่ายทางสังคม ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปี และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย
3. ข้อมูลการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ซึ่งจะประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น เช่น การพูดและการอ่านภาษาไทย ความถนัดในการพูดภาษาถิ่นเดิม การมีเพื่อนคนไทย การติดต่อกับบ้านเกิด การมีบัตรผ่อนผัน การมีที่อยู่อาศัย และการแต่งงาน เป็นต้น

การทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ ส่วนการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ในส่วนคำถามการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ผู้วิจัยได้ทดสอบแบบสอบถามจำนวน 88 ชุดแต่ละชุดประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวทั้งหมด 20 ข้อ แล้วคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha-coefficient) ด้วยวิธีของครอนบาช (Cronbach) (ประคอง วรรณสุต 2525:52) ซึ่งมีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\text{Alpha} = \frac{N}{N-1} \left[1 - \frac{S_i^2}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ Alpha = ดัชนีความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม   N = จำนวนข้อคำถาม

S_i^2 = ความแปรปรวนของข้อคำถามแต่ละข้อ

S_x^2 = ความแปรปรวนของของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่ามีค่าถามที่ต้องตัดออกจากการวิเคราะห์เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเพิ่มขึ้น ได้แก่ ค่าถามการเปลี่ยนงานภายหลังการย้ายถิ่น และจำนวนครั้งที่เปลี่ยนงาน นอกจากนี้ ยังตัดคำถามที่ไม่สอดคล้องกับการปรับตัวจำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การพูดภาษาไทย ในระยะแรกที่ย้ายถิ่นเข้าอำเภอแม่สาย การรักษาตัวเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยเมื่ออาศัยอยู่ในบ้านเกิด และการรักษาตัวเมื่อเจ็บป่วยหนักเมื่ออาศัยในบ้านเกิด ดังนั้น จึงมีคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวที่นำมาทดสอบความเชื่อถือได้รวม 15 ข้อ ค่าถามเหล่านี้มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.7106 ซึ่งถือว่าค่าถามมีความเชื่อถือได้สูง

2.2 หน่วยตัวอย่าง

หน่วยตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า อายุ 15-60 ปีที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นระยะเวลา 2 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 ปี

2.3 การเลือกตัวอย่าง

การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เนื่องจากหน่วยตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้คือแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่เข้าประเทศโดยผิดกฎหมายและไม่ผิดกฎหมาย ที่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนตลอดเวลา ดังนั้น เพื่อให้ได้หน่วยตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการเลือกตัวอย่างเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

1. การเลือกตำบลตัวอย่าง อำเภอแม่สายมีตำบลทั้งหมด 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่สาย เกาะช้าง โป่งงาม ห้วยไคร้ เวียงพางคำ ศรีเมืองชุม โป่งผา และบ้านด้าย ผู้วิจัยได้สำรวจเบื้องต้นเมื่อวันที่ 4-9 มกราคม พ.ศ. 2543 โดยสอบถามจากกำนันและผู้ใหญ่บ้านในอำเภอแม่สาย พบว่าแต่ละตำบลมีจำนวนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าไม่เท่ากัน เนื่องจากแต่ละตำบลมีความแตกต่างเชิงพื้นที่และความเจริญในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกตำบลที่มีจำนวนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามากที่สุด 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียงพางคำ แม่สาย โป่งผา และโป่งงาม โดยใน 4 ตำบลนี้มีแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ารวมทั้งสิ้น 5,677 คน ผู้วิจัยได้เลือกแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามาศึกษาจำนวน 570 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สำรวจได้ในแต่ละตำบล ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

2. การเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง โดยเหตุที่แต่ละหมู่บ้านมีจำนวนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าอาศัยอยู่ไม่เท่ากัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกหมู่บ้านที่มีแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามากที่สุดมาตำบลละ 3 หมู่บ้าน โดยในแต่ละหมู่บ้านผู้วิจัยได้เลือกแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามาร้อยละ 10 (ตารางที่ 2) สำหรับการเลือกแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่านั้น ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 กลุ่มตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายคือ 2-7 ปี, 8-13 ปี และ 14-19 ปี กลุ่มละเท่าๆ กัน เป็นผลให้ได้จำนวนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากลุ่มละ 190 คน

ตารางที่ 1 ขนาดของประชากรและขนาดของตัวอย่างแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามตำบล

ตำบล	ประชากร	ตัวอย่าง
เวียงพางคำ	1,760	177
แม่สาย	1,555	156
โป่งผา	1,327	133
โป่งงาม	1,035	104
รวม	5,677	570

ตารางที่ 2 จำนวนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ จำแนกตามหมู่บ้านตัวอย่าง

ตำบลและหมู่บ้าน	จำนวน
เวียงพางคำ	177
หมู่ 3 บ้านเวียงพาน	59
หมู่ 6 บ้านผาหมี	59
หมู่ 10 บ้านยางผาแตก	59
แม่สาย	156
หมู่ 10 บ้านไม้ลุงชน	52
หมู่ 6 บ้านป่ายางชุม	52
หมู่ 5 บ้านสัมมะนะ	52
โป่งผา	133
หมู่ 9 บ้านจ้องวัด	45
หมู่ 11 บ้านน้ำจําเหนือ	44
หมู่ 5 บ้านน้ำจํา	44
โป่งงาม	104
หมู่ 5 บ้านห้วยปูแกง	35
หมู่ 2 บ้านดง	35
หมู่ 7 บ้านสันเกล้าทอง	34
รวม	570

2.4 นิยามศัพท์

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความหมายคำศัพท์ต่างๆ ดังนี้

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า หมายถึงบุคคลที่มีถิ่นที่เกิดในประเทศพม่ามีอายุระหว่าง 15-60 ปี ที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นระยะเวลา 2 ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน 20 ปี

การปรับตัว หมายถึงภาวะที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคลและทัศนคติให้เข้ากับสังคมในอำเภอแม่สาย และในขณะเดียวกันสังคมในอำเภอแม่สายต้องยอมรับการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าด้วยเช่นกัน โดยเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตอย่างง่าย เช่น การพูดภาษาไทย การมีเพื่อนคนไทย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น ไปจนถึง “การกลืนกลายเชิงโครงสร้าง” (structural assimilation) อันเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในขั้นที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น การแต่งงานกับคนไทย การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และการมีบัตรผ่อนผันจากทางราชการ เป็นต้น

บัตรผ่อนผัน หมายถึงเอกสารที่หน่วยงานราชการออกให้กับคนต่างด้าว เพื่อแสดงว่าสามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ชั่วคราว

2.5 นิยามตัวแปร

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าครั้งนี้มีตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระ และตัวแปรควบคุม ดังนี้

2.5.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ซึ่งหมายถึง ภาวะที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติให้สอดคล้องกับสังคมในอำเภอแม่สาย และสอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

ในการให้คะแนนการปรับตัว ผู้วิจัยมีแนวความคิดที่ว่า พฤติกรรมการปรับตัวเป็นการแสดงถึงการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมใหม่ รูปแบบของพฤติกรรมที่ปรับเปลี่ยนเริ่มตั้งแต่การปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตแบบง่ายๆ เช่น การพูดภาษาไทย การแต่งกาย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น จนถึง “การกลืนกลายเชิงโครงสร้าง” ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้นเช่น การแต่งงาน การมีบัตรผ่อนผัน เป็นต้น ซึ่งแต่ละขั้นตอนการปรับเปลี่ยนอาจไม่เรียงตามลำดับก่อนหลัง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละบุคคล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวกำหนดให้แต่ละข้อคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวมีคะแนนเท่ากัน โดยระดับความถี่ที่แสดงพฤติกรรมหรือพฤติกรรมที่สื่อถึงความแตกต่างกับผู้ไม่ย้ายถิ่นจะเป็นตัวกำหนดความมากน้อยของคะแนนการปรับตัว ระดับคะแนน

การปรับตัวเริ่มตั้งแต่ 0, 1, 2 และ 3 คะแนนตามลำดับ จากคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่น มีทั้งสิ้น 15 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

1. การใช้ภาษาไทยของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาไทย การอ่านภาษาไทย ความถี่ในการสื่อสารด้วยภาษาไทยในที่พักอาศัย และความถี่ในการสื่อสารด้วยภาษาไทยในสถานที่ทำงาน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

0 คะแนน	ไม่ได้
1 คะแนน	ได้เล็กน้อย
2 คะแนน	ปานกลาง
3 คะแนน	ได้คล่องหรือตลอดเวลา

2. การสร้างมิตรภาพกับบุคคลในสังคมของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ การมีเพื่อนคนไทยและความสนิทสนมกับเพื่อนคนไทยโดยเปรียบเทียบกับเพื่อนคนพม่า การเลือกทำเลที่พักอาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

2.1 ถ้าท่านมีเพื่อนคนไทย ให้ท่านเปรียบเทียบเพื่อนคนไทยกับเพื่อนในถิ่นเดิม (เพื่อนชาวพม่าในอำเภอแม่สาย) ท่านสนิทสนมกับใครมากกว่ากัน

0 คะแนน	ไม่มีเพื่อนคนไทย
1 คะแนน	มีเพื่อนคนไทยแต่สนิทสนมกับเพื่อนคนไทยน้อยกว่าเพื่อนคนพม่า
2 คะแนน	มีเพื่อนคนไทยและสนิทสนมกับเพื่อนคนไทยเท่ากับเพื่อนคนพม่า
3 คะแนน	มีเพื่อนคนไทยและสนิทสนมกับเพื่อนคนไทยมากกว่าเพื่อนคนพม่า

2.2 คนในละแวกที่พักหรือบ้านของท่านเป็นคนไทยใช่หรือไม่

0 คะแนน	ไม่ใช่
1 คะแนน	ใช่

2.3 ในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากับคนในชุมชนบ่อยแค่ไหน

0 คะแนน	ไม่เคยเข้าร่วม
1 คะแนน	เข้าร่วมบางครั้ง
2 คะแนน	เข้าร่วมเป็นประจำ

3. การเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับสังคมในอำเภอแม่สาย ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ การมีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยในปัจจุบัน และการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยหนักในปัจจุบัน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

3.1 ท่านมีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยหรือไม่

0 คะแนน	ไม่มี
1 คะแนน	มี

3.2 ในปัจจุบันท่านมีวิธีการรักษาตัวอย่างไร เมื่อท่านเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ไข้หวัด ปวดศีรษะ

0 คะแนน	ใช้วิธีการรักษาแบบเดิมในบ้านเกิด
1 คะแนน	ซื้อยาที่ร้านขายยา
2 คะแนน	ไปพบแพทย์ที่สถานีนานามัยหรือโรงพยาบาล

3.3 ในปัจจุบันท่านมีวิธีการรักษาตัวอย่างไรเมื่อท่านเจ็บป่วยหนัก เช่น โรคกระเพาะอาหาร โรคไข้หวัดใหญ่

0 คะแนน	ใช้วิธีการรักษาแบบเดิมในบ้านเกิด
1 คะแนน	ซื้อยาที่ร้านขายยา
2 คะแนน	ไปพบแพทย์ที่สถานีนานามัยหรือโรงพยาบาล

4. รูปแบบการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

4.1 เมื่อท่านมีธุระต้องติดต่อกับเพื่อนในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไป 1 กม. ท่านจะมีวิธีการติดต่ออย่างไร

0 คะแนน	เดิน
1 คะแนน	ใช้รถประจำทางหรือรถมอเตอร์ไซด์
2 คะแนน	ใช้โทรศัพท์

5. การติดต่อขอความช่วยเหลือทางการเงิน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5.1 ถ้าท่านมีปัญหาด้านการเงิน ท่านจะติดต่อขอความช่วยเหลือจากใครเป็นคนแรก

0 คะแนน	คนที่มาที่บ้านเกิดเดียวกัน
1 คะแนน	คนไทย

6. การกลืนกลายเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ การมีบัตรผ่อนผัน การมีกรรมสิทธิ์ในที่พักอาศัย และการสมรส มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

6.1 ปัจจุบันท่านมีบัตรผ่อนผันหรือไม่

0 คะแนน	ไม่มีบัตรผ่อนผัน
1 คะแนน	มีบัตรผ่อนผัน

6.2 ปัจจุบันท่านมีกรรมสิทธิ์ในบ้านหรือไม่

0 คะแนน	ไม่มีกรรมสิทธิ์
1 คะแนน	มีกรรมสิทธิ์

6.3 ปัจจุบันคู่สมรสของท่านเป็นคนเชื้อชาติใด

0 คะแนน	เชื้อชาติอื่นๆ
1 คะแนน	เชื้อชาติไทย

จากคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวทั้งหมด 15 ข้อ มีพิสัยของคะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า 0-29 คะแนน

2.5.2 ตัวแปรอิสระ

การศึกษาครั้งนี้แบ่งตัวแปรอิสระเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการย้ายถิ่น
ดังนี้

2.5.2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคลของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. เพศของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

- ชาย
- หญิง

2. อายุ หมายถึงอายุเต็มปีบริบูรณ์ของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า โดยนับถึงวันคล้ายวันเกิดครั้งสุดท้ายก่อนการสำรวจ สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยผู้วิจัยใช้อายุรายปีเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ส่วนในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลจะแบ่งอายุเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 15-29 ปี
- 30-44 ปี
- 45 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส หมายถึงประเภทของสถานภาพสมรสของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- สมรส และอยู่กับคู่สมรส
- โสด
- หม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส

4. การศึกษา หมายถึงระดับการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จหรือสอบไล่ได้ครั้งสุดท้ายของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า นอกจากนี้ยังรวมแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนในประเทศไทย แต่ไม่ได้รับประกาศนียบัตรด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติด้วย ในขั้นตอนการวิเคราะห์การถดถอยผู้วิจัยใช้จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ส่วนในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลจะแบ่งการศึกษาเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ไม่มีการศึกษา (0 ปี)
- ประถมศึกษาตอนต้น (1-4 ปี)
- ประถมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า (5 ปีขึ้นไป)

5. อาชีพ หมายถึงประเภทหรือชนิดของงานที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ทำอยู่ ในกรณีที่บุคคลนั้นมีหลายอาชีพจะนับอาชีพที่มีชั่วโมงการทำงานมากที่สุดเป็นอาชีพหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- อาชีพค้าขายและบริการ
- อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม
- อาชีพการผลิตและก่อสร้าง

6. รายได้ต่อเดือน หมายถึงค่าจ้างหรือเงินเดือนพื้นฐานที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าได้รับตอบแทนจากการทำงานตามระยะเวลาที่ระบุไว้ รวมค่าล่วงเวลา โบนัส และประโยชน์อื่นๆ ที่ได้รับ ซึ่งขั้นตอนการวิเคราะห์การถดถอยผู้วิจัยจะใช้รายได้บาทต่อเดือนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ส่วนในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลจะแบ่งรายได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- น้อยกว่า 1,500 บาทต่อเดือน
- 1,500 – 2,499 บาทต่อเดือน
- 2,500 บาทต่อเดือนและมากกว่า

2.5.2.2 ปัจจัยด้านการย้ายถิ่น

ปัจจัยด้านการย้ายถิ่นประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัว ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เครือข่ายทางสังคม หมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นๆ ที่ช่วยเหลือให้เกิดการอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวกับการย้ายถิ่นให้กับแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

อันได้แก่ การเงิน การให้ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการเข้าถึงสังคม โดยเครือข่ายทางสังคมเริ่มตั้งแต่ก่อนการย้ายถิ่น ระหว่างการย้ายถิ่น และภายหลังการย้ายถิ่น ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือดังกล่าว ได้แก่ ญาติ เพื่อน นายหน้า และนายจ้าง เป็นต้น ผู้วิจัยได้แบ่งเครือข่ายทางสังคมเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มีเครือข่ายทางสังคม
- ไม่มีเครือข่ายทางสังคม

2. ประสบการณ์การย้ายถิ่น หมายถึงภาวะที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เคยย้ายถิ่นมาก่อน ซึ่งรวมทั้งการย้ายถิ่นภายในประเทศและการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ โดยขั้นตอนการวิเคราะห์การถอดข้อมูลผู้วิจัยจะใช้จำนวนการย้ายถิ่นเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ส่วนในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลจะแบ่งประสบการณ์การย้ายถิ่นเป็น 2 กลุ่ม คือ

- มีประสบการณ์การย้ายถิ่น
- ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น

3. การติดต่อกับบ้านเกิด หมายถึงการติดต่อระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับครอบครัวในท้องถิ่นต้นทางในรอบ 1 ปี วิธีการติดต่อได้แก่ การส่งจดหมาย การเดินทางไปเยี่ยม การส่งสิ่งของ เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์การถอดข้อมูลผู้วิจัยใช้จำนวนครั้งในการติดต่อกับบ้านเกิดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ และในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลจะแบ่งการติดต่อกับบ้านเกิดเป็น 2 กลุ่มคือ

- ติดต่อกับบ้านเกิด
- ไม่ได้ติดต่อกับบ้านเกิด

4. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในอำเภอแม่สาย หมายถึงจำนวนปีที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (ในกรณีที่มีเศษเดือนตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปนับเป็น 1 ปี) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- 2-7 ปี
- 8-13 ปี
- 14-19 ปี

2.6 ขอบเขตและข้อจำกัดของข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ มีวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงที่อำเภอแม่สาย ที่ซึ่งมีแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ การปรับตัวจึงเป็นกรณีของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายเท่านั้น ดังนั้น สภาพการณ์และการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในที่อื่นๆ อาจแตกต่างกันไป นอกจากนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างจากแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สายเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้สัดส่วนเดียวกับประชากรจึงทำให้มีความน่าจะเป็นที่ได้ตัวอย่างที่มีการกระจายแบบไม่ปกติ และเหตุที่การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นการเก็บแบบเจาะจง

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายแบ่งเป็นกลุ่มระยะเวลา 2-7 ปี 8-13 ปี และ 14-19 ปี กลุ่มละเท่าๆ กัน เพื่ออธิบายถึงการปรับตัว ดังนั้นจึงทำให้ได้ขนาดตัวอย่างที่ไม่เป็นสัดส่วนกับประชากร

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยนำเสนอข้อมูลที่เป็นตัวแปรระดับกลุ่มและตัวแปรระดับจัดอันดับด้วยการแจกแจงความถี่และอัตราร้อยละ และนำเสนอข้อมูลที่เป็นตัวแปรระดับช่วงและตัวแปรระดับอัตราส่วนด้วยค่ามัธยฐานเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการย้ายถิ่น ด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอย เพื่อศึกษาว่าตัวแปรแต่ละตัวภายใต้ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการย้ายถิ่นสามารถอธิบายการผันแปรของการปรับตัวได้เพียงใด

2.8 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอ ลักษณะทั่วไปของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าโดยรวม และแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย 2-7 ปี, 8-13 ปี และ 14-19 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 3)

1. เพศ

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ตกเป็นตัวอย่างครั้งนี้มีสัดส่วนของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 60.2 กับร้อยละ 39.8) เมื่อแบ่งตามกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายแล้ว พบว่าในกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 2-7 ปีมีสัดส่วนของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 60.0 กับร้อยละ 40.0) ส่วนในกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 8-13 ปีมีสัดส่วนของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิงสูงกว่าเพศชายเช่นกัน (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 64.7 กับร้อยละ 35.3) และในกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 14-19 ปี พบว่ามีสัดส่วนของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิงสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 55.8 กับร้อยละ 44.2)

2. อายุ

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีอายุเฉลี่ย 34.9 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.2 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 30-44 ปี มากที่สุด รองลงไปคือผู้ที่มีอายุ 15-29 ปี และผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 3 การกระจายอัตราร้อยละคุณลักษณะทั่วไปของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตาม
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

ตัวแปรอิสระ	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย							
	2-7 ปี		8-13 ปี		14-19 ปี		รวม	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
เพศ								
ชาย	40.0	76	35.3	67	44.2	84	39.8	227
หญิง	60.0	114	64.7	123	55.8	106	60.2	343
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
อายุ								
15-29 ปี	48.4	92	36.8	70	25.3	48	36.8	210
30-44 ปี	35.3	67	42.6	81	45.3	86	41.1	234
45 ปีขึ้นไป	16.3	31	20.5	39	29.5	56	22.1	126
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
อายุเฉลี่ย (ปี)	31.9		34.7		38.1		34.9	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน								
มาตรฐาน	11.6		10.7		10.5		11.2	
สถานภาพสมรส								
สมรสและอยู่กับ								
คู่สมรส	63.2	120	67.9	129	67.4	128	66.1	377
โสด	27.9	53	17.4	33	15.8	30	20.4	116
หม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้								
อยู่กับคู่สมรส	8.9	17	14.7	28	16.8	32	13.5	77
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
เชื้อชาติของคู่สมรส								
ไม่ใช่เชื้อชาติไทย								
ไม่ใช่เชื้อชาติไทย	84.2	101	76.7	99	81.3	104	87.2	304
เชื้อชาติไทย								
เชื้อชาติไทย	15.8	19	23.3	30	18.8	24	12.8	73
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	377

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

ตัวแปรอิสระ	2-7 ปี		8-13 ปี		14-19 ปี		รวม	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
การศึกษา								
ไม่มีการศึกษา	68.4	130	68.9	131	63.7	121	67.0	382
ประถมศึกษาตอนต้น	20.0	38	20.0	38	22.1	42	20.7	118
ประถมศึกษาตอนปลาย								
และสูงกว่า	11.6	22	11.1	21	14.2	27	12.3	70
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	190
การศึกษาเฉลี่ย (ปี)	1.5		1.4		1.7		1.5	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	2.6		2.2		2.4		2.4	
อาชีพ								
ค้าขายและบริการ	35.3	67	50.5	96	43.7	83	43.2	246
เกษตรกรรมและ								
หัตถกรรม	41.1	78	32.6	62	32.1	61	35.3	201
การผลิตและก่อสร้าง	23.7	45	16.8	32	24.2	46	21.6	123
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
รายได้ (บาทต่อเดือน)								
น้อยกว่า 1,500	27.9	53	23.2	44	13.2	25	21.4	122
1,500-2,499	51.1	97	48.9	93	44.7	85	48.2	275
2,500 และมากกว่า	21.1	40	27.9	53	42.1	80	30.4	173
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
รายได้เฉลี่ย (บาท)	1,905.1		2,153.9		2,290.2		2,116.4	
ส่วนเบี่ยงเบน								
มาตรฐาน	976.7		1,053.7		797.3		960.4	
เครือข่ายทางสังคม								
ไม่มีเครือข่ายทางสังคม	13.7	26	9.5	18	8.9	17	10.7	61
มีเครือข่ายทางสังคม	86.3	164	90.5	172	91.1	173	89.3	509
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570

ตารางที่ 3 (ต่อ)		ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย							
		2-7 ปี		8-13 ปี		14-19 ปี		รวม	
ตัวแปรอิสระ		ร้อยละ จำนวน		ร้อยละ จำนวน		ร้อยละ จำนวน		ร้อยละ จำนวน	
		ประสพการณ์การย้ายถิ่น							
ไม่มีประสพการณ์									
การย้ายถิ่น		69.5	132	72.1	137	75.3	143	72.3	412
มีประสพการณ์									
การย้ายถิ่น		30.5	58	27.9	53	24.7	47	27.7	158
รวม		100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การย้ายถิ่นเฉลี่ย (ครั้ง)		0.5		0.4		0.3		0.4	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		0.8		0.5		0.6		0.7	
การติดต่อกับบ้านเกิด									
ไม่ได้ติดต่อกับบ้านเกิด									
		55.5	86	61.6	93	56.4	84	57.8	263
ติดต่อกับบ้านเกิด		44.5	69	38.4	58	43.6	65	42.2	192
รวม		100.0	155	100.0	151	100.0	149	100.0	455
จำนวนการติดต่อกับบ้านเกิด									
เฉลี่ย (ครั้งต่อปี)		0.5		0.5		0.6		0.5	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		0.7		0.8		0.8		0.7	

(เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 41.1 กับร้อยละ 36.8 และร้อยละ 22.1 ตามลำดับ) เมื่อแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า ในกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 2-7 ปีมีอายุเฉลี่ย 31.9 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.6 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 15-29 ปี มากที่สุด รองลงไปคือผู้ที่มีอายุ 30-44 ปี และผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 48.4 กับร้อยละ 35.3 และร้อยละ 16.3 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 34.7 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.7 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุระหว่าง 30-44 ปีมากที่สุด รองลงไปคือผู้ที่มีอายุ 15-29 ปี และผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 42.6 กับร้อยละ 36.8 และร้อยละ 20.5 ตามลำดับ) และในกลุ่มสุดท้ายแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี ที่มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 38.0 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.5 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุระหว่าง 30-44 ปี มากที่สุด รองลงไปเป็นผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป และผู้ที่มีอายุ 15-29 ปี (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 45.3 กับร้อยละ 25.3 และร้อยละ 29.5 ตามลำดับ)

3. สถานภาพสมรส

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าส่วนใหญ่สมรสและอยู่กับคู่สมรส รองลงไปคือผู้ที่มีสถานภาพโสด และผู้ที่มีสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (เปรียบเทียบระหว่างร้อยละ 66.1 กับร้อยละ 20.4 และร้อยละ 13.5) มีเพียงร้อยละ 12.8 เท่านั้นที่มีคู่สมรสเป็นคนไทย เมื่อแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 63.2) รองลงไปเป็นผู้ที่มีสถานภาพโสด และเป็นผู้ที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 27.9 และร้อยละ 8.9) ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 67.9) รองลงไปเป็นผู้ที่มีสถานภาพโสด และเป็นผู้ที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 17.4 และร้อยละ 14.7) และกลุ่มแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส (ร้อยละ 67.4) รองลงไปเป็นผู้ที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส และสถานภาพโสด (ร้อยละ 16.8 และร้อยละ 15.8) เมื่อพิจารณาคู่สมรสของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า พบว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีคู่สมรสเป็นคนไทยมากที่สุด (ร้อยละ 23.3) รองลงไปกลุ่มที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี และ 2-7 ปี ตามลำดับ (ร้อยละ 18.8 และร้อยละ 15.8 ตามลำดับ)

4. การศึกษา

การศึกษาโดยเฉลี่ยของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายเท่ากับ 1.51 ปี มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.42 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีการศึกษาามากที่สุด (ร้อยละ 67.0) รองลงไปคือผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า (ร้อยละ 20.7 และร้อยละ 12.3) เมื่อแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี มีการศึกษาโดยเฉลี่ย 1.5 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.6 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีการศึกษาสูงที่สุด (ร้อยละ 68.4) รองลงไปเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า (ร้อยละ 20.0 และร้อยละ 11.6) ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี พบว่ามีการศึกษาโดยเฉลี่ย 1.4 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.2 โดยเป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษา (ร้อยละ 68.9) รองลงไปเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาตอนปลายและสูงกว่าตามลำดับ (ร้อยละ 20.0 และร้อยละ 11.1) และแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี การศึกษาโดยเฉลี่ย 1.7 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.4 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีการศึกษา (ร้อยละ 63.7) รองลงไปเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า ตามลำดับ (ร้อยละ 22.1 และร้อยละ 14.2)

5. อาชีพ

การประกอบอาชีพของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่าโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ (ร้อยละ 43.2) รองลงไปเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมและหัตถกรรม และอาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ร้อยละ 35.3 และร้อยละ 21.6 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ร้อยละ 41.1) รองลงไปประกอบอาชีพค้าขายและบริการ และอาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ร้อยละ 35.3 และร้อยละ 23.7 ตามลำดับ) ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ (ร้อยละ 50.5) รองลงไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม และประกอบอาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ร้อยละ 32.6 และร้อยละ 16.8 ตามลำดับ) และในกลุ่มแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี พบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ (ร้อยละ 43.7) รองลงไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม และอาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ร้อยละ 32.1 และร้อยละ 24.2 ตามลำดับ)

6. รายได้

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 2,116 บาทต่อเดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 960.37 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้ 1,500-2,499 บาทต่อเดือนสูงที่สุด (ร้อยละ 48.2) รองลงไปเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 2,500 บาทต่อเดือนและมากกว่า และกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 1,500 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 30.4 และร้อยละ 21.4 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ย 1,905 บาทต่อเดือน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 976.8 โดยมีสัดส่วนของกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 1,500-2,499 บาทต่อเดือนสูงที่สุด (ร้อยละ 51.1) รองลงไปเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 1,500 บาทต่อเดือน และกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 2,500 บาทต่อเดือนและมากกว่า (ร้อยละ 27.9 และร้อยละ 21.1 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ย 2,154 บาทต่อเดือน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1,054.0 โดยมีสัดส่วนของกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 1,500-2,499 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 48.9) มากที่สุด รองลงไปเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 2,500 บาทต่อเดือนและมากกว่า และกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 1,500 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 27.9 และร้อยละ 23.2 ตามลำดับ) และในกลุ่มสุดท้ายแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี ส่วนใหญ่มีรายได้โดยเฉลี่ย 2,290 บาทต่อเดือน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 797.3 โดยมีสัดส่วนของกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 1,500-2,499 บาทต่อเดือนมากที่สุด รองลงไปเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้ 2,500 บาทต่อเดือนและมากกว่า และกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 1,500 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 44.7, ร้อยละ 42.1 และร้อยละ 13.2 ตามลำดับ)

7. เครือข่ายทางสังคม

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผู้ที่มีเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 89.3) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 10.7) เมื่อพิจารณาตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 86.3) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 13.7) ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่มีเครือข่ายทางสังคมร้อยละ 90.5 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคมร้อยละ 9.5 และสุดท้ายแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 91.1) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคม (ร้อยละ 8.9)

8. ประสบการณ์การย้ายถิ่น

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีจำนวนการย้ายถิ่นเฉลี่ย 0.4 ครั้ง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.7 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อนมากที่สุด (ร้อยละ 72.3) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อน (ร้อยละ 27.7) เมื่อพิจารณาแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี มีจำนวนการย้ายถิ่นโดยเฉลี่ย 0.5 ครั้ง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.8 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อน (ร้อยละ 69.5) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น (ร้อยละ 30.5) ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี มีจำนวนการย้ายถิ่นโดยเฉลี่ย 0.4 ครั้ง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.5 โดยเป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อนมากที่สุด (ร้อยละ 72.1) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น (ร้อยละ 27.9) และแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปีที่มีจำนวนการย้ายถิ่นโดยเฉลี่ย 0.3 ครั้ง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.6 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นมาก่อน (ร้อยละ 75.3) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่น (ร้อยละ 24.7)

9. การติดต่อกับบ้านเกิด

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายส่วนใหญ่มีการติดต่อกับบ้านเกิดเฉลี่ย 0.5 ครั้งต่อปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.7 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปีคิดเป็นร้อยละ 57.8 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีการติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปี (ร้อยละ 42.2) เมื่อพิจารณาแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 2-7 ปี ติดต่อกับบ้านเกิดโดยเฉลี่ย 0.5 ครั้งต่อปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.7 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ติดต่อกับบ้านเกิดคิดเป็นร้อยละ 55.5 และเป็นผู้ที่ติดต่อกับบ้านเกิดคิดเป็นร้อยละ 44.5 ส่วนในกลุ่มแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี ติดต่อกับบ้านเกิดโดยเฉลี่ย 0.5 ครั้งต่อปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.8 โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้

ติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปีคิดเป็นร้อยละ 61.6 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่ติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปีคิดเป็น ร้อยละ 38.4 และในกลุ่มแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี พบว่ามีการ ติดต่อกับบ้านเกิดโดยเฉลี่ย 0.6 ครั้งต่อปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.8 โดยมีสัดส่วนของผู้ที่ ไม่ได้ติดต่อกับบ้านเกิดคิดเป็นร้อยละ 56.4 และเป็นผู้ที่ติดต่อกับบ้านเกิดคิดเป็นร้อยละ 43.6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายใน ครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน คือ 1) การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า 2) การ ตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอย และ 3) การวิเคราะห์การถดถอยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้าม ชาติชาวพม่า รายละเอียดของการวิเคราะห์มีดังนี้

3.1 การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

การปรับตัวเป็นกลไกทางสังคมที่ผู้ย้ายถิ่นทุกคนต้องเผชิญเมื่ออาศัยอยู่ในท้องถิ่นปลายทาง โดย การปรับตัวของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันออกไป การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของการปรับตัวว่า เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลให้เข้ากับสังคม ในขณะที่เดียวกันสังคมต้องยอมรับการปรับตัวของ บุคคลด้วยเช่นกัน การเริ่มต้นปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะเริ่มจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วน บุคคล เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นต้น ต่อมาผู้ย้ายถิ่นจะเข้าไป มีส่วนร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม และต้องการเป็นที่ยอมรับของบุคคลในสังคมเป็นขั้นตอนสุดท้าย จะ เห็นได้ว่าการปรับตัวเป็นกระบวนการสองทางระหว่างผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่นในท้องถิ่นปลายทาง

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 570 คน เข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ ในอำเภอแม่สายตั้งแต่ 2 ปี แต่ไม่ถึง 20 ปี ในการศึกษาการปรับตัวครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีรวมคะแนนของคำตอบที่ได้จากคำ ถามเกี่ยวกับการปรับตัวอันได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาไทย ความถี่ในการสื่อสารด้วยภาษาไทยในสถานที่ ทำงาน ความถี่ในการสื่อสารด้วยภาษาไทยในที่พักอาศัย การอ่านหนังสือภาษาไทย การมีเพื่อนคนไทยและความสัมพันธ์ กับเพื่อนคนไทย การมีชื่อเรียกภาษาไทย การเลือกทำเลที่พักอาศัย การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การรักษาพยาบาล เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยหนัก การติดต่อขอความช่วยเหลือทางการเงิน รูปแบบการติดต่อกับ บุคคลอื่นๆ การมีบัตรผ่อนผัน การมีกรรมสิทธิ์ในบ้าน และการสมรสกับคนไทย แล้วอธิบายการปรับตัวทั้งในภาพรวม และการปรับตัวตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย เพื่อให้เห็นภาพแนวโน้มการปรับตัวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีราย ละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4

ภาพรวมของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้ พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่น ข้ามชาติชาวพม่ากว่าครึ่งหนึ่งพูดภาษาไทยได้คล่อง โดยส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทยทั้งในที่ทำงานและที่ที่พักอาศัย แต่การ อ่านภาษาไทยนั้นประมาณ 8 ใน 10 อ่านภาษาไทยไม่ได้ เมื่อถามถึงกรมีเพื่อนคนไทย

ตารางที่ 4 การกระจายอัตราร้อยละการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน
อำเภอแม่สาย

การปรับตัว	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย							
	2-7 ปี		8-13 ปี		14-19 ปี		รวม	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
การพูดภาษาไทย								
พูดไม่ได้	0.5	1	0.0	0	0.0	0	0.2	1
พูดได้เล็กน้อย	16.8	32	4.2	8	2.6	5	7.9	4
พูดได้ปานกลาง	41.6	79	42.1	80	42.1	80	41.9	239
พูดได้คล่อง	41.1	78	53.7	102	55.3	105	50.0	285
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การพูดภาษาไทยในที่ทำงาน								
ไม่ได้พูด	3.2	6	1.6	3	1.6	3	2.1	12
พูดเล็กน้อย	28.4	54	12.6	24	18.4	35	19.8	113
พูดปานกลาง	42.1	80	54.7	104	50.0	95	48.9	279
พูดตลอดเวลา	26.3	80	31.1	59	30.0	57	29.1	166
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การพูดภาษาไทยในที่พักอาศัย								
ไม่ได้พูด	19.5	37	10.0	19	4.7	9	11.4	65
พูดเล็กน้อย	36.8	70	35.3	67	40.5	77	37.5	214
พูดปานกลาง	34.2	65	45.3	86	42.1	80	40.5	231
พูดตลอดเวลา	9.5	18	9.5	18	12.6	24	10.5	60
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การอ่านหนังสือภาษาไทย								
อ่านไม่ได้	80.5	153	82.1	156	75.3	143	79.3	452
อ่านได้เล็กน้อย	11.1	21	12.1	23	13.7	26	12.3	70
อ่านได้ปานกลาง	4.2	8	4.2	8	4.2	8	4.2	24
อ่านได้คล่อง	4.2	8	1.6	3	6.8	13	4.2	24
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การปรับตัว	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย							
	2-7 ปี		8-13 ปี		14-19 ปี		รวม	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
การมีเพื่อนคนไทยและเปรียบเทียบ								
เพื่อนคนไทยกับเพื่อนคนพม่า								
ไม่มีเพื่อนคนไทย	41.1	78	22.6	43	13.7	26	25.8	147
สนิทเพื่อนคนไทยมากกว่าคนพม่า	20.0	38	24.7	47	21.6	41	22.1	126
สนิทเพื่อนคนไทยเท่ากับคนพม่า	18.9	36	27.4	52	34.7	66	27.0	154
สนิทเพื่อนคนไทยน้อยกว่าคนพม่า	20.0	38	25.3	48	30.0	57	25.1	143
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
คนในละแวกบ้านเป็นคนไทย								
ไม่ใช่	50.5	96	41.6	79	48.4	92	46.8	257
ใช่	49.5	94	58.4	111	51.6	98	53.3	303
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การมีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย								
ไม่มี	88.4	168	86.8	165	88.9	169	88.1	502
มี	11.6	22	13.2	25	11.1	21	11.9	68
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา								
ไม่เคยเข้าร่วม	14.2	27	8.9	17	7.9	15	10.4	59
เข้าร่วมบางครั้ง	50.0	95	52.1	99	3.7	102	51.9	296
เข้าร่วมประจำ	35.8	68	38.9	74	38.4	73	37.7	215
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย								
ใช้วิธีการแบบเดิมในบ้านเกิด	14.7	28	26.3	50	40.0	76	27.0	154
ซื้อยาที่ร้านขายยา	66.3	126	57.9	110	50.0	95	58.1	331
ไปพบแพทย์ที่สถานีนอนมัย								
หรือ โรงพยาบาล	18.9	36	15.8	30	10.0	19	14.9	85
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570

ตารางที่ 4 (ต่อ)

การปรับตัว	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย							
	2-7 ปี		8-13 ปี		14-19 ปี		รวม	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยหนัก								
ใช้วิธีการแบบเดิมในบ้านเกิด	3.2	6	1.6	3	3.2	6	2.6	15
ซื้อยาที่ร้านขายยา	36.8	70	38.9	74	32.6	62	36.1	206
ไปพบแพทย์ที่สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล	60.0	114	59.5	113	64.2	122	61.2	349
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
เมื่อมีปัญหาทางการเงิน ผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือเป็นคนแรก								
ไม่ใช่คนไทย	66.8	127	58.4	111	61.1	116	62.1	354
คนไทย	33.2	63	41.6	79	38.9	74	37.9	216
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
รูปแบบการติดต่อสื่อสาร								
เดิน	43.7	83	37.9	72	27.4	52	36.3	207
รถโดยสารประจำทางหรือรถจักรยานยนต์	54.2	103	57.9	110	64.7	123	58.9	336
โทรศัพท์	2.1	4	4.2	8	7.9	15	4.7	27
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การมีบัตรผ่อนผัน								
ไม่มีบัตรผ่อนผัน	72.1	137	40.0	76	34.2	65	48.8	278
มีบัตรผ่อนผัน	27.9	53	60.0	114	65.8	125	51.2	292
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย								
ไม่มีกรรมสิทธิ์	73.2	139	54.2	103	43.7	83	57.0	325
มีกรรมสิทธิ์	26.8	51	45.8	87	56.3	107	43.0	245
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570
การมีคู่สมรสเป็นคนไทย								
คู่สมรสไม่ใช่คนไทย	90.0	171	84.2	160	87.4	166	87.2	497
คู่สมรสเป็นคนไทย	10.0	19	15.8	30	12.6	24	12.8	73
รวม	100.0	190	100.0	190	100.0	190	100.0	570

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากว่าครึ่งหนึ่งกล่าวว่าสนิทสนมกับเพื่อนคนไทยเท่ากับหรือน้อยกว่าเพื่อนคนพม่า ในด้านที่อยู่อาศัยกว่าครึ่งหนึ่งเช่นกันที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบ้านคนไทย ประมาณ 1 ใน 10

ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ส่วนการมีชื่อเรียกภาษาไทย พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติเพียง 1 ใน 10 เท่านั้นที่มีชื่อภาษาไทย ในด้านการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติเกือบร้อยละ 30 รักษาตัวด้วยวิธีการแบบเดิมในบ้านเกิด แต่เมื่อเจ็บป่วยหนัก กว่า 3 ใน 5 จะไปพบแพทย์ที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาล เมื่อมีปัญหาทางการเงินกว่า 3 ใน 5 จะติดต่อขอความช่วยเหลือจากคน

เชื้อชาติเดียวกัน วิธีการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ที่นิยมใช้คือรถโดยสารประจำทาง รองลงไปที่การเดินทาง

ในด้านการมีบัตรพ่อนัด แรงงานผู้ย้ายถิ่นครึ่งหนึ่งตอบว่ามีบัตรพ่อนัด และกว่า 2 ใน 5 มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย แต่ที่น่าสนใจคือมีแรงงานผู้ย้ายถิ่นกว่า 1 ใน 8 มีคู่สมรสเป็นคนไทย

ผลการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเมื่อแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 2-7 ปี

พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากว่า 2 ใน 5 พูดภาษาไทยได้คล่อง โดยส่วนใหญ่พูดภาษาไทยทั้งในที่ทำงานและที่พักอาศัย แต่โดยมากยังอ่านหนังสือภาษาไทยไม่ได้ ส่วนการมีเพื่อนคนไทยกว่า 2 ใน 5สนิทสนมกับเพื่อนคนไทยเท่ากับและมากกว่าเพื่อนคนพม่า มีเพียง 1 ใน 5 เท่านั้นที่มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย ในด้านการเลือกแถวที่พักอาศัย กว่าครึ่งหนึ่งมีที่พักอาศัยใกล้เคียงกับคนไทย โดยส่วนใหญ่เข้าร่วม

กิจกรรมทางศาสนา ในด้านการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยกว่า 1 ใน 10 เท่านั้นที่ยังคงใช้วิธีการรักษาแบบเดิมในบ้านเกิด แต่เมื่อเจ็บป่วยหนักกว่า 3 ใน 5 จะไปพบแพทย์ที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาล เมื่อมีปัญหาทางการเงิน กว่า 3 ใน 5 จะติดต่อขอความช่วยเหลือทางการเงินจากคนเชื้อชาติเดียวกัน วิธีการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ที่นิยมใช้คือ รถโดยสารประจำทาง รองลงไปที่การเดินทาง ในด้านการมีบัตรพ่อนัดแรงงานผู้ย้ายถิ่นกว่า 1 ใน 4 ตอบว่ามีบัตรพ่อนัด และกว่า 1 ใน 4 ตอบว่ามีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และมีแรงงานผู้ย้ายถิ่นกว่า 1 ใน 10 ที่มีคู่สมรสเป็นคนไทย สำหรับผลการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่น

ข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 8-13 ปี พบว่ากว่าครึ่งหนึ่งพูดภาษาไทยได้คล่อง โดยส่วนใหญ่พูดภาษาไทยทั้งในที่ทำงานและที่พักอาศัย แต่ยังไม่สามารถอ่านหนังสือภาษาไทยได้ ในส่วนการมีเพื่อนคนไทยแรงงานผู้ย้ายถิ่นกว่า ครึ่งหนึ่งตอบว่าสนิทสนมกับเพื่อนคนไทยเท่ากับและน้อยกว่าเพื่อนคนพม่า กว่า 3 ใน 5 มีที่พักอาศัยใกล้เคียงกับคนไทย เพียง 1 ใน 10 เท่านั้นที่มีชื่อเรียกภาษาไทย แต่ส่วนใหญ่แรงงาน

ผู้ย้ายถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ในส่วนการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย กว่า 1 ใน 4 ยังคงใช้วิธีการรักษาพยาบาลแบบเดิมในบ้านเกิด แต่เมื่อเจ็บป่วยหนัก กว่า 3 ใน 5 ไปพบแพทย์ที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาล เมื่อมีปัญหาทางการเงินแรงงานผู้ย้ายถิ่นกว่าครึ่งหนึ่งติดต่อขอความช่วยเหลือกับคนเชื้อชาติเดียวกันเป็นอันดับแรก วิธีการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ที่นิยมใช้คือ รถโดยสารประจำทาง รองลงไปที่ การเดินทาง ในด้านการมีบัตรพ่อนัดกว่า 3 ใน 5 ตอบว่ามีบัตรพ่อนัด กว่า 2 ใน 5 มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และกว่า 1 ใน 10 มีคู่สมรสเป็นคนไทย และในกลุ่มสุดท้าย แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ 14-19 ปี พบว่าส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้คล่อง โดยพูดภาษาไทยทั้งในที่ทำงานและที่

ที่พักอาศัย มีถึง 4 ใน 5 ที่อ่านหนังสือภาษาไทยไม่ได้ การมีเพื่อนคนไทยกว่า 3 ใน 5 ตอบว่าสนิทสนมกับเพื่อนคนไทยเท่ากับและน้อยกว่าเพื่อนคนพม่า ในการเลือกที่พำนักอาศัย กว่าครึ่งหนึ่งที่มีพำนักอาศัยในแถวเดียวกับคนไทย มีเพียง 1 ใน 10 เท่านั้นที่มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทย แต่ส่วนใหญ่แรงงานผู้ย้ายถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ในด้านการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อย กว่า 2 ใน 5 ยังคงใช้วิธีการรักษาพยาบาลแบบเดิมในบ้านเกิด แต่เมื่อเจ็บป่วยหนักกว่า 3 ใน 5 ไปพบแพทย์ที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาล เมื่อมีปัญหาทางการเงิน กว่า 3 ใน 5 ติดต่อขอความช่วยเหลือทางการเงินกับคนเชื้อชาติเดียวกัน วิธีการ

ติดต่อกับบุคคลอื่นๆ ที่นิยมใช้คือ รถโดยสารประจำทาง รองลงไปคือการเดิน ในด้านการมีบัตรผ่อนผัน กว่า 3 ใน 5 ตอบว่ามีบัตรผ่อนผัน โดยกว่าครึ่งหนึ่งมีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และ 1 ใน 10 ที่มีคู่สมรสเป็นคนไทย

กล่าวโดยสรุป ผลการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าโดยรวม และเมื่อแบ่งตามกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่าส่วนใหญ่ปรับตัวปานกลาง ดังจะเห็นได้จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมอำเภอแม่สาย ส่วนการปรับเปลี่ยนในระดับการกลืนกลายเชิงโครงสร้างยังมีอยู่น้อย เนื่องด้วยข้อมูลที่น่าสนใจเป็นเพียงอัตราร้อยละของพฤติกรรมปรับตัวจึงให้ภาพไม่ชัดเจนนัก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแสดงความถี่ของคะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพื่ออธิบายการปรับตัว โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงคะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า 570 คน เกี่ยวกับคำถามการปรับตัวจำนวน 15 ข้อ ที่มีคะแนนระหว่าง 0 ถึง 29 คะแนน พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าส่วนใหญ่ปรับตัวปานกลาง (ค่าเฉลี่ยของคะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า 570 คนเท่ากับ 15.2 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.80) เมื่อแบ่งตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย 14-19 ปี ปรับตัวได้ดีที่สุด (คะแนนการปรับตัวเฉลี่ย 16.3 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.9) รองลงไปคือแรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย 8-13 ปี (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.8 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.1) และสุดท้ายคือผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย 2-7 ปี (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.6 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.9) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าปรับตัวเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ที่นานกว่าได้สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมไว้มาก จึงเกิดการเรียนรู้ และซึมซับวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทยจึงมีผลให้ปรับตัวได้มากกว่า ในขณะที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยยังไม่กล้าที่จะพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ มากนัก เพราะเป็นห่วงเรื่องความปลอดภัยของตนเอง จึงมีผลให้ปรับตัวได้น้อยกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 การกระจายความถี่คะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

คะแนน	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย			
	2-7 ปี	8-13 ปี	14-19 ปี	รวม
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	1	0	1	2
4	1	0	0	1
5	5	0	2	7
6	8	1	1	10
7	8	6	5	19
8	4	2	5	11
9	14	3	4	21
10	16	10	8	34
11	11	10	9	30
12	13	6	9	28
13	14	16	11	41
14	12	18	12	42
15	12	16	13	41
16	15	15	11	41
17	16	20	15	51
18	14	11	18	43
19	5	18	16	39
20	5	10	13	28
21	3	14	5	22
22	6	7	9	22
23	1	4	12	17
24	2	2	3	7
25	2	1	4	7
26	2	0	4	9
27	0	0	0	0
28	0	0	0	0
29	0	0	0	0
ค่าเฉลี่ย	13.62	15.82	16.30	15.25
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	4.88	4.11	4.95	4.80
จำนวน	190.00	190.00	190.00	570.00

3.2 การตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอย

การวิเคราะห์การถดถอยเป็นสถิติที่ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เพื่อทราบถึงทิศทางความสัมพันธ์และระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าว โดยก่อนที่จะวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยต้องเตรียมข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระอันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ เครือข่ายทางสังคม ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายการตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยโดยสรุปมีดังนี้ (โปรดดูรายละเอียดการตรวจสอบเงื่อนไขแต่ละข้อในภาคผนวก ก)

1. ระดับของตัวแปร

ระดับของตัวแปร (measurement scale) เป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการแรกของการวิเคราะห์การถดถอย โดยตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์การถดถอยต้องเป็นตัวแปรระดับช่วงหรือตัวแปรระดับอัตราส่วน แต่อนุโลมให้แปลงตัวแปรระดับกลุ่มให้เป็นตัวแปรหุ่นได้ (โดยกำหนดให้กลุ่มที่ผู้วิจัยสนใจศึกษามีค่าเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆ มีค่าเป็น 0) การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรระดับช่วงและตัวแปรระดับอัตราส่วน 6 ตัวคือ อายุ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย และมีตัวแปรระดับกลุ่มที่แปลงเป็นตัวแปรหุ่น 4 ตัวคือ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ และเครือข่ายทางสังคม (ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.1 ในภาคผนวก ก)

2. การแจกแจงแบบปกติ

เงื่อนไขประการที่ 2 คือ ตัวแปรทุกตัวต้องมีการแจกแจงแบบปกติ (normal distribution) ผลการทดสอบด้วยการสร้างกราฟฮิสโตแกรม พบว่า ตัวแปรตามและตัวแปรอิสระบางตัวได้แก่ การปรับตัว อายุ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายที่มีการแจกแจงแบบปกติ ส่วนตัวแปรที่ไม่มีการแจกแจงแบบปกติได้แก่ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และการติดต่อกับบ้านเกิด อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มีจำนวนตัวอย่าง 570 คน ซึ่งนับว่ามากพอที่จะทำให้ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีการแจกแจงแบบปกติ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.2 ในภาคผนวก ก)

3. ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

เงื่อนไขประการที่ 3 คือความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระต้องเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง การตรวจสอบทำได้โดยการสร้างแผนภาพกระจายระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ โดยให้แกน Y คือตัวแปรตาม และแกน X คือตัวแปรอิสระ เพื่อให้เห็นแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง พบว่า รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระแสดงลักษณะที่ไม่เป็นเส้นโค้ง จึงสรุปว่าความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในระดับต่ำ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.3 ในภาคผนวก ก)

4. ความแปรปรวนของค่าความเคลื่อนคลาด

เงื่อนไขอีกประการหนึ่งคือค่าความแปรปรวนของค่าความเคลื่อนคลาด (Error) ของ

ตัวแปรตามต้องคงที่ในทุกค่าของตัวแปรอิสระ การตรวจสอบสามารถทำได้โดยการสร้างกราฟระหว่างค่าความเคลื่อนคลาดกับตัวแปรตาม หรือค่าความเคลื่อนคลาดกับตัวแปรอิสระ หรือค่าประมาณของตัวแปรตามกับค่าความเคลื่อนคลาด ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ ค่าประมาณของตัวแปรตามกับค่าความเคลื่อนคลาด พบว่า ค่าความแปรปรวนของค่าความเคลื่อนคลาดคงที่ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.4 ในภาคผนวก ก)

5. ความสัมพันธ์อัตโนมัติ

ความสัมพันธ์อัตโนมัติ (autocorrelation) เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลที่เป็นอนุกรมเวลาที่ทำให้เกิดความผิดพลาดในการคาดประมาณตัวแปรตามได้ การตรวจสอบมี 2 วิธีคือ 1) การสร้างกราฟค่าความเคลื่อนคลาด และ 2) การใช้สถิติทดสอบ ได้แก่ Durbin-Watson ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติทดสอบ Durbin-Watson ผลการตรวจสอบพบว่ามีความน่าจะเป็นที่จะเกิดปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติ ทั้งนี้เพราะข้อมูลมีค่าอยู่ระหว่าง 1.65 ถึง 2.65 แต่ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลที่ได้สามารถที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป แต่การนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ควรคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าว

(ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.5 ในภาคผนวก ก)

6. การแจกแจงปกติของค่าความเคลื่อนคลาด

การแจกแจงปกติเป็นการตรวจสอบทางสถิติว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้สามารถอ้างอิงลักษณะของประชากรได้หรือไม่ เช่นเดียวกัน ค่าความเคลื่อนคลาดต้องมีการแจกแจงแบบปกติ ซึ่งการตรวจสอบมีหลายวิธีคือ การสร้างกราฟฮิสโตแกรม, การทดสอบไคสแควร์, การสร้างบ็อกซ์พล็อต (Boxplot) และการทดสอบเคอส์ (K-S Test) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสร้างกราฟฮิสโตแกรม พบว่าค่าความเคลื่อนคลาดมีการแจกแจงแบบปกติ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.6 ในภาคผนวก)

7. ความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น

ความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น (multicollinearity) เป็นเงื่อนไขประการสำคัญของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ เพราะถ้าตัวแปรอิสระสองตัวมีความสัมพันธ์ต่อกันในระดับสูงจะมีผลต่อการวิเคราะห์การถดถอย ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเรียกว่าความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น วิธีการที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรที่ผู้วิจัยเลือกใช้คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ โดยพบว่าตัวแปรอิสระแต่ละคู่มีค่าสหสัมพันธ์น้อยกว่า 0.70 จึงไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น ดังนั้น ตัวแปรทุกตัวสามารถนำไปวิเคราะห์ความการถดถอยได้ (ดูรายละเอียดในหัวข้อ ก.7 ในภาคผนวก)

กล่าวโดยสรุป การตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยในครั้งนี้ พบว่าข้อมูลที่ได้ส่วนหนึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยได้แก่ ระดับของตัวแปร ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ความแปรปรวนของค่าความเคลื่อนคลาด การแจกแจงแบบปกติของค่าความเคลื่อนคลาด และความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น แต่อีกส่วนหนึ่งค่อนข้างไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยได้แก่ การแจกแจงแบบปกติ และความสัมพันธ์อัตโนมัติ ดังนั้น การนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม โดยรวมแล้วข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ถือว่าเป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอย

3.3 การวิเคราะห์การถดถอยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

การวิเคราะห์การถดถอยเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ แต่ละตัวว่ามีทิศทางใดและมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ เครือข่ายทางสังคม ประสบการณ์ การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งวิธีการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (simple regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร คือระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระว่ามีความสัมพันธ์ระดับใดโดยไม่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ 2) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร คือระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระทุกตัว โดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ และ 3) การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) เพื่อให้ได้สมการที่ดีที่สุดในการศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร โดยวิเคราะห์ว่าตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ดีที่สุด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระโดยใช้วิธีการถดถอยอย่างง่าย การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรระหว่างตัวแปรตาม (การปรับตัว) กับตัวแปรอิสระว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และมีทิศทางใด เมื่อไม่ควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระแต่ละตัว มีรายละเอียดดังนี้

1. เพศ

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรเพศ พบว่าไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิง แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจุดมุ่งหมายของการย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าส่วนใหญ่ต้องการหารายได้เพื่อส่งกลับให้ครอบครัวของตนเองเป็นหลัก ประกอบกับในปัจจุบันความแตกต่างทางเพศมีน้อย ทำให้เพศหญิงมีโอกาสทำงานได้มากกว่าเดิม ซึ่งมีส่วนให้การปรับตัวเข้ากับสังคมมากขึ้น เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรเพศสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้น้อยมากคือเพียงร้อยละ 0.3 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าตัวแปรเพศไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ข้อค้นพบดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศเป็นลักษณะทางชีวภาพของแต่ละบุคคลที่ไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปรับตัว โดยพฤติกรรมปรับตัวอาจเป็นผลมาจากการรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ ในอดีตของแรงงานผู้ย้ายถิ่น

2. อายุ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอายุ พบว่าความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของ

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผกผันกับอายุ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุน้อยส่วนใหญ่ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายเป็นครั้งแรก จะเกิดความต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ที่แตกต่างจากในบ้านเกิด จึงเต็มใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสังคมในอำเภอแม่สาย ในขณะที่ แรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุมากกว่าที่ได้ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาช่วงหนึ่งจะมีการตรึงตรองถึงความเป็นไปได้ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสังคมอำเภอแม่สาย ดังนั้นการปรับตัวที่เกิดขึ้นจึงแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรอายุสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 2.0 ความสัมพันธ์ระหว่างการ

ปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอายุที่พบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ผ่องเพ็ญ เกียมสาธิต (2539: 75) ที่พบว่าคนงานไทย ที่มีอายุน้อยกว่าปรับตัวได้รวดเร็วกว่าคนงานไทยที่มีอายุมากกว่า และการศึกษาของ ภาณี แส่นเจริญ (2527: 104-106) ที่พบเช่นเดียวกันว่า ผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีอายุน้อยกว่าปรับตัวได้ดีกว่าผู้ย้ายถิ่นที่มีอายุมากกว่า โดยวัดการปรับตัวจากความรู้สึกประหม่าและตื่นเต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

ตัวแปรอิสระ	a	b	t	R ²	n
เพศ ¹	15.446	-0.499	-1.216	0.003	570
อายุ	17.340	-0.060	-3.377***	0.020	570
สถานภาพสมรส ²					
- โสด	15.148	0.490	0.983	0.002	570
- หม้าย หย่า แยก และ สมรสแต่ไม่อยู่กับ คู่สมรส	15.452	-1.517	-2.595**	0.012	570
การศึกษา	14.811	0.288	3.507***	0.021	570
อาชีพ ³					
- เกษตรกรรมและ หัตถกรรม	16.114	-2.457	-6.022***	0.060	570
- การผลิตและ ก่อสร้าง	15.459	-0.979	-2.010*	0.007	570
รายได้	12.302	0.001	6.915***	0.078	570
เครือข่ายทางสังคม ⁴	14.934	0.350	0.539	0.001	570
ประสบการณ์การย้ายถิ่น	14.984	0.694	2.389*	0.010	570
การติดต่อกับบ้านเกิด	15.437	-0.559	-1.855	0.008	570
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่	12.606	0.258	6.929***	0.078	570

a	หมายถึงค่าคงที่	n	หมายถึงขนาดตัวอย่าง
b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอย	***	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
t	หมายถึงสถิติทดสอบแบบที	**	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
R ²	หมายถึงสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ	*	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
¹	กลุ่มอ้างอิงคือเพศหญิง	³	กลุ่มอ้างอิงคืออาชีพค้าขายและและบริการ
²	กลุ่มอ้างอิงคือสมรสและอยู่กับคู่สมรส	⁴	กลุ่มอ้างอิงคือไม่มีเครือข่ายทางสังคม

3. สถานภาพสมรส

ตัวแปรสถานภาพสมรสเป็นตัวแปรหนึ่งที่ต้องแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น 2 ตัวแปรคือ ตัวแปรสถานภาพโสด และตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรทั้งสอง พบว่าความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานบางส่วน โดยความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรสถานภาพโสด พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีเป็นโสดมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงถือว่าตัวแปรสถานภาพโสดไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัว ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส พบว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 1.2 เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการที่มีคู่สมรสอาศัยอยู่ด้วย จะทำให้ผู้ย้ายถิ่นเกิดความอบอุ่นใจ ไม่เกิดความหว้าหว่ และสามารถปรึกษาปัญหาต่างๆ ได้ จึงมีส่วนให้แรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีคู่สมรสอาศัยอยู่ด้วยปรับตัวได้ดี สอดคล้องกับการศึกษาของ ซ้อลัดดา ไรจน์ดำรงกฤทธิ (2533: 113) ที่พบว่าลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่ จังหวัดระยองที่เป็นโสดปรับตัวด้านสังคมได้ต่ำกว่าลูกจ้างที่แต่งงาน และการศึกษาของ กฤติยา อาชวนิจกุล และคณะ (2543: 70-72) ที่พบว่า แรงงานผู้อพยพจากประเทศพม่าโดยเฉพาะแรงงานหญิงจะปรับตัวโดยการแต่งงานกับผู้ย้ายถิ่นด้วยกันเพื่อความปลอดภัยของตนเองและสอดคล้องกับสภาพการทำงาน ได้แก่ งานก่อสร้าง การเพาะปลูก และงานโรงเลื่อยในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะงานดังกล่าวต้องอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม จึงไม่ปลอดภัยสำหรับผู้ย้ายถิ่นหญิงที่เป็นโสด ประกอบนายจ้างต้องการผู้ที่มีครอบครัว เพราะมีโอกาสที่จะย้ายถิ่นน้อยกว่าผู้ที่เป็นโสด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการปรับตัวอย่างหนึ่ง

4. การศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับการศึกษา พบว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ย้ายถิ่นที่มีการศึกษามีความมั่นใจในการประพฤติกฎปฏิบัติตน ให้สอดคล้องกับชีวิตใหม่ในสังคมอำเภอแม่สาย และมีโอกาสพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้มากกว่า ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีการศึกษาหรือการศึกษาต่ำกว่าเกิดความไม่มั่นใจที่จะคบหากับบุคคลอื่นๆ โดยแรงงานส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่ากลัวถูกจับส่งกลับบ้านเกิด หรือถูกลงโทษในฐานะที่หลบหนีเข้าประเทศ จึงมีส่วนให้ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ปรับตัวได้น้อย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรการศึกษาสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 2.1 ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการปรับตัวกับการศึกษาที่พบใน

การศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภาณี แสณเจริญ (2527: 102-103) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการศึกษาสูงจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ มากกว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่ไม่มีการศึกษา และการศึกษาของ ยุติ คุ่มเปลี่ยน (2541: 107) ที่พบว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรีสามารถปรับบทบาททางสังคมทั้งในครอบครัวและหน่วยงานได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ นอกจากนี้มีการศึกษาของ ไฉน สนสกุล (2535: 132-140) พบว่าการศึกษาส่งผลให้ชาวมอญบางชั้นหมากจังหวัดลพบุรีผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย

5. อาชีพ

ตัวแปรอาชีพเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ต้องแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น 2 ตัวแปรคือ 1) ตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม และ 2) ตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้าง โดยผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรหุ่นทั้ง 2 ตัวนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพการผลิตและก่อสร้างมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพค้าขายและบริการเป็นงานที่ต้องพบปะผู้คนมากหน้าหลายตา ต้องมีการเจรจา ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตของสังคมในอำเภอแม่สาย ความสัมพันธ์ที่ค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิชาติ จรัสฤทธิ์รงค์ (2526: 85) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นเข้ากรุงเทพมหานครที่ประกอบอาชีพค้าขายหรืออาชีพรับราชการจะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ มากจึงปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพใช้แรงงานที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นน้อย และการศึกษาของ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์ (2525: 54-57) ที่พบว่าชาวจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายสามารถพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งถือว่าการปรับตัวเข้ากับสังคมไทย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพบว่าทั้งตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม และตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้าง สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 6.0 และร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

6. รายได้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับรายได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามรายได้ กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงขึ้นตามรายได้ที่สูงขึ้น ความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่มีรายได้สูง มีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ต่างๆ ได้มาก ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้ต่ำยังต้องห่วงเรื่องปากท้องของตนเองและครอบครัว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ จึงเป็นไปได้น้อย เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรรายได้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ถึงร้อยละ 7.8 ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการปรับตัวกับรายได้ที่พบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภาณี แสณเจริญ (2527: 108) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีรายได้ 2,000 บาทขึ้นไปสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ ได้สูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาท และผลการศึกษาของ ยุวดี คุ่มเปลี่ยน (2541: 111) ที่พบว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีรายได้ 5,001 บาทขึ้นไปสามารถปรับบทบาททางสังคมทั้งในครอบครัวและในหน่วยงานได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีรายได้เท่ากับ 5,000 บาท หรือน้อยกว่า

7. เครือข่ายทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ชาวพม่ากับตัวแปรเครือข่ายทางสังคม พบว่าทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีเครือข่ายทางสังคมมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ไม่มีเครือข่ายทางสังคม แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะ พื้นที่อำเภอแม่สายมีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าทั้งทางน้ำและทางบก การเดินทางเข้าออกระหว่างคนสองประเทศเป็นไปได้โดยง่ายจึงมีผลให้มีความจำเป็นน้อยลงที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นๆ ในการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการย้ายถิ่น (เครือข่ายทางสังคม) รวมทั้งการขาดแคลนแรงงานระดับล่าง เช่น แม่บ้าน กรรมกร ในอำเภอแม่สายที่มีผลให้แรงงานผู้ย้ายถิ่นสามารถหางานทำได้โดยง่ายไม่จำเป็นต้องมีเครือข่ายทางสังคม เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรเครือข่ายทางสังคมสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้น้อยมากคือเพียงร้อยละ 0.1 เท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวแปรเครือข่ายทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเนื่องจากแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นตัวอย่างของการศึกษานี้ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทยใหญ่ ที่มีภาษาพูดที่ใกล้เคียงกับคนไทยล้านนาในอำเภอแม่สาย ดังนั้นการสื่อสารของคนทั้งสองประเทศจึงพอเข้าใจกันได้ จึงมีผลให้เครือข่ายทางสังคมไม่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

8. ประสบการณ์การย้ายถิ่น

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ชาวพม่ากับตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่าความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามประสบการณ์การย้ายถิ่น กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงขึ้นตามจำนวนครั้งที่เคยย้ายถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะ นโยบายของรัฐบาลในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ต้องการผลักดันแรงงานต่างชาติดูแลนอกประเทศ ที่มีส่วนให้แรงงานบางส่วนที่ทำงานในจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทยย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นเขตผ่อนผันให้แรงงานเหล่านี้อาศัยอยู่ได้ จึงมี

ส่วนสำคัญให้แรงงานผู้ย้ายถิ่นดังกล่าวปรับตัวเข้ากับสังคมในอำเภอแม่สายได้ดี เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 1 ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับประสบการณ์การย้ายถิ่นที่พบครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ซอ์ลัดดา โรจนดำรงกฤทธิ (2533: 110) ที่พบว่าลูกจ้างย้ายถิ่นที่มีประสบการณ์ทำงานในจังหวัดอื่นๆ มาก่อน สามารถปรับตัวได้ดีกว่าลูกจ้างที่ไม่มีประสบการณ์การทำงานในจังหวัดอื่นๆ มาก่อน และการศึกษาของ ผ่องเพ็ญ เจริญสาธิต (2539: 74) ที่พบเช่นเดียวกันว่าแรงงานไทยที่มีประสบการณ์การย้ายถิ่นทั้งในประเทศหรือต่างประเทศมาก่อนจะปรับตัวได้ดีกว่าแรงงานไทยที่ไม่เคยย้ายถิ่น

9. การติดต่อกับบ้านเกิด

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิด พบว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผกผันกับการติดต่อกับบ้านเกิด กล่าวคือแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวลดลงตามจำนวนการติดต่อกับบ้านเกิดที่เพิ่มขึ้น แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความยากลำบากในการติดต่อกับบ้านเกิดทั้งในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่มีผลให้การติดต่อกับบ้านเกิดน้อยลง ประกอบกับมีแรงงานผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายส่วนหนึ่งที่ย้ายถิ่นเข้ามาพร้อมกับญาติพี่น้องแต่ละจะแยกกันอยู่คนละที่ตามประเภทของงานที่ทำ เช่น บางคนต้องอาศัยอยู่กับนายจ้างหรือสถานที่ทำงาน ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งอาศัยอยู่กับครอบครัว จึงสามารถที่จะติดต่อกันได้ง่าย ทำให้ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าไม่รู้สึกว้าเหว และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิดสามารถอธิบายการปรับตัวได้เพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้น ความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับการติดต่อกับบ้านเกิดที่พบครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันเพ็ญ วอกลาง (2541: 147) ที่พบว่าแรงงานพม่าในจังหวัดเชียงรายที่ส่งเงินกลับบ้านมีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยถาวรน้อยกว่าแรงงานพม่าที่ไม่ส่งเงินกลับบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะแรงงานพม่าเหล่านี้ยังคงมีความผูกพันกับครอบครัวและญาติพี่น้องในประเทศพม่า ส่วนแรงงานพม่าที่ไม่ส่งเงินกลับบ้านส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีญาติพี่น้องเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงงานพม่าเหล่านี้ปรับตัวเข้ากับสังคมและมีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยถาวร

10. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าแปรผันตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย กล่าวคือแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย เพราะแรงงานผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่เป็นเวลานานกว่าจะคุ้นเคยกับวิถี

การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของคนอื่นๆ ในสังคมจึงมีผลให้สามารถปรับตัวได้ดี ในขณะที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่าจะไม่คุ้นเคยกับสถานที่ และไม่รู้จักบุคคลอื่นๆ ในสังคมจึงส่งผลให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้น้อยกว่าหรือเกิดขึ้นช้ากว่าในหลายๆ ด้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภานี แสนเจริญ (2527: 82-83) ที่พบว่าผู้ย้ายถิ่นสตรีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่น้อยกว่า 2 ปีจะมีความประหม่าและความรู้สึกหัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นสตรีที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่มากกว่า 2 ปี และการศึกษาของ ยุวดี คุ่มเปลี่ยน (2541: 114) ที่พบเช่นเดียวกันว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นนานกว่าสามารถปรับบทบาททางสังคมได้ดีกว่าลูกจ้างหญิงย้ายถิ่นที่มีระยะเวลาการย้ายถิ่นน้อยกว่า เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ พบว่าตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ถึงร้อยละ 7.8

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า พบว่าตัวแปรอิสระที่มีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย และมีตัวแปรบางตัวที่มีทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้บางส่วนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือตัวแปรหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) ส่วนตัวแปรอิสระที่มีทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้คือ ตัวแปรเพศและตัวแปรสถานภาพโสด (ตัวแปรหุ่น) ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรอีกส่วนหนึ่งที่มีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ตัวแปรเครือข่ายทางสังคมและตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิด จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นผลการศึกษาระวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรเท่านั้น ดังนั้น เมื่อต้องการทราบความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรอิสระเหล่านี้อย่างแท้จริงจึงต้องศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปรที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

3.3.2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปร (ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรอิสระหลายตัวพร้อมกัน) ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วนคือ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.3.2.1 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าดังปรากฏในตารางที่ 7 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวร้อยละ 23.4 โดยในจำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัวแปรที่นำเข้าสมการการถดถอยมีตัวแปรถึง 7 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ได้แก่ การศึกษา อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) และประสบการณ์การย้ายถิ่น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ที่ได้กับผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายแล้ว พบว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้มีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ตัวแปรอิสระที่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายแต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติคือตัวแปรอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าไม่ว่าจะอายุน้อยหรืออายุมากต่างก็มีความตั้งใจที่จะทำงานหารายได้ เพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัวเป็นหลัก จึงทำให้ตัวแปรอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว และเป็นไปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการปรับตัวกับอายุที่พบในการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายนั้นเป็นความสัมพันธ์ลวงที่เป็นผลมาจากตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ที่ไม่ได้ควบคุม ซึ่งรายละเอียดของตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีดังนี้

1. สถานภาพสมรส

ตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสเป็นตัวแปรหุ่นตัวหนึ่งของตัวแปรสถานภาพสมรส ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีทิศทางสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส ซึ่งทิศทางความสัมพันธ์ที่พบในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกตินี้สอดคล้องกับผลการศึกษาดังกล่าวไว้ในตอนต้น

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

ตัวแปรอิสระ	a	b	SE.b	BETA	t	R ²	F
ค่าคงที่ 12.900					0.234	11.259***	
เพศ ¹		-0.403	0.489	-0.042	-0.825		
อายุ		-0.043	0.023	-0.101	-1.827		
สถานภาพสมรส ²							
- สถานภาพโสด		-0.904	0.622	-0.077	-1.452		
- หม้าย หย่า แยก และสมรส แต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส		-1.612	0.610	-0.115	-2.642**		
การศึกษา		0.281	0.088	0.149	3.196***		
อาชีพ ³							
- เกษตรกรรมและ หัตถกรรม		-2.193	0.495	-0.218	-4.431***		
- การผลิตและก่อสร้าง		-2.498	0.600	-0.220	-4.161***		
รายได้		0.001	0.000	0.194	4.184***		
เครือข่ายทางสังคม ⁴		1.217	0.649	0.080	1.876		
ประสบการณ์การย้ายถิ่น		0.921	0.299	0.131	3.076**		
การติดต่อกับบ้านเกิด		-0.520	0.271	-0.081	-1.921		
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย		0.195	0.042	0.210	4.626***		

a	หมายถึงค่าคงที่	BETA	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน
b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอย	F	หมายถึงสถิติทดสอบแบบเอฟ
t	หมายถึงสถิติทดสอบแบบที	***	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
R ²	หมายถึงสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ	**	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
SE.b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยคลาดเคลื่อน	*	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
¹	กลุ่มอ้างอิงคือเพศหญิง	³	กลุ่มอ้างอิงคืออาชีพค้าขายและบริการ
²	กลุ่มอ้างอิงคือสมรสและอยู่กับคู่สมรส	⁴	กลุ่มอ้างอิงคือไม่มีเครือข่ายทางสังคม

2. การศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรการศึกษา พบว่ามีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ แล้ว พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเพิ่มขึ้นตามการศึกษาที่สูงขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

3. อาชีพ

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอาชีพ โดยได้แปลงเป็นตัวแปรหุ่น 2 ตัวแปรคือ ตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม และตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้าง พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับตัวแปรหุ่นทั้ง 2 ตัวเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพอื่นๆ กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้วแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบเกษตรกรรมและหัตถกรรม และอาชีพการผลิตและก่อสร้าง มีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ความสัมพันธ์ที่พบนี้แตกต่างจากการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ที่พบเพียงความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวกับอาชีพการผลิตและก่อสร้าง เหตุที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมปรับตัวได้ต่ำกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ อาจเป็นเพราะลักษณะการทำงานที่ต้องใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้ย้ายถิ่นไม่มีเวลาพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ มีผลให้การปรับตัวเป็นไปได้น้อย ในขณะที่แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการต้องติดต่อสื่อสารกับลูกค้าโดยเฉพาะชาวไทย จึงมีส่วนให้แรงงานเหล่านี้ปรับตัวได้มาก

4. รายได้

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรรายได้ พบว่ามีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเพิ่มขึ้นตามรายได้ที่สูงขึ้น ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการปรับตัวกับรายได้ที่พบนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย

5. ประสบการณ์การย้ายถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามี

คะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์การย้ายถิ่นที่สูงขึ้น โดยทิศทางความสัมพันธ์ที่พบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย

6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย โดยทิศทางความสัมพันธ์ที่พบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระทั้งหมด 12 ตัวด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบปกติ พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ การศึกษา อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัว โดยมีทิศทางเป็นไปตามสมมุติฐานบางส่วนคือ ตัวแปรสถานภาพสมรส ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 23.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้สามารถมองเห็นภาพรวมของตัวแปรทุกตัวเท่านั้น เนื่องจากการวิเคราะห์ถดถอยแบบปกติเป็นการเลือกตัวแปรอิสระเข้าวิเคราะห์พร้อมกันทุกตัวแปร ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยวิธีวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอนในลำดับต่อไป

3.3.2.2 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามหนึ่งตัวกับตัวแปรอิสระหลายตัวเพื่อให้ทราบตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ วิธีการคัดเลือกเริ่มที่การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่ายระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัว แล้วเลือกตัวแปรอิสระในสมการถดถอยอย่างง่ายที่มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจสูงที่สุดเป็นตัวแปรอิสระตัวแรกเข้าสู่สมการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ขั้นตอนที่สองจะเลือกสมการถดถอยที่มีตัวแปรอิสระที่เลือกไว้ในขั้นตอนแรกและตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ อีก 1 ตัว โดยใช้หลักการว่าตัวแปรอิสระในสมการที่ 2 นี้มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจสูงที่สุด ขั้นตอนต่อไปก็ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนที่สอง ทำเช่นนี้ไปจนกว่าจะไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดสามารถเข้าสู่สมการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน เนื่องจากไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดที่สัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของแรงงาน ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าดังปรากฏในตารางที่ 8 พบว่ามีตัวแปรเข้าสู่สมการการถดถอยทั้งหมด 8 ตัวแปร ตามลำดับความสำคัญดังนี้คือ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย อาชีพเกษตรกรรมและ หัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) และการติดต่อกับบ้านเกิด โดยมีสมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนดังนี้

$$\text{ADJ} = 12.316 + 0.001 \text{ INCOME} + 0.190 \text{ TIMEIN} - 2.284 \text{ OCC1.3} - 2.859 \text{ OCC1.4} \\ + 0.259 \text{ EDU} + 0.942 \text{ MIGNEW} - 1.681 \text{ MARC3} - 0.540 \text{ SINBP}$$

จากสมการการถดถอยแบบขั้นตอน ตัวแปรอิสระตัวแรกที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวคือ รายได้ เมื่อควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ตัวแปรรายได้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 7.2 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.001 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาทจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.001 คะแนน ตัวแปรอิสระตัวที่สองที่เข้าสู่สมการการถดถอยคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.190 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีระยะเวลาที่อาศัยอยู่เพิ่มขึ้น 1 ปีจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.190 คะแนน และตัวแปรนี้สามารถทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 โดยเมื่อร่วมกับตัวแปรรายได้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 10.3 ตัวแปรอิสระตัวที่สามที่เข้าสู่สมการการถดถอยคือ ตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมสามารถมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ -2.284 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวลดลง 2.284 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ และตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมสามารถทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5 เมื่อร่วมกับตัวแปรอีก 2 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว (ตัวแปรรายได้ และตัวแปรระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย) ตัวแปรทั้ง 3 ตัวนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 12.8 ตัวแปรตัวที่สี่ในสมการการถดถอยคือ ตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้าง พบว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้างมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ -2.859 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าประกอบอาชีพการผลิตและก่อสร้างจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวลดลง 2.859 คะแนนเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ และ

ตัวแปรการผลิตและก่อสร้างสามารถทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.5 โดยเมื่อร่วมกับตัวแปรอื่นๆ อีก 3 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว พบว่าตัวแปร 4 ตัวแรกที่เข้าสู่สมการการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 16.3 ตัวแปรอิสระตัวที่ห้าในสมการการถดถอยคือตารางที่ 8 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

ตัวแปรอิสระ	a	b	BETA	t	R ²	R ² Change	F
ค่าคงที่	12.316					15.802***	
รายได้	0.001	0.197	4.277***	0.0720.000			
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่		0.190	0.205	4.780***	0.1030.030		
อาชีพ ¹							
- เกษตรกรรมและ							
หัตถกรรม		-2.284	-0.227	-4.795***	0.128	0.025	
- การผลิตและ							
ก่อสร้าง		-2.859	-0.252	-5.350***	0.163	0.035	
การศึกษา		0.259	0.137	3.132**	0.185	0.021	
ประสบการณ์การย้ายถิ่น		0.942	0.133	3.147**	0.200	0.016	
สถานภาพสมรส ²							
- หม้าย หย่า แยก และ							
สมรสแต่ไม่ได้อยู่กับ							
คู่สมรส		-1.681	-0.119	-2.825**	0.214	0.014	
การติดต่อกับบ้านเกิด		-0.540	-0.084	-1.994*	0.221	0.007	

a	หมายถึงค่าคงที่	F	หมายถึงสถิติทดสอบแบบเอฟ
b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอย	***	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001
R ²	หมายถึงสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ	**	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
R ² Change	หมายถึงสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่เปลี่ยนแปลง	*	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
BETA	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน		
¹	ตัวแปรอ้างอิงคือ อาชีพค้าขายและบริการ		
²	ตัวแปรอ้างอิงคือ สถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส		

การศึกษา พบว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ตัวแปรการศึกษาที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยที่มีค่าเท่ากับ 0.259 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีผลให้คะแนนการปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.259 คะแนน และตัวแปรการศึกษาสามารถทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.1 เมื่อร่วมกับตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ 4 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว พบว่า ตัวแปร 5 ตัวแรกที่เข้าสู่สมการการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 18.5 ตัวแปรอิสระตัวที่หกในสมการการถดถอยคือ ตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.942 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีจำนวนการย้ายถิ่นเพิ่มขึ้น 1 ครั้งจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.942 คะแนน และตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.6 โดยเมื่อร่วมกับตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ อีก 5 ตัว ที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว พบว่าตัวแปร 6 ตัวแรกที่เข้าสู่สมการการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 20 ตัวแปรอิสระตัวที่เจ็ดในสมการการถดถอยคือ ตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส พบว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้วตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ -1.681 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เป็นหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวลดลง 1.681 คะแนน โดยเปรียบเทียบกับแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส และตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสสามารถทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจมีค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4 โดยเมื่อร่วมกับตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ อีก 6 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว พบว่าตัวแปร 7 ตัวที่เข้าสู่สมการการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 21.4 และตัวแปรอิสระตัวสุดท้ายที่เข้าสู่สมการการถดถอยคือ ตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิด พบว่าเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว ตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิดมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยที่มีค่าเท่ากับ -0.540 หมายความว่าถ้าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีการติดต่อกับบ้านเกิดเพิ่มขึ้น 1 ครั้งจะมีผลให้คะแนนการปรับตัวลดลง 0.540 และตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิดทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 โดยเมื่อร่วมกับตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ อีก 7 ตัวที่เข้าสู่สมการอยู่ก่อนแล้ว พบว่าตัวแปรทั้ง 8 ตัวที่เข้าสู่สมการการถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 22.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

การพิจารณาลำดับของตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าโดยพิจารณาที่ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานที่มีการแปลงหน่วยของตัวแปรอิสระให้เป็นหน่วยเดียวกันเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบกันได้ พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย รายได้ การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) และ การติดต่อกับบ้านเกิด

กล่าวโดยสรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย รายได้ การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) และการติดต่อกับบ้านเกิด โดยตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 22.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ที่ได้นี้กับผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ พบว่ามีตัวแปรอิสระถึง 7 ตัวที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกันกับที่พบในการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ และมีตัวแปรที่เข้าสู่สมการการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนเพิ่มขึ้นอีก 1 ตัวคือ ตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิด โดยมีทิศทางความสัมพันธ์สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ตั้งแต่ 2 ปีแต่ไม่เกิน 20 ปี รวมทั้งศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการย้ายถิ่นที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าจำนวน 570 คนที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษา

ตัวแปรตามของการศึกษาคือ การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ส่วนตัวแปรอิสระคือปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนปัจจัยด้านการย้ายถิ่นได้แก่ ประสบการณ์การย้ายถิ่น เครือข่ายทางสังคม การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย ซึ่งมีสมมุติฐานว่า แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการย้ายถิ่นที่แตกต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวที่แตกต่างกัน

การประมวลผลข้อมูลในการวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC⁺ (Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer) การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางสถิติ โดยใช้ค่าการกระจายร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงลักษณะทั่วไปของข้อมูลและการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าโดยรวม และจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย 2-7 ปี, 8-13 ปี และ 14-19 ปี ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการย้ายถิ่นด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอย ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

4.1 สรุปผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าจำนวน 570 คน พบว่ามีสัดส่วนของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 34.9 ปี โดยมีสัดส่วนของผู้ที่มีอายุ 30-44 ปีมากที่สุด เป็นผู้ที่มีสมรสและอยู่กับคู่สมรสที่มีเชื้อชาติเดียวกัน ในด้านการศึกษามีการศึกษาเฉลี่ย 1.5 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีการศึกษา อาชีพที่ทำกันมากที่สุดคือค้าขายและบริการ โดยมีรายได้เฉลี่ย 2,116 บาทต่อเดือน โดยเป็นกลุ่มที่มีรายได้ 1,500-2,499 บาทต่อเดือน โดยผู้ที่มีเครือข่ายทางสังคมเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นการย้ายถิ่นครั้งแรก การย้ายถิ่นเฉลี่ย 0.4 ในด้านการติดต่อกับบ้านเกิดโดยเฉลี่ย 0.5 ครั้งต่อปี ส่วนใหญ่จะไม่ติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปี

4.2 การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

การปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า พบว่าส่วนใหญ่ปรับตัวได้ในระดับปานกลาง โดยเป็นการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตประจำวันของคนในสังคม กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นกว่าครึ่งพูดภาษาไทยได้คล่องทั้งในที่พักอาศัยและที่ทำงาน มีความสนิทสนมกับเพื่อนคนไทย เลือกละแวกที่พักอาศัย ใกล้เคียงกับคนไทย เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยส่วนใหญ่จะซื้อยาที่ร้านขายยาไปรับประทาน แต่เมื่อเจ็บป่วยหนักจึงจะไปที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย การเดินทางส่วนใหญ่ใช้รถโดยสารประจำทาง แต่การปรับเปลี่ยนที่ซับซ้อนยังมีน้อย กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าส่วนใหญ่ไม่นิยมมีชื่อเรียกภาษาไทย มีเพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่มีบัตรพาสปอร์ต ซึ่ง 2 ใน 5 เท่านั้นที่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และ 1 ใน 8 เท่านั้นที่มีคู่สมรสเป็นคนไทย เมื่อพิจารณาตามกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าปรับตัวได้ในระดับสูงเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการย้ายถิ่น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการย้ายถิ่น โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอย ได้ผลสรุปดังนี้ (ตารางที่ 9)

4.3.1 เพศ

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับเพศ พบว่าความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรไม่เป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศชายมีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิง แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ในระดับหลายตัวแปรก็ไม่พบอิทธิพลของเพศต่อการปรับตัว ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรเพศไม่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

4.3.2 อายุ

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับอายุ พบว่าความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ามีคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวแปรผกผันกับอายุ เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในระดับหลายตัวแปรด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบปกติ พบความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ต่อไปตัวแปรอายุไม่ได้เข้าสู่สมการ

ตารางที่ 9 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า โดยวิธีวิเคราะห์การถดถอย

ตัวแปรอิสระ	ทิศทาง ในสมมติฐาน	การถดถอย อย่างง่าย	การถดถอย เชิงพหุ	การถดถอยเชิงพหุ แบบขั้นตอน#
เพศ ¹	+	X	X	
อายุ	-	/***	/	
สถานภาพสมรส ²				
- โสด	-	X	/	
- หม้าย หย่า แยก และ สมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส	-	/**	/**	/** 7
การศึกษา	+	/***	/***	/** 5
อาชีพ ³				
- เกษตรกรรมและหัตถกรรม	-	/	/***	/*** 2
- การผลิตและก่อสร้าง	-	/*	/***	/*** 1
รายได้	+	/***	/***	/*** 4
เครือข่ายทางสังคม ⁴	+	/	/	
ประสบการณ์การย้ายถิ่น	+	/*	/**	/** 6
การติดต่อกับบ้านเกิด	-	/	/	/* 8
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย	+	/***	/***	/*** 3

+ หมายถึงทิศทางความสัมพันธ์ทางบวก *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

- หมายถึงทิศทางความสัมพันธ์ทางลบ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

/ หมายถึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

X หมายถึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

¹ กลุ่มอ้างอิงคือเพศหญิง

³ กลุ่มอ้างอิงคืออาชีพค้าขายและบริการ

² กลุ่มอ้างอิงคือสมรสและอยู่กับคู่สมรส

⁴ กลุ่มอ้างอิงคือไม่มีเครือข่ายทางสังคม

ตัวเลขที่กำกับ หมายถึงลำดับที่ของความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน

การถอดออยเชิงพหุแบบขั้นตอน จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอายุไม่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

4.3.3 สถานภาพสมรส

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับสถานภาพสมรส ที่แปลงเป็นตัวแปรหุ่น 2 ตัวแปรคือ 1) สถานภาพโสด 2) สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส พบว่าในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรนั้น ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวคือ สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสและอยู่กับคู่สมรส โดยมีทิศทางสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อศึกษาในระดับหลายตัวแปรก็พบความสัมพันธ์เช่นเดิม และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดิม ในสมการการถอดออยเชิงพหุแบบขั้นตอนตัวแปรสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรสเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการปรับตัวในลำดับที่ 7 จากตัวแปรที่เข้าสู่สมการ 8 ตัว ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรสถานภาพโสดในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ในระดับหลายตัวแปรด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบปกติกลับพบความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในการวิเคราะห์ลำดับต่อไปตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการการถอดออยเชิงพหุแบบขั้นตอน

4.3.4 การศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ต่อมาเมื่อวิเคราะห์ในระดับหลายตัวแปรก็พบทิศทางความสัมพันธ์เช่นเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และเมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนก็พบความสัมพันธ์เช่นเดิมโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยในสมการการถอดออยเชิงพหุแบบขั้นตอน ตัวแปรการศึกษามีผลต่อการปรับตัวในลำดับที่ 5 จากตัวแปรที่เข้าสู่สมการ 8 ตัว

4.3.5 อาชีพ

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอาชีพ ที่แปลงเป็นตัวแปรหุ่น 2 ตัวคือ 1) อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม 2) อาชีพการผลิตและก่อสร้าง โดยความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในระดับหลายตัวแปรก็พบว่าทิศทางความสัมพันธ์เช่นเดิมแต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้าง พบว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในระดับหลายตัวแปรก็พบทิศทางความสัมพันธ์เช่นเดิมแต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยในสมการการถอดออยเชิงพหุแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรอาชีพการผลิตและก่อสร้าง และตัวแปรอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมมีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในลำดับที่ 1 และ 2 จากตัวแปรที่เข้าสู่สมการ 8 ตัว

4.3.6 รายได้

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับรายได้ พบว่าความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในระดับหลายตัวแปร พบว่ามีทิศทางความสัมพันธ์เป็นเช่นเดิมและยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในสมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนตัวแปรรายได้มีผลต่อการปรับตัวในลำดับที่ 4 จากตัวแปรที่เข้าสู่สมการ 8 ตัว

4.3.7 เครือข่ายทางสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับเครือข่ายทางสังคม พบว่าความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรมีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในระดับหลายตัวแปรก็พบความสัมพันธ์เช่นเดิมและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตัวแปรนี้ไม่ได้เข้าสู่สมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวแปรเครือข่ายทางสังคมไม่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า

4.3.8 ประสบการณ์การย้ายถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับประสบการณ์การย้ายถิ่น พบว่าความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ในระดับหลายตัวแปร พบว่ามีทิศทางความสัมพันธ์เช่นเดิมแต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในสมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนตัวแปรประสบการณ์การย้ายถิ่นมีผลต่อการปรับตัวในลำดับที่ 6 จากตัวแปรที่เข้าสู่สมการ 8 ตัว

4.3.9 การติดต่อกับบ้านเกิด

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับการติดต่อกับบ้านเกิดในรอบ 1 ปี พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อวิเคราะห์ต่อไปในระดับหลายตัวแปรด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยแบบปกติก็พบทำนองเดียวกันกับความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือความถี่ทางสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอนกลับพบความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิดมีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในลำดับที่ 8

4.3.10 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย

ความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย พบว่ามีความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งในระดับ 2 ตัวแปรและในระดับหลายตัวแปร ในสมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนตัวแปรที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในลำดับที่ 3 จากตัวแปรที่เข้าสู่สมการ 8 ตัว

กล่าวโดยสรุป ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า พบว่าตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัวในสมการการถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 มี 4 ตัวแปรได้แก่ อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่สาย และรายได้ ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มี 3

ตัวแปรได้แก่ การศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น และสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือตัวแปรการติดต่อกับบ้านเกิด โดยตัวแปรทั้ง 8 ตัวร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวได้ร้อยละ 22.1 ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ และเครือข่ายทางสังคม

4.4 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบที่ควรนำมาพิจารณาเพื่อนำสู่การปฏิบัติดังนี้

4.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.4.1.1 การศึกษาการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สาย พบว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ปรับตัวในระดับปานกลาง และเป็นการปรับตัวในรูปแบบง่ายๆ ให้เข้ากับชีวิตประจำวัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงงานเหล่านี้สมัครใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดำรงชีวิตให้เข้ากับคนไทย จึงมีโอกาที่จะย้ายถิ่นเข้าสู่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการที่จะยับยั้งมิให้ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ย้ายถิ่นออกสู่พื้นที่อื่นๆ โดยอาจต้องดูแลควบคุมอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ทำงานอยู่เฉพาะในพื้นที่ๆ กำหนดเท่านั้น เพื่อให้ง่ายต่อการควบคุมและติดตาม

4.4.1.2 การศึกษาครั้งนี้ พบว่า อาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าแรงงานไทย (ในอำเภอแม่สาย) เป็นจำนวนมากไม่นิยมทำงานระดับล่าง ประกอบกับค่าจ้างแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าถูกกว่าแรงงานไทย จึงมีส่วนให้ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเข้าทำงาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยต้องย้ายถิ่นออกไปทำงานจังหวัดอื่นๆ จะเห็นได้ว่าปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่หน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องแก้ปัญหา โดยเริ่มจาก การออกมาตรการให้ผู้ประกอบการต้องจ้างแรงงานไทยเข้าทำงานในสัดส่วนใกล้เคียงกับแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ รวมถึงการให้ความรู้ความเข้าใจถึงผลเสียของการจ้างแรงงานต่างชาติดังกับผู้ประกอบการ และสุดท้ายเร่งสร้างงานในพื้นที่เพื่อสกัดการย้ายถิ่นของแรงงานไทย

4.4.1.3 ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยหนัก โดยผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าส่วนใหญ่จะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือสถานีนอนมัย ซึ่งรวมถึงการคลอดบุตรที่เอื้อประโยชน์ต่อแรงงานผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ทั้งการรักษาพยาบาลและโอกาสการได้รับบัตรผ่อนผัน ซึ่งเป็นการสร้างภาระให้กับหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ และประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสนใจและร่วมกันหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน โดยอาจเริ่มจากการเข้มงวดในมาตรการตรวจคนเข้าเมือง จัดทำประวัติของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า การรณรงค์ให้ความรู้และความเข้าใจในการดูแลและรักษาพยาบาลขึ้นต้นกับแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในสถานประกอบการ

4.4.1.4 แร้งงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้มีทั้งผู้เข้าเมือง โดยถูกต้องตามกฎหมาย และผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การที่มีแร้งงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ ชาวพม่าอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายเป็นจำนวนมากนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีการมาตรการควบคุมแร้งงาน ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ด้วยการทำประวัติหรือบัตรประจำตัว เป็นต้น

4.4.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแร้งงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในครั้งนี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจ ศึกษาอีกมาก ที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาต่อไป ได้แก่

4.4.2.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านปัจจัยทางสังคม เช่น เชื้อชาติ ขนาดครอบครัว ปัจจัยทางการเมือง เช่น ความคิดเห็นทางการเมือง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแก้ไขปัญหามผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ

4.4.2.2 ข้อค้นพบประการหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ข้อมูลด้านเพศของแร้งงานผู้ย้ายถิ่นข้าม ชาติชาวพม่าเป็นข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้มีข้อจำกัดในการมองภาพอิทธิพลของเพศต่อการปรับตัว ดังนั้น การศึกษาในโอกาสต่อไปจึงควรเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลด้านเพศเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัด การกับแร้งงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าต่อไป

4.4.2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวของแร้งงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในพื้นที่ อื่นๆ ของประเทศไทยเพื่อทราบถึงการปรับตัวและปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ เพราะ ชาวพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา การศึกษา ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวน่า จะแตกต่างกันด้วยเช่นกัน

4.4.2.4 ควรศึกษารูปแบบการปรับตัวในงานวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่เป็น เด็กและสตรี ว่ามีการปรับตัวรูปแบบที่แตกต่างกันหรือไม่เพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติต่อไป

4.4.2.5 นอกจากการศึกษาการปรับตัวแล้ว สิ่งที่น่าสนใจศึกษาต่อไปคือความตั้งใจตั้งถิ่นฐาน ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย เพราะการปรับตัวเพียงอย่างเดียวอาจไม่ เพียงพอที่จะอธิบายความตั้งใจตั้งถิ่นฐานได้

4.4.2.6 ควรศึกษาและประเมินผลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย รวมทั้งการได้สัญชาติไทยในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า เพื่อข้อมูลพื้นฐานที่จะเข้าใจสาเหตุ การย้ายถิ่นเข้าอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤตยา อาชวนิจกุล, วรรณภา จารุสมบุรณ์ และอัญชลิ วรวงศ์รัตน์. 2540. ความซับซ้อนและความสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย. ทางเลือกนโยบายการนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย การศึกษาข้อเท็จจริงจากกลุ่มผลประโยชน์ ข้อสำรวจทางกฎหมาย และการวิเคราะห์ระบบการจัดการของรัฐ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม. (ม.ป.ท.)
- กฤตยา อาชวนิจกุล, ทริศ โคอทท์ และนิน นิน ไพน์. 2543. เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ และความรุนแรง : ประสบการณ์ชีวิตของแรงงานอพยพจากประเทศพม่า. สถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม. (ม.ป.ท.)
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2543. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: ซี เด แอนด์ เอส โฟโต้สตูดิโอ.
- เกษมสันต์ จินฉวาโส. 2537. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแรงงานอพยพจากต่างประเทศ. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องสถานการณ์คนข้ามชาติของประเทศไทย : นโยบายและทิศทางงานวิจัย สถาบันประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม. (ม.ป.ท.)
- เกษมสันต์ จินฉวาโส. 2538. แรงงานอพยพจากต่างประเทศ : ข้อเท็จจริงประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข. รายงานการวิจัยโครงการศึกษานโยบายด้านการจัดการแรงงานผู้ย้ายถิ่นผิดกฎหมายในประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร. (ปรับปรุง 2539) (ม.ป.ท.)
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2526. ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3 หน้า 54-57. กรุงเทพมหานคร: เจริญรัฐการพิมพ์.
- งามลมัย คุปตะวาทีน. 2532. ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการในการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จัดหางาน, สำนักงาน. 2541. รายงานสรุป. เชียงราย: สำนักงานจัดหางาน (อัครา).
- ไฉน สนสกุล. 2535. การรังชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ช่อลัดดา ไรจน์ดำรงฤทธิ. 2533. การศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวของลูกจ้างในเขตอุตสาหกรรมใหม่
จังหวัดระยอง : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีกับอุตสาหกรรมการแปรรูป
ผลิตผลทางการเกษตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คุษฎี อายุวัฒน์. 2541. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนอาชีพผู้ย้ายถิ่น. การประชุมวิชาการ
ประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2541. หน้า 161-180. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นภาพร โกยสมบุรณ์. 2523. การปรับตัวของกรรมกรที่ย้ายถิ่นจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเหมืองแร่
จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิภา นิธยาน. 2520. การปรับตัวและบุคลิกภาพ: จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร: สารศึกษาการพิมพ์.
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. 2526. การย้ายถิ่น : รูปแบบหนึ่งของกระบวนการในการปรับตัวและการผสม
กลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรม. ใน เนาวรัตน์ พลายน้อย และ บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์
(บรรณาธิการ), ประชากรศึกษากับการปรับปรุงคุณภาพชีวิต, หน้า 75-85 . ภาควิชา
ศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม. (ม.ป.ท.)
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และสุภวัลย์ พลายน้อย. 2527. เอกสารการสอนวิชาสารศึกษาประชากรและ
ประชากรศึกษา. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
นครปฐม.
- บุศรินทร์ สิทธิรัตนสุนทร. 2536. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวของคนงาน
ย้ายถิ่นในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประคอง วรรณสุด. 2525. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เจริญผล.
- ผ่องเพ็ญ เจริญสาธิต. 2539. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานไทยในสิงคโปร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กานี แสนเจริญ. 2527. การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นสตรีในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ยุทธคนัย สีดาหาล้า. 2540. ปัจจัยด้านประชากรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อครอบครัวในภูมิภาคอีสาน
ของผู้ย้ายถิ่นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัย
 ประชากรและสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุวดี คุ่มเปลี่ยน. 2541. การปรับบทบาททางสังคมของลูกจ้างหญิงย้ายถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ วอกลาง. 2541. กระบวนการปรับตัวและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะอยู่ถาวรของ
แรงงานอพยพจากประเทศพม่า : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎิบัณฑิต
 สาขาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สติเฟน คาสเทิล. 2538. สาเหตุและผลของการย้ายถิ่นรูปแบบใหม่ของเอเชีย. แปลโดย กุศล
 สุนทรธาดา ใน สุภางค์ จันทวานิช (บรรณาธิการ), การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก
: ปัญหาและแนวโน้ม, หน้า 1-24. ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร (ม.ป.ท.)
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2540. เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์
และพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4 หน้า 40 กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- สุจิรา ประยูรพิทักษ์. 2520. การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคมของชาวเขาเผ่าเข้าบ้านผาเดื่อ
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและ
 มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันท์เอม. 2527. สุขวิทยาจิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต.
- เสาวภา พรสิริพงษ์ และพรทิพย์ อุดุภรณ์. 2535. ชีวิตลูกเรือประมงอีสาน. สถาบันวิจัยภาษาและ
 วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม: ภาพพิมพ์.
- อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์. 2526. ทางเลือกของชาวชนบทภาคกลาง การศึกษาติดตามและเปรียบเทียบ
ผู้ย้ายถิ่นจากบ้านทางช้าง จังหวัดอุษรยา. เอกสารทางวิชาการหมายเลข 69 สถาบันวิจัย
 ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. นครปฐม: ศรีอนันต์.
- อำเภอแม่สาย, สำนักงาน. 2541. บรรยายสรุป. เชียงราย: อำเภอแม่สาย. (อัดสำเนา)
- อุษณีย์ พึ่งปาน. 2529. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมือง. วิทยานิพนธ์
 ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Abu-Lughod, J. 1961. Migrant adjustment to city life: The Egyptian case. In G. Breese (ed.), The City in Newly Developing Countries: Reading on Urbanism and Urbanization, pp. 376-388. New Jersey: Prentice Hall.
- Bertrand, A. L. 1958. Rural Sociology an Analysis of Contemporary Rural Life. New York: McGraw-Hill Book.
- Chamratrithirong, Apichat; Archavanikul, Krittaya; and Kanungsukkasem, Uraiwan. 1979. Recent Migrants in Bangkok Metropolis: A Follow-up Study of Migrants' Adjustment, Assimilation and Integration. Bangkok: Institute of Population and Social Research, Mahidol University.
- Gehmacher, E. 1974. A Cost-Benefit of Alternative Immigration Policies Virnna. International Migration. 8, 2 :168-179.
- Germani, G. 1964. Migration Acculturation. In P. M. Hauser (ed.), Handbook for Social Research in Urban Area. pp. 159-178. Paris: UNESCO.
- Gordon, M. M. 1964. Assimilation in American Life. New York: Oxford University Press.
- Hoffsommer, H. 1958. The Sociology of America Life-An Introductory Analysis. New Jersey: Pretice-Hall.
- Hurlock, E. B. 1978. Child Development. 6th ed. New York: McGraw-Hill Book.
- Kongkhakul, Vithavas. 1976. Adjustment to Life in Bangkok: Rural Migrants and City-Born Residents Compared. Doctoral dissertation, Department of Social Science, Graduate School, Syracuse University.
- Lazarus, R. S. 1969. Pattern of Adjustment and Human Effectiveness. International Edition, New York: McGraw-Hill Book. , pp. 18. อ้างใน นิภา นิชยาน. 2520. การปรับตัวและบุคลิกภาพ: จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร: สารศึกษาการพิมพ์. หน้า 7-8.
- Punyodyana, Boonsanong. 1971. Chinese-Thai Differential Assimilation in Bangkok:an Exploratory Study. Cornell Thailand Project Interim Reports Series Number 13, Cornell University, New York.

- Qutub, I. 1982. International Migration in The Arab World. Proceeding of an ECWA Population Conference Nicosia Cyprus 11-16 May 1981 volume I, United Nations Economic Commission for Western Asia, pp. 625-649. Beriut.
- Roy, P. 1962. The Measurement of Assimilation: the Spokane Indians. American Journal of Sociology. 67: 541-551.
- Sussangkarn, Chalongsob and Chalamwong, Yongyuth. 1996. Thailand Development Strategies and Their Impacts on Labour Markets and Migration. In D. O. Connor and L. F. Arsakh (eds.), Paper published in Development Strategy, Employment, and Migration : Country Experiences. OECD. France.
- Taft, R. 1966. The Facets of Assimilation. In From Stranger to Citizen : A Survey of Studies of Immigrant Assimilation in Western Australia. University of Western Australia Press., pp.1-10, อ้างใน อุษณีย์ ฟิ่งปาน. 2529. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นเข้าเขตเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 4.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

การตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอย

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระมีมากมายหลายวิธี แต่จะใช้วิธีทางสถิติวิธีใดขึ้นอยู่กับระดับการวัดของข้อมูลและเงื่อนไขของแต่ละวิธีการทางสถิติ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระอันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ เครือข่ายทางสังคม ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกลับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ว่ามีความสัมพันธ์เช่นใดและมีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า วิธีการทางสถิติที่เลือกใช้คือ การวิเคราะห์การถดถอย โดยก่อนที่จะเลือกใช้สถิติดังกล่าวต้องตรวจสอบข้อมูลว่าตรงกับเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอย 7 ข้อ คือ

1. ระดับของตัวแปร (measurement scale)
2. การแจกแจงแบบปกติ (normal distribution)
3. ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity)
4. ความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อน (heteroscedastic)
5. ความสัมพันธ์อัตโนมัติ (autocorrelation)
6. การแจกแจงแบบปกติของค่าความคลาดเคลื่อน
7. ความสัมพันธ์เชิงเส้น (multicollinearity)

การตรวจสอบเงื่อนไขการวิเคราะห์การถดถอยแต่ละข้อมีรายละเอียดดังนี้

ก.1 ระดับของตัวแปร

ระดับของตัวแปร (measurement scale) เป็นตัวกำหนดสถิติที่นำมาใช้ ซึ่งการศึกษาการวิเคราะห์การถดถอยกำหนดไว้ว่าตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ต้องเป็นตัวแปรระดับช่วงหรือตัวแปรระดับอัตราส่วน แต่อนุโลมให้แปลงตัวแปรอิสระที่เป็นระดับกลุ่มให้เป็นตัวแปรหุ่นได้ (โดยกำหนดให้กลุ่มที่ผู้วิจัยสนใจศึกษามีค่าเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆ มีค่าเป็น 0) ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่มีระดับการวัดระดับช่วง 6 ตัวคือ อายุ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ และมีตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบกลุ่มแล้วแปลงเป็นตัวแปรหุ่น 4 ตัวคือ เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ และเครือข่ายทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

เพศ	กำหนดให้	1 คือเพศชาย 0 คือเพศหญิง
สถานภาพโสด	กำหนดให้	1 คือโสด 0 คือสถานภาพอื่นๆ
สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่อยู่กับคู่สมรส	กำหนดให้	1 คือสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส 0 คือสถานภาพอื่นๆ
อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม	กำหนดให้	1 คืออาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม 0 คืออาชีพอื่นๆ
อาชีพการผลิตและก่อสร้าง	กำหนดให้	1 คืออาชีพการผลิตและก่อสร้าง 0 คืออาชีพอื่นๆ
เรือข่ายทางสังคม	กำหนดให้	1 คือมีเรือข่ายทางสังคม 0 คือไม่มีเรือข่ายทางสังคม

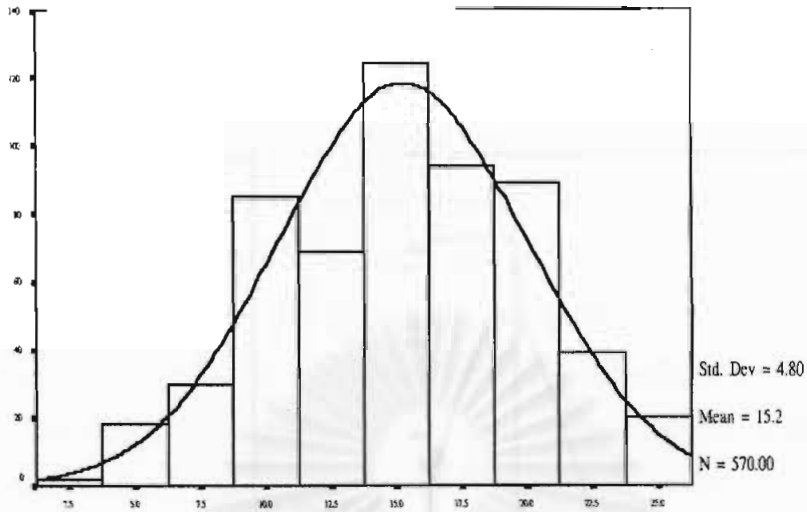
ก.2 การแจกแจงแบบปกติ

การแจกแจงแบบปกติ (normal distribution) เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งของการวิเคราะห์การถดถอย เนื่องจากการศึกษาสถิติเป็นการศึกษาถึงลักษณะที่สำคัญของประชากร (พารามิเตอร์) แต่ข้อมูลส่วนใหญ่ที่เก็บรวบรวมได้เป็นข้อมูลตัวอย่าง (บางส่วนของประชากร) ดังนั้นจึงต้องวิเคราะห์ว่าข้อมูลตัวอย่างที่ได้มานั้นเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรหรือไม่ วิธีการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติมีหลายวิธีแต่การศึกษารุ่นนี้เลือกใช้วิธีการสร้างกราฟฮิสโตแกรม (รูปที่ 1 ก) พบว่ามีตัวแปรระดับช่วงหรือระดับอัตราส่วนบางตัวที่มีการแจกแจงแบบปกติคือ ตัวแปรการปรับตัว อายุ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ส่วนตัวแปรที่ระดับการวัดเดียวกันแต่มีการแจกแจงไม่ปกติคือ ตัวแปรการศึกษา ประสบการณ์การย้ายถิ่น และการติดต่อกับบ้านเกิด นอกจากนี้ มีตัวแปรระดับกลุ่มที่มีกลุ่มรายการเพียง 2 กลุ่มซึ่งไม่มีการกระจายตัวของข้อมูลจึงไม่มีการแจกแจงแบบปกติได้แก่ ตัวแปรเพศ สถานภาพโสด สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม อาชีพการผลิตและก่อสร้าง และเรือข่ายทางสังคม การที่ตัวแปรบางตัวไม่มีการแจกแจงแบบปกติแสดงถึงข้อมูลตัวอย่างที่เก็บรวบรวมได้ไม่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร แต่การวิจัยโดยทั่วไปถ้ามี

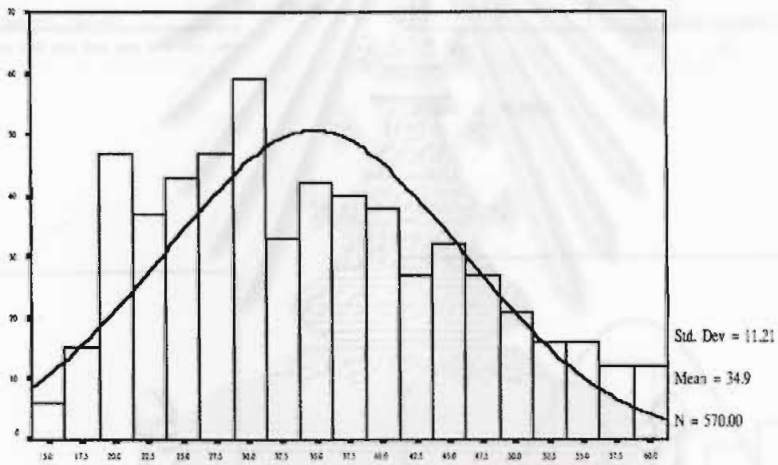
หน่วยตัวอย่างที่มากพอก็ถือว่ามีผลการแจกแจงแบบปกติได้ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้มีหน่วยตัวอย่างทั้งหมด 570 คน ซึ่งผู้วิจัยถือว่ามีจำนวนมากพอ ดังนั้นจึงถือว่าข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ

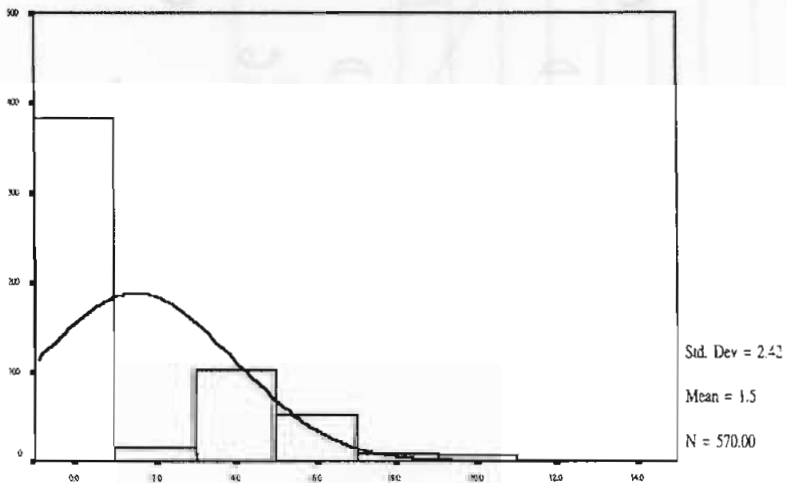
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

adjustment of migrants

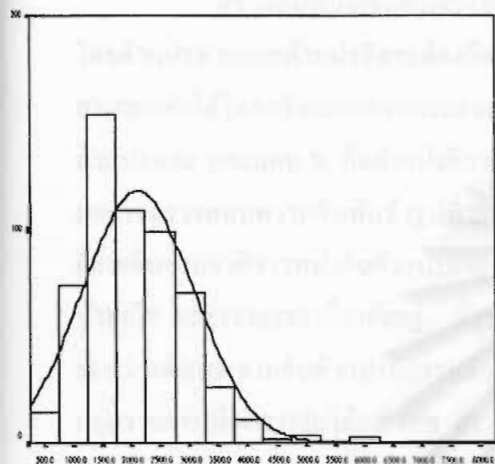

age of migrants

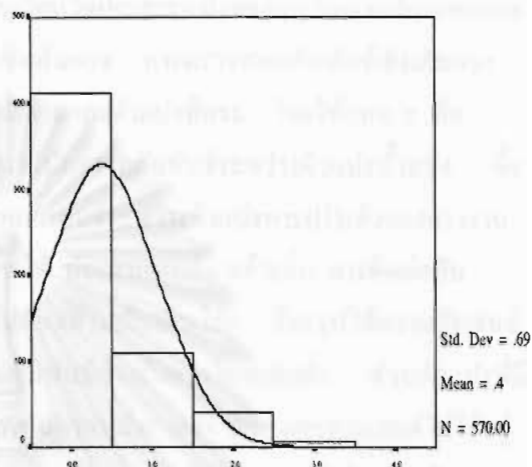

years of education

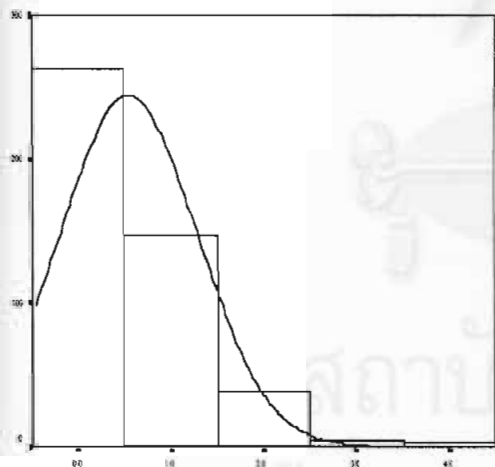
รูปที่ 1 ฮิสโตแกรมระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระ

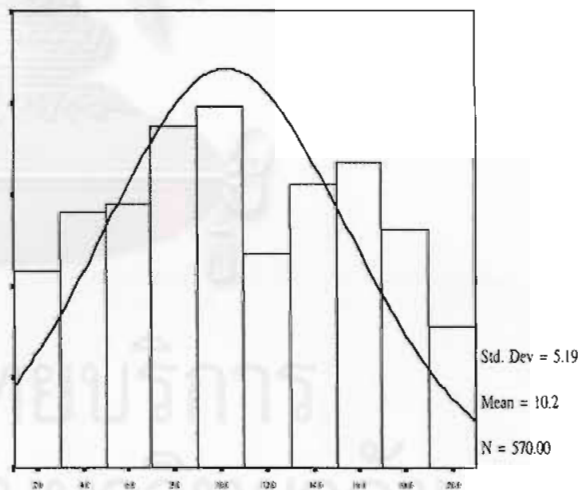
monthly income

amount of migration

amount of contact with birthplace

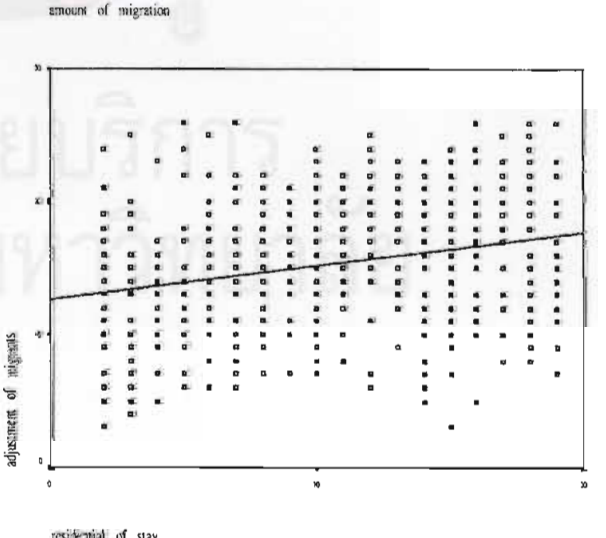
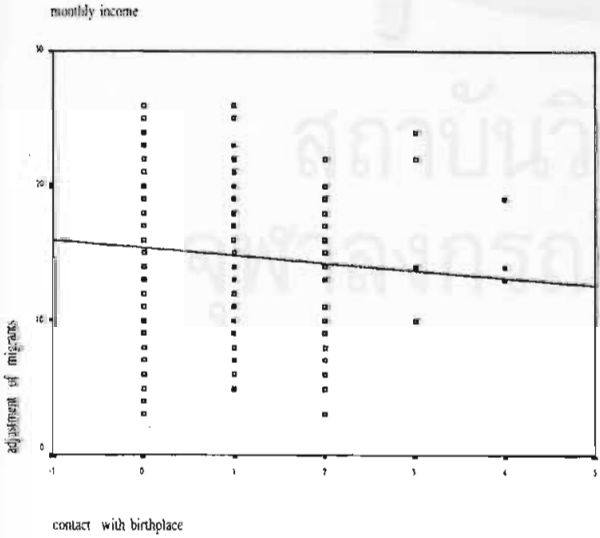
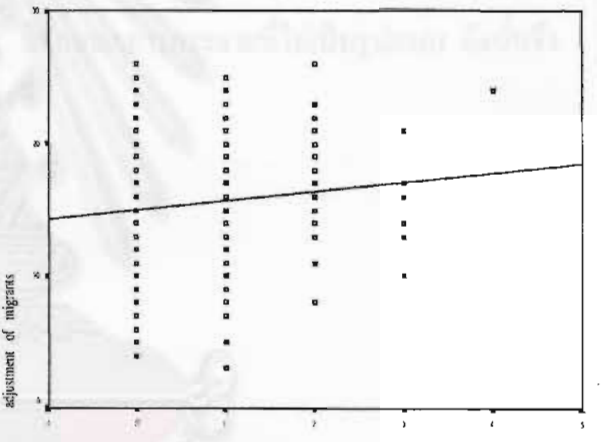
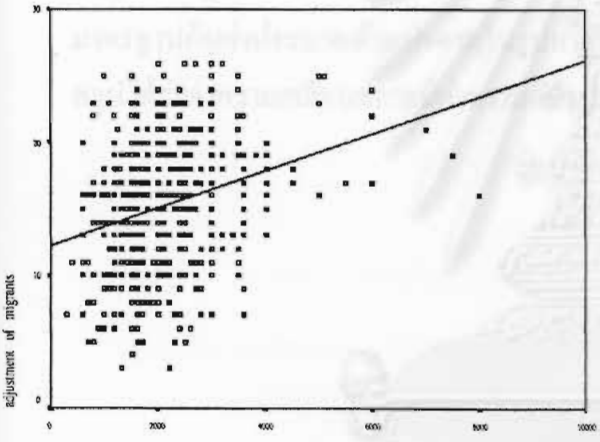
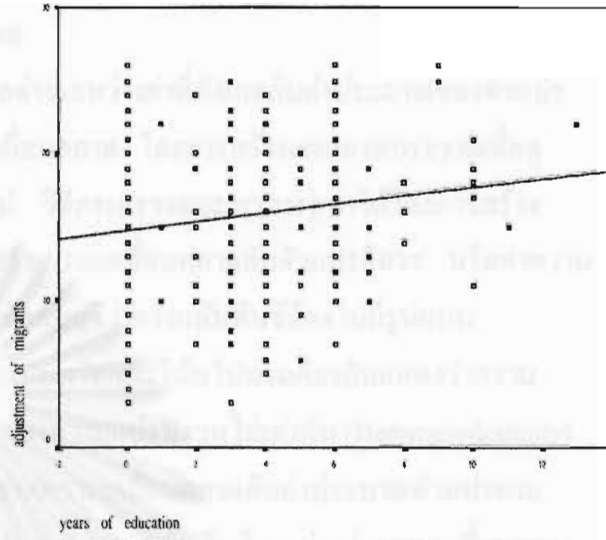
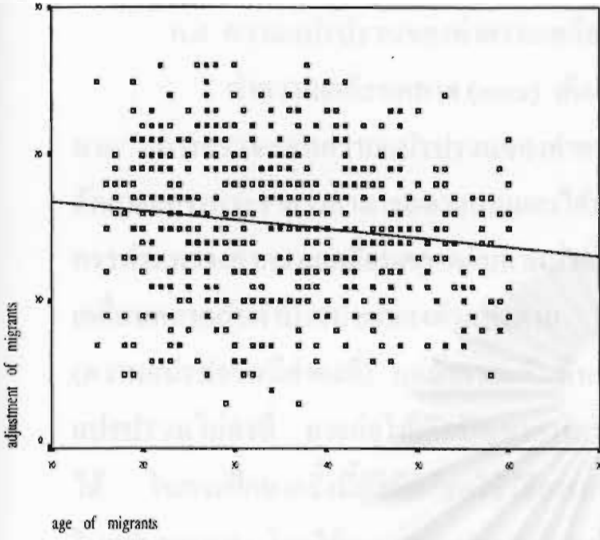
duration of stay

รูปที่ 1ก ฮิสโตแกรมระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระ (ต่อ)

ก.3 ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (linearity) เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งของการวิเคราะห์การถดถอย โดยตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง การตรวจสอบสัมพันธ์เชิงเส้นตรงสามารถทำได้โดยสร้างแผนภาพกระจายระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ โดยให้แกน Y คือตัวแปรตาม และแกน X คือตัวแปรอิสระ เพื่อเห็นแนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง ซึ่งผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ (รูปที่ 2ก) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการปรับตัวของแรงงาน ผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอายุ การศึกษา รายได้ ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ มีรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นโค้ง จึงสรุปได้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงในระดับต่ำ ส่วนตัวแปรที่มีกลุ่มรายการเพียง 2 กลุ่มได้แก่ เพศ สถานภาพโสด สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม อาชีพการผลิตและก่อสร้าง และเครือข่ายทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในระดับต่ำมากแต่ก็มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

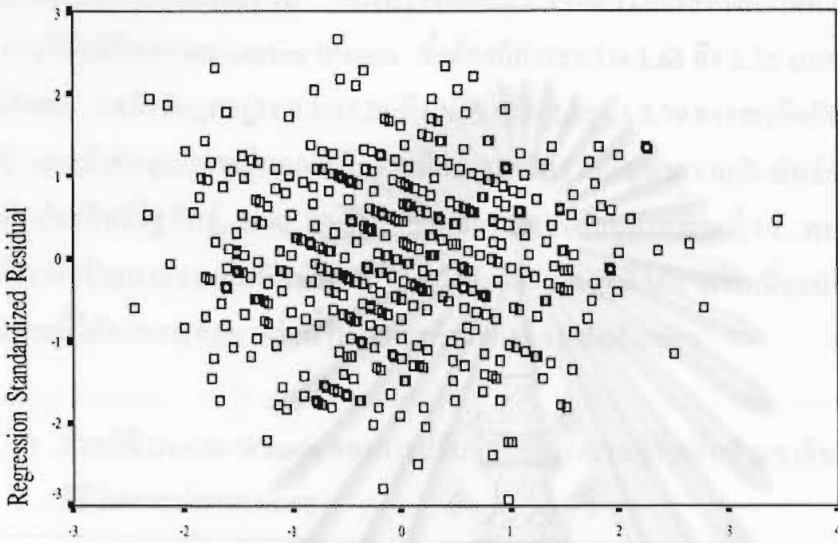
รูปที่ 2ก ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่ากับตัวแปรอิสระ

ก.4 ความแปรปรวนของค่าความคลื่อนคลาด

ค่าความคลื่อนคลาด (error) เกิดจากผลต่างระหว่างค่าที่สังเกตกับค่าประมาณของตัวแปรตาม การตรวจสอบความแปรปรวนของค่าความคลื่อนคลาด โดยการสร้างแผนภาพกระจายเพื่อคุณลักษณะการกระจายว่าสามารถหาแบบแผนได้หรือไม่ วิธีการตรวจสอบสามารถทำได้โดยการสร้างกราฟระหว่างค่าความคลื่อนคลาดกับตัวแปรตาม หรือความคลื่อนคลาดกับตัวแปรอิสระ หรือค่าความคลื่อนคลาดกับค่าประมาณของตัวแปรตาม โดยมีข้อสมมุติว่าความสัมพันธ์ต้องไม่มีรูปแบบ (ความแปรปรวนมีค่าคงที่) แต่ถ้าความสัมพันธ์มีรูปแบบหรือแนวโน้มไปทางเดียวกันแสดงว่าความแปรปรวนไม่คงที่ อาจก่อให้เกิดปัญหาการกระจายของความแปรปรวนไม่เท่ากัน (Heteroscedasticity) ได้ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสร้างกราฟความคลื่อนคลาดกับค่าประมาณตัวแปรตาม ในรูปมาตรฐาน โดยใช้คะแนนมาตรฐาน (รูปที่ 3ก) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างค่าความคลื่อนคลาดมาตรฐานกับค่าประมาณตัวแปรตามในรูปมาตรฐาน มีลักษณะการกระจายที่ไม่เป็นรูปแบบ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าค่าความคลื่อนคลาดมีค่าความแปรปรวนคงที่

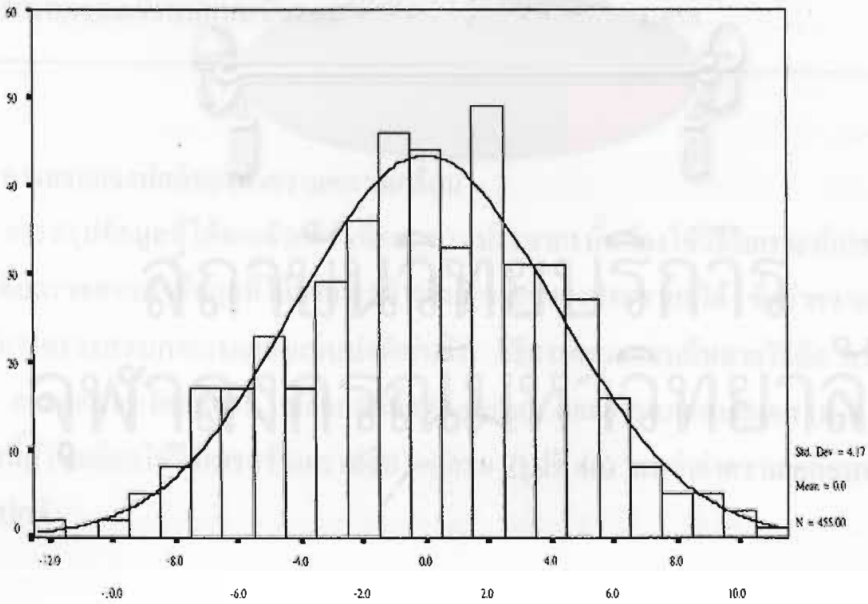
Scatterplot

Dependent Variable: adjustment of migrants

Regression Standardized Predicted Value

รูปที่ 3ก แผนภาพการกระจายค่าความคลื่อนคลาดกับค่าคาดประมาณของตัวแปรตาม

Unstandardized Residual

รูปที่ 4ก ฮิสโตแกรมของค่าความคลื่อนคลาด

ก.5 ความสัมพันธ์อัตโนมัติ

ความสัมพันธ์อัตโนมัติ (autocorrelation) เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ข้อมูลที่เป็นอนุกรมเวลา โดยตัวแปรแต่ละตัวอาจผูกพันในเชิงเวลา เช่น ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูงในปีนี้ มักจะมีแนวโน้มว่าจะมีค่าสูงในปีต่อไป การตรวจสอบมี 2 วิธีคือ 1) การสร้างกราฟค่าความเคลื่อนคลาด และ 2) การใช้สถิติทดสอบ Durbin-Watson ซึ่งต้องมีค่าระหว่าง 1.65 ถึง 2.35 แสดงว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติ แต่ถ้าข้อมูลอยู่ระหว่าง 1.21 ถึง 1.65 หรือ 2.35 ถึง 2.79 อาจเกิดปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติได้ และถ้าข้อมูลมีค่าอยู่นอกเหนือจากที่กล่าวมา มีความปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติแน่นอน (อ้างใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 80-81) ซึ่งผลการตรวจสอบดังตารางที่ 1ก พบว่าตัวแปรทั้งหมดมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาความสัมพันธ์อัตโนมัติ แต่ผู้วิจัยถือว่าข้อมูลที่ได้สามารถที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป แต่การนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ควรคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าว

ตารางที่ 1ก ค่าสถิติ Durbin-Watson ของการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่า จำแนกตามวิธีวิเคราะห์การถดถอย

วิธีวิเคราะห์การถดถอย	ค่าสถิติ Durbin-Watson
การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ	1.429
การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน	1.435

ก.6 การแจกแจงปกติของค่าความคลาดเคลื่อน

การสรุปข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างเพื่ออนุมานประชากรนั้นต้องใช้วิธีวิเคราะห์การแจกแจงแบบปกติ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้สามารถอ้างอิงลักษณะของประชากรได้ ซึ่งค่าความเคลื่อนคลาด (error) ต้องมีการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติเช่นกัน วิธีการตรวจสอบมีหลายวิธีคือ การสร้างฮิสโตแกรม, การทดสอบไคส์แควร์, บล็อกพล็อต (Boxplot), และการทดสอบเคเอส (K-S Test) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสร้างกราฟฮิสโตแกรม (รูปที่ 4ก) พบว่าค่าความเคลื่อนคลาดมีการแจกแจงแบบปกติ

ก.7 ความสัมพันธ์เชิงเส้น

ความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น (multicollinearity) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรในรูปเส้นตรงในระดับสูง ซึ่งการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ต้องมีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่เพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น วิธีการตรวจสอบที่ใช้คือการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (correlation) ถ้าตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์ร่วมกันมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ก็จะต้องตัดตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งออกไป ซึ่งการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ นั้นมีเงื่อนไขว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นตัวแปรระดับช่วงหรือตัวแปรระดับอัตราส่วน ถ้าเป็นตัวแปรระดับกลุ่มต้องแปลงให้เป็นตัวแปรหุ่น ซึ่งมีค่าเป็น 0 กับ 1 โดยให้กลุ่มที่สนใจเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆ เป็น 0 โดยผู้วิจัยได้แปลงตัวแปรอิสระบางตัวแปรให้เป็นตัวแปรหุ่น ตัวแปรอิสระที่นำมาวิเคราะห์สหสัมพันธ์ทั้งหมด 12 ตัวแปร คือ เพศ (ตัวแปรหุ่น) อายุ สถานภาพโสด (ตัวแปรหุ่น) สถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (ตัวแปรหุ่น) การศึกษา อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม (ตัวแปรหุ่น) อาชีพการผลิตและก่อสร้าง (ตัวแปรหุ่น) รายได้ เครือข่ายทางสังคม (ตัวแปรหุ่น) ประสบการณ์การย้ายถิ่น การติดต่อกับบ้านเกิด และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ โดยผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ พบว่ามีตัวแปรอิสระหลายคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกและทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ตารางที่ 2ก) โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกได้แก่ เพศ (SEX) กับอาชีพการผลิตและก่อสร้าง (OCC1.4) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.497 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศชายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการผลิตและก่อสร้าง ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิงประกอบอาชีพค้าขายและบริการ เพศ (SEX) กับการศึกษา (EDU) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.363 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศชายส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าเพศหญิง อายุ (AGE) กับสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส (MARC3) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.279 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติที่มีอายุมากส่วนใหญ่มีสถานภาพหม้าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุน้อยมีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส สถานภาพโสด (MARC2) กับการศึกษา (EDU) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.278 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพโสดมีการศึกษาสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส และ อายุ (AGE) กับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ (TIMEIN) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.276 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุ

มากกว่าส่วนใหญ่มิ่ระยะเวลาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สายสูงกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุน้อยกว่า นอกจากนี้มีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ทางลบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ที่น่าสนใจคือ อายุ (AGE) กับสถานภาพโสด(MARC2) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.561 หมายความว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2ก ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตัวแปร	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	1.000										
1. SEX	1.000										
2. AGE	0.064	1.000									
3. MARC2	0.123**	-0.561**	1.000								
4. MARC3	-0.028	0.279**	-0.200**	1.000							
5. EDU	0.363**	-0.172**	0.278**	-0.052	1.000						
6. OCC1.3	-0.165**	0.242**	-0.191**	0.074	-0.158**	1.000					
7. OCC1.4	0.497**	0.034	0.053	-0.020	0.264**	-0.387**	1.000				
8. INCOME	0.198**	-0.077	0.025	-0.105*	0.189**	-0.365**	0.238**	1.000			
9. NET	-0.008	0.097*	0.006	0.021	0.017	0.065	0.002	-0.059	1.000		
10. MIGNEW	-0.016	0.000	-0.063	0.028	0.029	-0.017	0.095*	-0.042	-0.007	1.000	
11. SINBPNEW	-0.029	-0.002	0.036	-0.005	-0.076	0.056	-0.024	0.041	-0.008	-0.003	1.000
12. TIMEIN	0.006	0.276**	-0.155**	0.111**	0.003	-0.056	-0.015	0.146**	0.073	-0.106*	0.028
	1.000										

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุมากส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและอยู่กับคู่สมรส ส่วน
แรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุน้อยมีสถานภาพโสด อาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม
(OCC1.3) กับรายได้ (INCOME) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.365 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ
ชาวพม่าที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรมมีรายได้ต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่
ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ สถานภาพโสด (MARC2) กับอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม
(OCC1.3) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.191 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพ
โสดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีสถานภาพ
สมรสและอยู่กับคู่สมรสจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม อายุ (AGE) กับการศึกษา
(EDU) ที่มีค่าสหสัมพันธ์ 0.172 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุมากกว่า
ส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าที่มีอายุน้อยกว่า และเพศ (SEX) กับอาชีพ
เกษตรกรรมและหัตถกรรม (OCC1.3) ที่มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.165 หมายความว่าแรงงานผู้ย้ายถิ่น
ข้ามชาติชาวพม่าเพศชายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและบริการ ส่วนแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ
ชาวพม่าหญิงประกอบอาชีพเกษตรกรรมและหัตถกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของแรงงานผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติชาวพม่าในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

หมายเลขแบบสอบถาม.....

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ..... เพศ ชาย หญิง
 วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ 2543 หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอแม่สาย
 จังหวัดเชียงราย

คำแนะนำ

1. ให้ผู้สัมภาษณ์เลือกคำตอบเพียง 1 ข้อเท่านั้น โดยวงกลม (O) ตัวเลขหน้าข้อที่ต้องการ
2. ให้ผู้สัมภาษณ์เขียนคำตอบให้ชัดเจนลงในช่องว่างที่ระบุให้เขียนคำตอบ
3. ให้ผู้สัมภาษณ์ปฏิบัติตามคำสั่งข้ามในข้อกำหนดให้ข้าม ถ้าไม่มีคำสั่งให้ข้ามให้ถามข้อต่อไป

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไป

1. ปัจจุบันท่านมีอายุเท่าไร (ระบุ) .....
2. ท่านมีเชื้อชาติอะไร (ระบุ) .....
3. ท่านเรียนจบการศึกษาสูงสุดชั้นใด (ระบุ) .....
4. ปัจจุบันท่านมีสถานภาพสมรสอย่างไร
  - 1 สมรสและอยู่กับคู่สมรส
  - 2 โสด
  - 3 ม่าย หย่า แยก และสมรสแต่ไม่ได้อยู่กับคู่สมรส
5. คู่สมรสคนปัจจุบันของท่านเป็นคนชาติใด
  - 0 ไม่ใช่คนไทย (ระบุ) .....
  - 1 คนไทย

→ ข้ามไปตอบข้อ 6.

11. ท่านได้รับข่าวสาร/รู้ เกี่ยวกับอำเภอแม่สายจากใคร
1 พ่อแม่	2 เพื่อน
3 ญาติ	4 นายหน้า
5 อื่นๆ (ระบุ)	
12. ท่านมีญาติ/เพื่อนอยู่ในอำเภอแม่สาย ก่อนที่จะย้ายเข้ามาหรือไม่
1 มี	2 ไม่มี ข้ามไปตอบข้อ 15.
13. ท่านได้รับความช่วยเหลืออะไรบ้าง ในช่วงที่ท่านย้ายถิ่น
1 ไม่ได้รับความช่วยเหลือ	2 ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน
3 ได้รับความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย	4 ได้รับความช่วยเหลือด้านการทำงาน
5 อื่นๆ (ระบุ)	
14. ภายหลังการย้ายถิ่นจนถึงปัจจุบัน ท่านได้รับความช่วยเหลือจากญาติหรือเพื่อนในอำเภอแม่สาย
อะไรบ้าง
1 ไม่ได้รับความช่วยเหลือ	2 ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน
3 ได้รับความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย	4 ได้รับความช่วยเหลือด้านการทำงาน
5 อื่นๆ (ระบุ)	
15. ปัจจุบันท่านยังคงมีญาติในบ้านเกิดอยู่หรือไม่
0 ไม่มี ข้ามไปตอบข้อ 18	1 มี
16. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้ติดต่อกลับบ้านเกิดบ้างหรือไม่
0 ไม่ได้ติดต่อ เพราะ .....
1 ติดต่อ (ระบุวิธีการติดต่อและจำนวนครั้ง) .....
17. ในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาท่านติดต่อกลับบ้านเกิดบ้างหรือไม่ (นับรวมในรอบ 1 ปี)
0 ไม่ได้ติดต่อ เพราะ .....
1 ติดต่อ (ระบุวิธีการติดต่อและจำนวนครั้ง) .....

ตอนที่ 3 การปรับตัว

18. ในระยะแรกที่ท่านย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สาย ท่านพูดภาษาไทยได้หรือไม่
0 พูดไม่ได้ ข้ามไปตอบข้อ 23.	1 พูดได้เล็กน้อย
2 พูดได้ปานกลาง	3 พูดได้คล่อง

19. ปัจจุบันท่านสามารถพูดภาษาไทยได้ในระดับใด
0 พูดไม่ได้	1 พูดได้เล็กน้อย
2 พูดได้ปานกลาง	3 พูดได้คล่อง
20. ปัจจุบันท่านสามารถอ่านหนังสือภาษาไทยได้ในระดับใด
0 อ่านไม่ได้	1 อ่านได้เล็กน้อย
2 อ่านได้ปานกลาง	3 อ่านได้คล่อง
21. ปัจจุบันในที่ทำงานท่านพูดภาษาไทยบ่อยแค่ไหน
0 ไม่ได้พูด	1 พูดเล็กน้อย
2 พูดปานกลาง	3 พูดตลอดเวลา
22. ปัจจุบันในที่พักอาศัยท่านพูดภาษาไทยบ่อยแค่ไหน
0 ไม่ได้พูด	1 พูดเล็กน้อย
2 พูดปานกลาง	3 พูดตลอดเวลา
23. ท่านมีเพื่อนคนไทยบ้างหรือไม่***
0 ไม่มี	ข้ามไปตอบข้อ 25	1 มี
24. ถ้าให้ท่านเปรียบเทียบเพื่อนคนไทยกับเพื่อนในถิ่นเดิม (เพื่อนชาวพม่าในอำเภอแม่สาย) ท่านสนิทสนมกับใครมากกว่ากัน
1 เพื่อนคนไทยน้อยกว่าเพื่อนในถิ่นเดิม
2 เพื่อนคนไทยเท่ากับเพื่อนในถิ่นเดิม
3 เพื่อนคนไทยมากกว่าเพื่อนในถิ่นเดิม
9 ไม่ทราบ/ไม่ตอบ
25. คนในละแวกที่พัก/บ้านของท่านเป็นคนไทยใช่หรือไม่
0 ไม่ใช่ (ระบุ) .....
1 ใช่
26. ท่านมีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยบ้างหรือไม่
0 ไม่มี	1 มี (ระบุ) .....
27. ในรอบปีที่ผ่านมาท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากับคนในชุมชนของท่านบ่อยแค่ไหน
0 ไม่เคยเข้าร่วม
1 เข้าร่วมบางครั้ง
2 เข้าร่วมเป็นประจำ

28. ในปัจจุบันท่านมีวิธีการรักษาตัวอย่างไร เมื่อท่านเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ไข้หวัด ปวดศรีษะ
- 0 ใช้วิธีการรักษาแบบเดิมในบ้านเกิด
  - 1 ซื้อมาที่ร้านขายยา
  - 2 ไปหาหมอที่สถานีนอนามัย/โรงพยาบาล
29. ในปัจจุบันท่านมีวิธีการรักษาตัวอย่างไรเมื่อท่านเจ็บป่วยหนัก เช่น โรคกระเพาะอาหาร โรคไข้หวัดใหญ่
- 0 ใช้วิธีการรักษาแบบเดิมในบ้านเกิด
  - 1 ซื้อมาที่ร้านขายยา
  - 2 ไปหาหมอที่สถานีนอนามัย/โรงพยาบาล
30. เมื่อท่านมีธุระต้องติดต่อกับเพื่อนในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไป 1 กม. ท่านจะมีวิธีการติดต่ออย่างไร
- 0 เดินไป
  - 1 ขึ้นรถประจำทางไป
  - 2 ติดต่อทางโทรศัพท์
31. ถ้าท่านมีปัญหาด้านการเงิน ท่านจะติดต่อขอความช่วยเหลือจากใครเป็นคนแรก
- 0 คนที่มาจากบ้านเดียวกัน/คนเชื้อชาติเดียวกัน
  - 1 คนไทย
32. ปัจจุบันท่านมีบัตรผ่อนผันหรือไม่
- 0 ไม่มีบัตร
  - 1 มีบัตร (ระบุ) .....
33. ปัจจุบันท่านมีกรรมสิทธิ์ในบ้านหรือไม่
- 0 ไม่มีกรรมสิทธิ์
  - 1 มีกรรมสิทธิ์
34. ปัจจุบันกลุ่มรสของท่านเป็นเชื้อชาติไทยใช่หรือไม่
- 0 ไม่ใช่เชื้อชาติไทย
  - 1 เชื้อชาติไทย
  - 9 ไม่เข้าข่าย
- *** ข้อที่ไม่คิดคะแนน

ประวัติผู้วิจัย

นางสาววรรณิ ตั้งเสาวภาคย์ เกิดวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีบัณฑิต บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบริหารอุตสาหกรรม จากมหาวิทยาลัยรังสิต ปีการศึกษา 2537 ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2541 และได้รับทุนมูลนิธิ ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ปีการศึกษา 2543 ในการทำวิทยานิพนธ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย